

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 57.

Fredagen den 10 juni.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande juni.

§ 2.

Ordet lämnades härefter till

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Bergqvist, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med kammarens tillstånd har herr Olsson i Rösta till mig framställt följande spörsmål: *Svar å interpellation.*

»Är det statsrådet bekant om utredningen angående huruvida och i vad mån representativt system må kunna införas i den kyrkliga kommunen, varom riksdagen vid urtima möte år 1918 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll, bedrivs med den skyndsamhet, att de förslag, vartill denna utredning kan giva anledning, må kunna föreläggas 1922 års riksdag, och är statsrådet villig att verka för att så må kunna ske?»

Till svar härå anhåller jag att få anföra följande:

Såsom interpellanten erinrat, tillkallades inom ecklesiastikdepartementet i enlighet med nådigt bemyndigande den 31 december 1918 särskilda sakkunniga för verkställande av utredning i ämnet. Sakkunniguppdraget var ursprungligen så formulerat, att det ålåg de sakkunniga att inom departementet biträda med utredning, huruvida och i vad mån representativt system må kunna införas i den kyrkliga kommunen. Efter av de sakkunniga gjord framställning utvidgades uppdraget den 23 maj 1919 till att omfatta jämväl utredning och förslag rörande frågan, huruvida och i vilken utsträckning ekonomiska angelägenheter, även i vad den avsåge kyrkliga ändamål, borde handläggas av den myndighet, som ägde besluta i den borgerliga kommunens ekonomiska angelägenheter, och samtidigt utökades kommissionen med ytterligare en ledamot. Genom det sålunda vidgade uppdraget hava de sakkunnigas utredningar kommit att avse dels frågan om skolärendenas och därmed sammanhängande angelägenheter överflyttande till den borgerliga kommunen, dels frågan om införande av kyrkofullmäktige för behandling av rent kyrkliga ären-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

den. Av dessa frågor är givetvis den förstnämnda, särskilt på grund därav, att de borgerliga och de kyrkliga kommunområdena samt skoldistriktet ej alltid sammanfalla, rätt krävande och fordrar ett betydande lagtextarbete.

Särskilda ogynnsamma förhållanden i fråga om ordförandeskapet ha i viss mån verkat hindrande på de sakkunnigas arbete. Under tiden 28 november 1919—11 mars 1920 var sålunda de sakkunnigas dåvarande ordförande på grund av sin utnämning till statsråd förhindrad att deltaga i de sakkunnigas arbete, som därför under denna tid till större delen låg nere. Efter det att ordföranden efter regeringsskiftet återtagit ledningen av de sakkunnigas arbeten, vållades åter, samma gång på grund av ordförandens sjukdom, ett längre avbrott i de sakkunnigas förhandlingar, dock så, att ett par av de sakkunniga och sekreteraren alltjämt voro sysselsatta med uppgörande av vissa lagförslag. Sedan ordföranden av hälsoskäl begärt och erhållit entledigande från ordförandeskap och medlemskap i kommissionen, uppdrog departementschefen den 27 september 1920 åt annan person att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar. Arbetet bedrevs därpå inom de sakkunniga med stor intensitet under dagliga sammanträden intill mitten av mars månad innevarande år, då sammanträdena avbrötos för att återupptagas i slutet av augusti. Under mellantiden skulle vissa av de sakkunniga uppgöra förslag till olika delar av det blivande betänkandet. Emellertid förlorade de sakkunniga återigen sin ordförande. Den nye ordföranden avled nämligen i april detta år.

Vid mitten av mars 1921 förelåg följande av de sakkunniga utförda arbeten, nämligen: en representativ statistik, utvisande storleken och arten av den arbetsbörda, som vilar på kyrkostämmor, kommunalstämmor och stadsfullmäktige; ett i korrektur uppsatt, av de sakkunniga genomdiskuterat, förslag till lag om församlingsstyrelse, samt i manuskrift: förslag till lag om folkskoleväsendet; förslag till lag om vissa ändringar i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt förslag till förordning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg, sistnämnda tre lagförslag ännu icke slutdiskuterade. Arbetet hade sålunda fortskridit så långt, att enligt de sakkunnigas då hysta mening det slutliga betänkandet borde kunna föreligga färdigt under höstens lopp.

Emellertid har numera inträffat en omständighet som är av beskaffenhet att kunna inverka till försenande på frågans lösning. Innevarande års riksdag har nämligen i skrivelse den 7 maj, nr 186, med anledning av en inom riksdagen väckt motion, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt föranstalta om en allmän, i huvudsak formell revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad samt för riksdagen framlägga de lagförslag, vartill revisionsarbetet giver anledning. Måhända kan denna riksdagens framställning komma att framskjuta det representativa systemets införande i den kyrkliga kommunen. Vissa skäl tala nämligen för att de bestämmelser, som därom måste givas, avfattas i samband med revisionen av övriga stadganden i kommunallagstift-

ningen. Jag vill erinra om att riksdagen i sin förenämnda skrivelse, nr 186, själv ger uttryck åt en dylik uppfattning. Efter att hava erinrat om den pågående utredningen rörande det representativa systemets införande i kyrkokommunen förklarar sig riksdagen delamotionärens uppfattning att denna utredning måste anses såsom ett särskilt, mycket betydande skäl för ett omedelbart igångsättande av den i motionen föreslagna revisionen. Riksdagen tillägger därtill, att det torde härvidlag kunna ifrågasättas, om över huvud taget ett lyckligt resultat i formellt hänseende kan vinnas av revisionsarbetet beträffande förordningarna för den kyrkliga kommunen, därest icke detta arbete företages i kontakt med en formell revidering av de för de borgerliga primärkommunerna gällande förordningarna.

Av vad jag sålunda anfört torde framgå att det på frågans nuvarande ståndpunkt är svårt att uttala en bestämd uppfattning, huruvida någon framställning i fråga om representativt system för den kyrkliga kommunen skall kunna avlätas redan till 1922 års riksdag. Jag delar emellertid till fullo interpellantens åsikt att denna fråga är av sådan vikt att den, så snart sig göra låter, bör bringas till en tillfredsställande lösning. I den mån jag kan bliva i tillfälle att öva inflytande på frågans vidare handläggning, är jag därför både villig och beredd att göra vad mig ankommer för att de ingående och grundliga förarbeten, som måste vidtagas, innan ett förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen, icke fördröjas eller göras mera omfattande än som kan anses av omständigheterna med nödvändighet påkallat.

Vidare yttrade:

Herr O l s s o n i Rösta: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för det — jag får säga — mycket gynnsamma svar, som avgivits, och jag vill därtill endast lägga några få ord.

Det var, såsom bekant, i samband med den stora rösträttsreformen vid 1918 års urtima riksdag, som kommunalfullmäktigeinstitutionen obligatoriskt infördes i primärkommuner med över 1,500 innevånare. Riksdagen anhöll samtidigt om utredning huruvida och i vad mån representationssystemet även måtte kunna införas i den kyrkliga kommunen. Kungl. Maj:t uppdrog därvid åt tillkallade sakkunniga att verkställa utredning jämväl rörande frågan huruvida och i vilken utsträckning de ekonomiska angelägenheterna även i vad de avsågo kyrkliga ändamål må behandlas av de myndigheter, som äga att besluta i den borgerliga kommunens ekonomiska angelägenheter. Då i regel staterna för skoländamål bruka uppgå till det dubbla, tredubbla — ja understundom mer ändå efter de senaste årens utvidgade skolformer — mot staterna för den borgerliga kommunen, synes behovet av en reform härutinnan vara allra mest trängande.

Då jag har ansett denna fråga kräva sin snara lösning, har jag, herr talman, med kammarens medgivande tillåtit mig att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framföra min

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

interpellation. Det synes mig också som om de av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga skulle hava hunnit att på en tid av tre år hava sitt betänkande färdigt. Orsakerna till dröjsmålet äro ju meddelade i det svar, som lämnats av herr statsrådet. Jag vill emellertid uttala den förhoppningen, att även om denna fråga skulle komma att på något sätt sammankopplas med den av riksdagen beslutade revideringen av kommunallagarna arbetet i alla fall måtte bedrivas så, att utredningens resultat måtte om möjligt kunna föreläggas nästkommande års riksdag.

Herr Hedvall: Herr talman, mina herrar! Då i det interpellationssvar, som nyss lämnats av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, något ordades om kyrkofullmäktigeinstitutionen i Göteborg, skall jag be att några minuter få taga kammarens tid i anspråk.

Som bekant är förhållandet det, att det i Göteborg redan finnes kyrkofullmäktige. Det är för övrigt det enda ställe i landet, där kyrkofullmäktigeinstitutionen är inrättad. Emellertid har det kommit att bli på det sättet, att det proportionella valsättet vid val till och inom kyrkofullmäktige icke har kommit till användning. Jag motionerade därför tillsammans med en annan göteborgare vid förra årets riksdag om ändring härutinnan, och denna motion föranledde en skrivelse, vari riksdagen begärde en utredning av frågan. Denna utredning har sedan anförtratts den kommitté, varom nu här är fråga.

Då jag av herr statsrådets svar hörde, att förslag till förordning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg föreligger i manuskript, fastän det ännu icke blivit genomdiskuterat, skall jag be att få uttrycka min glädje över att frågan har avancerat så pass långt, men jag kan ändå icke underlåta att beklaga, att frågan icke har föranlett någon åtgärd vid årets riksdag. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att vi i Göteborg ha val till kyrkofullmäktige instundande höst, och det hade då varit riktigt och rättvist, om vi hade varit i tillfälle att då tillämpa det proportionella valsystemet. Kyrkofullmäktige ha nämligen en mycket vidsträckt ekonomisk befogenhet. Vi veta ju, att de exempelvis kunna besluta om församlings delning med ty åtföljande kyrkobygge o. s. v.

Då det emellertid självklart icke nu kan föreläggas något förslag till årets riksdag, skall jag i alla fall be att få uttrycka den förhoppningen, att kommitténs arbete måtte avancera så pass raskt undan, att vi till nästa år ha att emotse förslag till bestämmelser i vad det rör val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 205—215, bevillningsutskottets betänkanden nr 56 och 57, bankoutskottets utlåtanden nr 65 och 66 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 75—82.

§ 4.

Till avgörande förelåg nu sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:t:s proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

*Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

Uti en till riksdagen avlåten, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 360, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin;

förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit;

förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat; och

förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.

Vidare hade uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 371, i anledning av förevarande proposition herr Bratt yrkat på införande i den föreslagna förordningen angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m. av en ny paragraf av i motionen angiven lydelse.

Sammansatta bevillnings- och första lagutskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft ovannämnda proposition och motion, hemställde,

1) att riksdagen måtte, med tillkännagivande, att ifrågavarande proposition ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, för sin del antaga i punkten intagna förslag till

A) förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

B) förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin;

C) förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit;

D) förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat; och

E) förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.; samt

2) att riksdagen ville, i anledning av herr Bratts förenämnda motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning, huruvida och under vilka förutsättningar den som dömts till ansvar för förbrytelse, som avsåges i något av följande lagrum, nämligen 30 § 2 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av bränn-

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

vin, 74 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit samt 11 § 1 eller 2 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, eller hos vilken beslag enligt den denna dag av riksdagen beslutade förordningen angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m. mera än en gång gjorts och blivit ståndande, skulle kunna bliva föremål för sådant förfarande, varom stadgades i lagen om lösdrivares behandling den 12 juli 1885, samt, om möjligt, till nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade åtskilliga reservationer i fråga om särskilda delar av de utav utskottet framlagda författningsföreläggningarna.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Pettersson i Södertälje, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av sammansatta bevillnings- och första lagutskottets betänkande nr 1 hemställas

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och de i punkten 1 behandlade författningsförslagen vart för sig, där så erfordras, paragrafvis, med promulgationsstadganden samt ingress och rubrik sist, varvid början göres med det under E upptagna förslaget till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m., § 2;

att sedan alla författningsförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkten 1 föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölls.

I enlighet härmed företogs först till behandling *det av utskottet under punkten 1) E) upptagna förslaget till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.*

2 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Hederstierna: Herr talman! Vad jag nu ämnar säga rör icke alls den förordning, som här närmast är fråga om. Men då debatten nu är avsedd att röra sig om alla dessa förordningar, skall jag be att få yttra några ord.

Jag vill då först säga, att jag har varit bestämd anhängare av förslaget om höjda straff för brott mot rusdrycksförordningen, och det är jag allt fortfarande. Men under det sammansatta utskottets behandling av ärendet förklarade jag, att ifall det förslag om ned-

sättning i den månatliga tilldelningen av rusdrcker, som då låg under behandling i bevillningsutskottet, vunne riksdagens bifall, så vore jag lika bestämt emot en höjning av dessa straff. När de kvantiteter, som få utskänkas, äro så stora, som de för närvarande äro, bör, såvitt jag förstår, var och en kunna nöja sig med detta. Men skulle riksdagen besluta en minskning av dessa kvantiteter, skulle man återkomma till de förhållanden, som rådde under den värsta restriktionstiden, och det skulle uppstå lönnbränning litet var stans, en lönnbränning, som ordningsmakten icke i den grad, det vore önskvärt, skulle kunna hejda, och en lönnbränning, emot vilken icke den allmänna rättsuppfattningen i landet skulle komma att reagera. Att stifta stränga lagar mot ett förfarande, som icke fördömes av folkets rättsmedvetande, är i alla avseenden synnerligen farligt och har till påföljd mindre respekt för gällande lag, icke endast i fråga om den lag, som detta rättsmedvetande direkt riktar sig emot, utan mot lagar i allmänhet. Skulle riksdagen sålunda — vilket jag hoppas — nu anta dessa lagförslag men i framtiden besluta att vidtaga ytterligare restriktioner i fråga om den månatliga tilldelningen, så bör man enligt min bestämda uppfattning i samma ögonblick upphäva de skärpta lagbestämmelser, som nu äro avsedda att införas.

Efter denna förklaring i själva principfrågan vill jag säga, att jag efter vad som framgår av min reservation hyst en avvikande åsikt ifråga om vissa itererade brott. Det är en allmän bestämmelse i hela strafflagen, som tillämpas över hela linjen, att för att man skall kunna dömas för andra resan — andra resan stöld eller andra resan andra brott — så skall man icke endast förut hava *fällts* till straff för första resan utan man skall även hava *undergått* straffet. Att nu, som här föreslagits av Kungl. Maj:t, göra ett undantag från denna regel och endast fordra, att man blivit fälld för det första brottet, för att man skall kunna dömas för andra resan, anser jag vara en avvikelse mot själva systemet, som vi icke böra göra. Först då, när en person oaktat han förut undergått straff för en förbrytelse ånyo begår samma brott, har det ansetts, att hans brottsliga vilja kommit så i dagen, att man bör tillgripa det strängare straffet. Lagrådet har också enhälligt avstyrkt den här föreslagna bestämmelsen, så att jag har i det fallet stöd av lagrådet. Jag anser en sådan avvikelse från det allmänna förfarandet icke vara riktig, och jag kommer därför, när den paragraf, det här gäller, föredrages, att yrka bifall till min reservation.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! De föreliggande författningsförslagen äro föranledda av riksdagens skrivelse den 1 april i fjol, vari riksdagen begärde, att Kungl. Maj:t skulle låta utreda frågan om skärpning av straffen för olovlig brännvinsförsäljning samt för riksdagen framlägga det förslag, var till utredningen kunde föranleda. I anledning av den skrivelsen har Kungl. Maj:t nu låtit verkställa utredning, och därvid har

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

det befunnits önskvärt att omarbete icke endast straffbestämmelserna i försäljningsförordningen, såsom riksdagen begärt, utan också straffbestämmelserna i brännvinstillverkningsförordningen, förordningen om försäljning av skattefri sprit och förordningen om försäljning av alkoholhaltiga preparat. Därjämte har utarbetats förslag till särskild förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall. Anledningen till att Kungl. Maj:t på detta sätt vidgat uppgiften har varit, att det ansetts önskvärt att åstadkomma större likformighet och ett mera enhetligt system på detta lagstiftningsområde.

Beträffande skärpningen av straffet för olovlig rusdryckshandtering går förslaget i korthet sagt ut på dels skärpning av själva straffskalorna i de särskilda förordningarna, dels strängare iterationsstraff eller straff för upprepade förbrytelser, dels skärpning av bestämmelserna angående ansvarighet för delaktighet i dylika förbrytelser, dels rätt för polisman till andel i böter, som utfalla i anledning av åtal efter dessa förordningar, och dels slutligen förverkande av varan med tillbehör i vissa fall. Utskottet har enhälligt ansett Kungl. Maj:ts förslag i huvudsak väl avvägda och värda att bifallas. Jag vill framhålla detta, för att herrarna ej skola missförstå den omständigheten, att reservationerna vid detta betänkande äro ganska spatiösa. Det betyder icke, att utskottet på det hela taget haft någon i huvudprinciperna avvikande mening ifrån det kungliga förslaget, utan det beror på skiljaktigheter i en del detaljfrågor. Dessa skiljaktigheter ansluta sig huvudsakligen till de anmärkningar mot förslaget, som framställdes av lagrådet. Lagrådet ansåg sålunda det sätt, på vilket det remitterade förslaget anordnat inträde av iterationsstraff, stå alltför mycket i strid med vad som gäller i den allmänna strafflagen för att kunna tillstyrkas. Som en föregående ärad talare nämnde, är trots denna lagrådets anmärkning det i propositionen framlagda förslaget byggt på den principen, att en person kan ådömas straff för upprepade förseelse, även om han icke *utstått straffet* för det föregående brottet. Det är tillräckligt, att han förut *dömts* för motsvarande förseelse. Nu är det alldeles riktigt, som lagrådet och den ärade reservanten framhållit, att detta icke är i överensstämmelse med de regler, som gälla i den allmänna strafflagen. Men som departementschefen erinrat, är det icke så, att man på specialstraffrättens område i alla avseenden följer de regler, som gälla på allmänna strafflagens område, utan man har redan förut därvidlag i ett eller annat avseende tillåtit sig att avvika ifrån dessa regler. Och därför är det icke något oerhört, om man nu också gör ett avsteg på denna punkt. Skälet varför man vill göra avsteget är naturligtvis det, att man på detta sätt hoppas vinna större effektivitet vid beivrandet av dylika förseelser. Och utan att överskatta betydelsen av förslaget i detta avseende synes det mig kunna sägas, att det är utsikt att kunna något verksammare komma åt den sortens förbrytare, som det här är fråga om, ifall man kan döma dem för andra resan, så snart de en gång blivit dömda för första resan. Jag anser så-

lunda gentemot den föregående ärade reservanten att utskottets förslag i detta avseende är att föredraga.

Självt har jag avgivit en reservation, som i ett annat avseende avviker ifrån utskottets hemställan. Även denna reservation ansluter sig till ett yttrande av lagrådet. I det förslag, som från början utarbetats av departementet och som remitterades till lagrådet, ingick den bestämmelsen, att om polisman tagit synnerlig del i att förbrytelse enligt någon av dessa författningar blivit beivrad, så skulle sådan polisman ha rätt att få hälften av åklagarens andel i böterna. Mot detta förslag gjordes den anmärkningen av lagrådet, att förslaget icke tog hänsyn till det ofta förekommande fallet, att vid sådana mål icke fanns att tillgå någon annan bevisning än polismanns utsago. Och det vore då enligt lagrådets mening icke riktigt, att en polisman, som hade vittnat i sådant mål, skulle kunna få del av böter, som utföllo kanske på grund av hans vittnesmål. Även ansåg lagrådet, att bestämmelsen kunde ge anledning till otillbörliga tvister mellan åklagare och polismän rörande andel i böter. På grund av denna anmärkning omarbetades nu förslaget, och det stadgades i stället, att åklagares andel i böterna å ena sidan och polismanns å andra sidan skulle bli alldeles oberoende av varandra. Vidare intogs i förslaget en bestämmelse av innehåll, att polisman, som vittnat i målet, icke skulle få andel av böter.

Nu menar jag, att förslaget i sin sålunda ändrade form i alla fall i viss mån fortfarande ger anledning till den anmärkning, som lagrådet framställde, d. v. s. att genom de viktiga ändringarna den olägenhet, som lagrådet påpekat, icke blir fullkomligt avhjälpd. Det är nämligen ofta så, att man icke har någon annan bevisning att tillgå i dylika mål, än polismanns utsago. Om det då blir så, att polisman, som vittnat, icke kan få andel i böterna, så kan detta leda till det slutresultatet, att den uppmuntran, som förslaget avsett att bereda polismännen för nitisk verksamhet, i själva verket icke kommer många polismän till godo. Därför har jag föreställt mig, att man skulle kunna inom den ram beträffande själva saken, som utstakas i Kungl. Maj:ts förslag, finna rum för en annan anordning, som på ett mera effektivt sätt skulle tillgodose behovet i detta stycke, en anordning, som skulle vara ägnad att uppmuntra nitiska polismän, men som på samma gång icke skulle göra detta så, att polismännen skulle få sin ersättning direkt såsom följd av sitt eget vittnesmål. Detta bör man kunna nå på det sättet, som redan lagrådet anvisat, att man låter utbetalandet av belöning åt nitiska polismän icke ske i omedelbart samband med själva målets avgörande utan låter det bli en administrativ sak vid sidan av rättegången. Och för att möjliggöra den saken återigen kan man efter mönster av det förfarande, som redan nu äger rum i vissa författningar, avsätta en andel av dylika böter till en särskild kassa, ställd under administrativ myndighets förvaltning — länsstyrelses eller magistrats — och sedan låter länsstyrelsen eller magistraten ur denna kassa ge särskilda gratifikationer till de polismän, som

*Äng-
ändringar
i rudsrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

visat sig nitiska i att beivra dylika förseelser. Kungl. Maj:t skulle meddela närmare bestämmelser rörande hur kassan skulle förvaltas. Resultatet av en dylik anordning skulle bli, att icke varje polisman, som verkställt utrednings- eller spaningsarbete i ett dylikt mål, skulle kunna göra anspråk på att få andel i böter utan endast sådana polismän, som på särskilt sätt gjort sig förtjänta härutinnan, skulle efter vederbörande administrativa myndigheters beprövande någon gång senare i tiden kunna få en gratifikation för sitt välförhållande. Och som jag redan antytt, innebär detta förfarande icke någon nyhet för våra förhållanden, eftersom vi redan i städerna hava poliskassor, bildade på antytt sätt.

Jag vill icke påstå, att icke även detta förslag kan lämna rum för anmärkningar, men jag tror i alla fall, att det skulle vara ägnat att på ett mera effektivt sätt främja det syfte, som man vill främja med denna bestämmelse.

I övrigt, herr talman, har jag icke annat att anföra än hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman, mina herrar! Herr Hederstierna påpekade, att vi skulle stifta våra lagar så, att de icke stredo mot folkets rättskänsla, och under den uttryckliga förut-sättningen, att vi icke finge mindre tilldelning än fyra liter i månaden, ansåg han och kanske andra också, att då kunde man taga ifrågavarande lagstiftning, men för den händelse att det skulle bliva en något reducerad tilldelning, ansåg herr Hederstierna och med honom liktänkande, att lagförslaget bort falla. Jag vill till detta säga, att det är mycket diskutabelt, huruvida fyra liter i månaden eller två liter skall vara lämpligt. Det finns säkerligen många som anse, att två liter är alldeles för mycket. Det skall dock i alla fall icke vara avgörande, ty vad som vi här hava att taga ställning till är, huruvida dessa antisociala personer och parasiter i samhället — jag kan icke finna något lämpligare uttryck för dem — som med berätt mod bryta mot denna lagstiftning, skola på något sätt efterhållas, eller om man skall taga mer eller mindre hänsyn till dem. Jag tror, att lagförslaget, som det är avfattat, är av den beskaffenhet, att även om riksdagen skulle komma att i en nära framtid besluta om mindre tilldelning, skall det givetvis icke kunna sägas, att detta lagförslag därför är av sådan beskaffenhet, att det nu icke kan antagas.

Jag skall jämväl begagna tillfället att uttala mina sympatier för den mening, som kommit till uttryck i herr ordförandens reservation i fråga om polismans andel i böter. Jag kan för min del icke finna, att det är riktigt, att åklagaren skall hava andel av böterna, under det att polisman i vissa fall icke skall få möjlighet därtill. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall det vara så, att polisman icke skall hava möjlighet till andel i böter. Utskottet har stannat för att i stället formulera, att polisman skulle uteslutas från denna möjlighet endast om han på begäran av åklagare vittnat i målet. Jag är för min del övertygad därom, att om detta blir riks-

dagens beslut, så blir det säkert ett ofantligt stort intresse att få polismän in såsom vittnen, men å andra sidan veta vi litet var, att i dessa delikata mål är det vanligtvis på det sättet, att det mången gång endast är möjligt att skaffa vittnen, som äro polismän. Då förefaller det mig alldeles orimligt att utesluta dessa polismän från delaktighet i böterna. Det kan ordnas på det sätt, som herr Pettersson i Södertälje i sin reservation givit uttryck åt, och när vi komma in på de särskilda paragraferna, skall jag återkomma härtill. Jag har likvisst ansett, att man borde begränsa andelen ytterligare. Det kan nu särskilt i en stad som Stockholm bliva en massa mål, som kunde tillföra polismännen högst väsentliga inkomster, och det kan naturligtvis icke vara rimligt, att de skulle bliva av den omfattningen, att man skulle kunna räkna därmed som ett slags avlöningstillskott, utan det hela bör betraktas som en slags premie till den polisman, som visat nit och intresse i spaningen efter dessa brottslingar. Av denna anledning har jag icke gått med på herr Petterssons i Södertälje reservation, att de skulle hava rätt till en tredjedel av böterna, utan jag har min särskilda mening, som jag ber att få återkomma till.

*Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskriften
m. m.
(Forts.)*

Herr Hederstierna: Herr talman! Jag vill endast säga några ord i anledning av vad utskottets ordförande sagt. Hans reservation går ut på, att man icke skulle ge andel i dessa böter till polismän, som medverkat på något sätt utan att vittna, som utskottet föreslår, utan den skulle gå till en allmän kassa, varav sedermera man skulle belöna polismän, som gjort sig särskilt förtjänta vid beivrandet av sådana brott. Jag är naturligtvis den förste att unna polismän så mycken uppmuntran som möjligt, men jag är å andra sidan mycket rädd för att på något sätt vittnen och framför allt polismän, som vittna, skola bli misstänkta för att icke hålla sig fullt till sanningen. Det finnes något här i Stockholm som kallas polisvittnen, och skulle man nu få det klart för sig, att en polisman, som deltagit i efterspanandet och sedermera vittnat i målet, visserligen icke får direkt någon del i böterna, som utfalla, men gynnas på så sätt att dessa böter i stället skola gå till en kassa, som vid årsskiftet skall utdelas av överståthållareämbetet eller vad det blir för myndighet, så kommer allmänheten eller de som drabbas härav att misstänka, att så vittnar denne polisman, därför att han hoppas att vid slutet av året få en del av denna kassa. Det blir i alla fall ett misstänkliggörande av polismän som vittnen, som jag icke kan tillstyrka, och därför tror jag det är synnerligen olämpligt att gå fram på den väg, som utskottets ordförande har föreslagit.

Jag yrkar därför bifall till vad utskottet i den punkten hemställt.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

1 §; 3—6 §§.

Godkändes.

Ang.
ändringar
rusdrycks-
försäljnings-
förrordningen
m. m.
(Forts.)

För 7 § hade utskottet föreslagit denna lydelse:

7 §.

Med rusdrycker eller ersättningsmedel därför, som enligt denna förordning äro förbrutna, skall förfaras på sätt i 90 § 2 och 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker stadgas.

Av belopp, som vid föryttring av förbruten vara erhålles, skall, efter avdrag för kostnader i anledning av å varan verkställt beslag, enligt länsstyrelsens eller, om domstol förklarar varan förbruten, domstolens beprövande en tredjedel, dock högst femhundra kronor, tillfalla polisman eller annan, av vars angivelse eller åtgärd beslaget föranletts, dock ej polisman, som vid domstols prövning på begäran av åklagaren vittnat i målet. Förklarar domstol varan förbruten, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Vad som ej sålunda tillkommer åklagare, polisman eller annan, tillfalle kronan.

I fråga om föreliggande paragraf hade reservationer avgivits:

av herr *Pettersson* i Södertälje, som föreslagit, att paragrafen skulle lyda sålunda:

7 §.

Med rusdrycker eller ersättningsmedel därför, som enligt denna förordning äro förbrutna, skall förfaras på sätt i 90 § 2 och 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker stadgas.

Av belopp, som vid föryttring av förbruten vara erhålles, skall, efter avdrag för kostnader i anledning av å varan verkställt beslag, enligt länsstyrelsens eller, om domstol förklarar varan förbruten, domstolens beprövande en tredjedel, dock högst femhundra kronor, ställas i Stockholm till överståthållarämbetets, i annan stad till magistratens samt å landet till länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig rusdrycks- eller sprithantering. Förklarar domstol varan förbruten, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Vad som ej sålunda tillkommer åklagare eller annan, tillfalle kronan.

av herrar *Jacob T. Larsson*, friherre *Barnekow* och *V. Edward Larson*, vilka instämt med herr *Pettersson* i Södertälje; samt

av herr *Jönsson* i Fridhill, vilken likaledes instämt med herr *Pettersson* i Södertälje, dock med förklarande att han ansett, att i paragrafen förekommande ordet »tredjedel» borde utbytas mot »sjätte-
del».

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman! Här skall jag tillåta mig yrka bifall till den reservation, som av mig fogats vid

detta betänkande, för vilken reservation jag förut har redogjort. Emot denna reservation har nu herr Hederstierna invänt, att den i alla fall skulle kunna leda till, att polisman, som vittnat i ett sådant mål och som därigenom skulle hava utsikt att, om ock först framdeles, få en ersättning från poliskassan för sitt vittnesmål, skulle bliva misstänkt i allmänhetens ögon. Ja, naturligtvis kan man icke absolut förneka möjligheten härav, men jag vill däremot erinra först och främst, att det förfarande som här föreslås, redan nu förekommer i åtskilliga fall. Redan nu förekommer det, att böter gå till en polis-kassa, ur vilken polisman i en framtid möjligen kan få ersättning. Jag har icke hört, att folk i allmänhet på den grund, som jag nu angivit, skulle hysa någon misstro mot polismän, som vittna. Jag föreställer mig, att, om några fula misstankar i detta avseende skulle framträda, så skulle det vara hos personer, till vilkas omdöme man icke behöver taga så stor hänsyn — jag menar personer, som bliva föremål för dylika åtal. Däremot är jag naturligtvis av fullkomligt samma mening som herr Hederstierna, då han menar, att det i allmänhet är önskvärt att undvika polismäns hörande som vittnen. Om man har tillgång till annan bevisning, bör man åberopa den och låta bli att använda polismännen. Jag tror förresten, att en sådan bestämmelse, som den jag i min reservation har föreslagit, även skall vara ägnad i sin mån att tillgodose ett sådant syfte. Jag menar nämligen, att vederbörande åklagare, med kännedom om en sådan bestämmelse, nog i de flesta fall skulle se till, att de icke behöva åberopa polismän som vittnen.

Jag vill sluta med att säga, att vill man verkligen vinna bättre resultat vid bekämpande av de företeelser, som det här är fråga om, får man också lov att begagna de lojala och tillåtliga medel, som i sådant avseende erbjuda sig, och bland sådana medel tror jag, att särskilda gratifikationer åt nitiska polismän icke äro att förakta.

Därför, herr talman, ber jag att få hemställa om bifall till min reservation i denna paragraf.

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman! Här står mening mot mening. Herr Hederstierna anser, att polismän icke skola hava någonting alls, och utskottets ordförande anser, att de böra hava en tredjedel av de böter, som komma att ådömas, att tilldelas dem på i reservationen särskild specificerat sätt. Jag har vid behandlingen inom utskottet fullständigt delat ordförandens mening, att det är icke rimligt att utesluta polismän från andel i böterna. Då det kan inträffa, att kamrarna kanske komma att stanna i olika beslut, så har jag avgivit en reservation, som innebär ett kompromissyrkande, och jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till densamma.

Herr Hederstierna: Jag ber att få åberopa vad jag redan sagt och ber att få yrka bifall till utskottets förslag i denna del. Det är visserligen mycket önskvärt att få sådana förseelser som de ifrågavarande så mycket som möjligt beivrade, men det är ännu viktigare att upprätthålla vördnaden för vittnesmålen. Här gäller det,

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förfordningen
m. m.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förrordningen
m. m.
(Forts.)

att Cesars hustru — i detta fall polismännen som vittnat — icke få på något sätt misstänkas.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, 2:o) godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Pettersson i Södertälje avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) godkännande av paragrafen enligt nämnda reservation med den ändring, som föreslagits av herr Jönsson i Fridhill; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) avgivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 7 § i sammansatta bevillnings- och första lagutskottets förevarande förslag till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf i den lydelse, som föreslagits i den av herr Pettersson i Södertälje avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 95 ja mot 91 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Slutstadgandet; ingressen; rubriken.

Godkändes.

Härefter företogs till behandling *det under punkten 1) A) upptagna förslaget till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.*

Enligt utskottets med Kungl. Maj:ts överensstämmande förslag skulle 74 § lyda sålunda:

74 §.

1. Den, som utan att äga rätt till försäljning enligt denna förordning avyttrar rusdrycker, straffes för olovlig försäljning med böter från och med etthundra till och med ettusen kronor.

Beträdes någon, som förut fällts till straff för olovlig försäljning av rusdrycker, andra gången eller oftare med sådan förbrytelse eller bedriver någon olovlig försäljning i större omfattning eller yrkesmässigt, straffes med böter från och med trehundra till och med femtusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Har förbrytelse, varom ovan sägs, icke skett i större omfattning eller yrkesmässigt, må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet nedsättas till trettio eller, vid upprepad förbrytelse, etthundra kronors böter.

2. Har den, som beträdes med olovlig försäljning av rusdrycker, förut fällts till straff för förbrytelse, som avses i 30 § 2 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin eller i 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket eller 2 mom. första stycket i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, straffes såsom för upprepad olovlig rusdrycksförsäljning.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Hederstierna* hemställt, att de i 1 mom. andra stycket samt 2 mom. förekommande orden »fällts till straff» måtte utbytas emot »till fullo undergått straff».

Häruti hade herrar *Rogberg*, *Boman* och *Jönsson* i Boa instämt.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr *Hederstierna*: Herr talman! Under åberopande av vad jag redan anfört får jag hemställa, att i 74 §, första och andra momenten, måtte i enlighet med reservationen vidtagas den förändringen, att uttrycket »fällts till straff» utbytes mot »till fullo undergått straff». Jag yrkar godkännande av paragrafen med dessa ändringar.

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman! Under åberopande av vad jag förut anfört skall jag beträffande denna paragraf be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, godkändes paragrafen i den av utskottet föreslagna lydelsen.

Återstående delar av författningsförslaget.

Godkändes.

De under punkten 1) B), C) och D) upptagna författningsförslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

Punkten 2).

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
ändringar
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

§ 5.

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vid den internationella arbetsorganisationens konferenser i Washington år 1919 och i Genua år 1920 fattade beslut dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 6 maj 1921 dagtecknad proposition, nr 361, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet, begärt riksdagens yttrande rörande de i nämnda protokoll omförmälda, å den internationella arbetsorganisationens konferenser i Washington år 1919 och i Genua år 1920 fattade besluten.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 239 i första kammaren av herr *Sigfrid Hansson*, nr 370 i andra kammaren av herr *Johanson* i Stockholm och nr 372 i andra kammaren av herr *Thore*.

Herrar *Sigfrid Hansson* och *Johanson* i Stockholm hade i sina lika lydande motioner hemställt, att riksdagen måtte uttala sig för ratificering av det vid konferensen i Washington beslutade förslaget till konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag till åtta timmar om dagen och fyratioåtta timmar i veckan, vilken konventions ratificering av föredragande departementschefen avstyrkts.

Herr *Thore* hade i sin motion uttalat sig om förslagen till konventioner angående fastställande av minimiålder för barns användande till sjöss och angående arbetsförmedling för sjömän, beträffande vilka konventioner föredragande departementschefen hemställt, att Sverige måtte biträda desamma; och hade herr *Thore* yrkat, att den förra konventionen måtte av Sverige i princip godkännas, men den senare icke godkännas.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela, att riksdagen för sin del icke haft något att erinra mot departementschefens hemställan beträffande de riksdagen för yttrande underställda förslag till konventioner och rekommendationer;

B) att motionen II: 372, i den mån den icke blivit besvarad genom vad utskottet under A) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

C) att motionerna I: 239 och II: 370 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Carl E. Svensson, Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Johanson* i Stockholm och *Holmström*, vilka beträffande förslaget till konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag till åtta timmar om dagen och fyratioåtta timmar i veckan yrkat bifall till motionerna nr 239 i första kammaren och nr 370 i andra kammaren; samt

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

av herrar *Andersson* i Knäppinge, *Carlsson* i Solberga och *Sundling*, vilka ansett att herr Thores yrkande beträffande förslaget till konvention angående arbetsförmedling för sjömän bort av utskottet tillstyrkas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Johanson* i Stockholm: Herr talman! Såsom framgår av det föreliggande utskottsutlåtandet, ha de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet inte kunnat biträda utskottsmajoritetens uppfattning beträffande ratificeringen av arbetstidskonventionen, och jag skall med några ord be att få motivera vår ståndpunkt.

Under kriget, då världen var i nöd och då många staters vara eller icke vara ytterst var beroende av de offer i blod, de arbetsprestationer, som arbetarklassen ville och kunde göra, gavs åt arbetarna vissa löften i syfte att sporra till den yttersta prestationsförmåga. Dessa löften gingo ut på vittgående sociala reformer och en bättre social ställning efter kriget. När fredsuppgörelsen träffades, ingingo i densamma vissa bestämmelser, om hur härmed skulle förfaras, och dessa uppgörelser skulle närmare utformas vid den internationella arbetskonferensen i Washington på hösten 1919. I denna konferens deltog inte mindre än 40 olika nationer, och det antogs, nära nog enhälligt, bland annat en konvention om åtta timmars arbetsdag och 48 timmars arbetsvecka. För denna konvention röstade även Sveriges representanter enhälligt. sålunda inte blott regerings- och arbetarrepresentanterna utan jämväl arbetsgivarnas speciella representant.

När det nu är fråga om att ratificera denna konvention, som blivit antagen med en så utomordentlig enighet, råder det emellertid tveksamhet; man har inte längre samma friska beslutsamhet, som förspordes vid konferensen i Washington. Socialstyrelsen, som förberedande behandlat detta ärende, har avstyrkt ratificeringen, oaktat den är medveten om och särskilt framhåller i sitt utlåtande, »att de stater, som tillhöra den internationella arbetsorganisationen, otvivelaktigt måste anses ha en stark moralisk förpliktelse att söka såvitt möjligt förverkliga de beslut, som i behörig ordning fattades av organisationens representation, d. v. s. konferensen». Detta borde, framhåller styrelsen, särskilt få anses gälla ifråga om beslut, som biträtts av vederbörande stats konferensombud.

Redan det anförda, anser jag, borde som en logisk följd resulterat i ett tillstyrkande av ratificeringen av konventionen. Än mera förvånad blir man emellertid över att styrelsen kommit till ett motsatt slutresultat, då i samma utlåtande anföres ytterligare ett bä-

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferens fattade beslut.

(Forts.)

rande skäl för ratificeringen. Styrelsen framhåller nämligen »önskvärldheten att främja de sociala reformerna, att göra detta på sätt, som tryggar mot konkurrens från stater med mindre framskriden social utveckling, d. v. s. genom internationellt samarbete». Styrelsen tillägger: »För Sverige, som redan infört åtta timmars arbetsdag, måste sistberörda skäl obestriddligen tillmätas en avsevärd nationalekonomisk betydelse.» I sitt utlåtande säger styrelsen vidare: »Huruvida vår lag eller konvention i själva verket är den mest omfattande, låter sig inte med bestämdhet avgöra utan ingående undersökningar.»

Styrelsen anser svårighet föreligga att omedelbart anpassa vår lag efter Washingtonkonferensens beslut. Vad som varit avgörande för styrelsens avståndstagande synes emellertid mest ha varit, att ett biträdande av konventionen medför bundenhet vid densamma under minst 11 år, och då nu vår lag uttryckligen betecknas som en försökslagstiftning och dess giltighet i enlighet därmed är satt att utlöpa med 1923 års utgång, måste det möta betänkligheter, anser styrelsen, att redan innan halva försökstiden tilländagått övergå till en i väsentlig mån ny lagstiftning i ämnet och binda sig därvid under en så lång tidrymd, som jag nys nämnde.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har också, ehuru med beklagande, funnit sig böra avstyrka ratificeringen, men även han framhåller, att »Sverige lär genom medlemskapet i nationernas förbund få anses ha åtagit sig förbindelse att verka för åttatimmarsdagen och 48-timmarsarbetsveckan såsom ett mål att sträva mot inom alla områden, där detta mål icke redan är uppnått.» »Det vore därför givetvis» — framhåller vidare herr statsrådet — »synnerligen önskvärt att genom ratificering av denna konvention ett, internationellt sett, otvetydigt bevis kunde lämnas på Sveriges villighet att alltjämt upprätthålla nämnda förbindelse.»

Av det föreliggande utskottsutlåtandet framgår, att även utskottet funnit sig böra avstyrka ratificering av konventionen.

Från arbetsgivarhåll har emellertid alltid med styrka framhållits, att en reglering av arbetstiden i enlighet med kravet på 8-timmars arbetsdag måste med hänsyn till konkurrensen med utlandet ske internationellt. Den förutsättning för 8-timmarsdagens genomförande, som man från det hållet ansett och väl alltjämt anser vara oundgängligen nödvändig, skulle skapas, därest Washingtonkonventionen ratificerades av de stater, som genom sitt deltagande i Washingtonkonferensen iklätt sig moraliska förpliktelser gent emot densamma.

Från arbetarsynpunkt kan en ratificering av konventionen så mycket hellre förordas, som konventionen avsetts att vara ett miniprogram, vilket uttryckligen uttalats i en å Washingtonkonferensen antagen resolution, vari det heter, att konventionens genomförande icke borde tagas till intäkt för några inskränkningar i de längre gående förmåner, som redan genomförts eller ifrågasatts för arbetarna i särskilda länder. Därjämte har ju i förbundsakten för nationernas förbund uttalats att »i intet fall skall en medlem till

följd av antagande å konferensen av en hemställan eller ett konventionsförslag vara förpliktad att minska det skydd, som redan genom lagstiftning kan vara tillförsäkrat vederbörande arbetare». För belysande, hur den frågan ligger till i utlandet, kan jag nämna, att internationella arbetsbyrån i Genève på förfrågan från landssekreterariatet, om hur många stater, som hittills ratificerat arbetskonventionen, svarat: »Grekland har ratificerat, Tjeckoslovakien och Rumänien komma att ratificera omedelbart. Österrike, Belgien, Frankrike, Tyskland och Indien väntas göra det inom kort.»

Följaktligen är det icke så, att denna fråga icke är aktuell, utan tvärt om — det framgår för övrigt också av arbetstidspropositionen, vari regeringen redogör för, hur frågan om ratificering av arbetstidskonventionen ligger till i olika länder — är densamma aktuell, och förslag ha framlagts för vederbörande regeringar till ratificering av konventionen. Jag vill till sist erinra om att under kriget talades i de krigförande länderna med ett visst förakt om de neutrala staterna, vilka sutto som åskådare och förtjänade pengar på kriget. Nu vill man tydligen här i Sverige även beträffande sociallagstiftningen överlåta åt andra nationer att bliva försökskaniner och sätta sig själv i efterhand. Men ett sådan förfaringsätt kommer säkerligen icke att stärka vårt anseende ute i världen.

Herr talman! På grund av vårt deltagande i Washingtonkonferensen och vår anslutning till nationernas förbund, anser jag det böra vara en bjudande plikt och en hederssak för Sverige att ratificera konventionen om 8-timmars arbetsdag eller 48 timmars arbetsvecka, och jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Svensson m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Karlsson i Gasabäck: Herr talman! Den föregående talaren började med att framhålla, hurusom arbetarna under de svåra förhållanden, som rått under och efter kriget, blivit av respektive stater lovade långt gående sociala reformer såsom ersättning för de blodsoffer, de bragt sitt fädernesland under kriget. Det är sant, att så skett, men man måste konstatera, att just de länder, som varit direkt indragna i kriget och varest det arbetande folket bragt de största offren, själva icke uppfyllt de givna löftena i så hög grad som de neutrala staterna, de som levat utanför kriget, åtminstone tycks så vara förhållandet, efter vad man vet angående andra länders anslutning till Washingtonkonferensens sociala program.

Kungl. Maj:t har i sin proposition och även utskottet beklagat för sin del, att förhållandena nu icke äro sådana, att vi kunna ansluta oss till Washingtonkonferensen i fråga om 8-timmarsdagen. Anledningen därtill känna vi allesammans. Det är bl. a. det förhållandet, som framhölls vid denna propositions remiss av herr Löfgren i Stockholm, att vi blivit färdiga litet tidigare än andra länder med vår 8-timmarslag, och följlaktligen har vår lagstiftning i åtskilliga delar icke kommit att sammanfalla med Washingtonkonferensens förslag. Sålunda skilja de sig i många delar, bl. a.

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

ifråga om dessa små företag, som sysselsätta mindre än fem arbetare, vilka hos oss äro undantagna i den nuvarande lagen men som avses i den nu föreslagna revideringen att omfatta icke blott landsbygden och samhällen med en befolkning av upp till 1,500 invånare utan även att gälla överallt oavsett befolkningsförhållandena. Jag behöver icke erinra, att vid lagens antagande här i landet satte man framförallt från lantmannahåll mycket stort värde just på denna undantagsbestämmelse. Även i en del andra avseenden råder det stora skiljaktigheter mellan svenska lagen och den linje, som uppdrogs av Washingtonkonferensen.

Därtill kommer, att vår lag, såsom framhållits av utskottet, är av provisorisk natur; den skall utlöpa den 1 januari 1924, under det att ratificeringen av Washingtonkonventionen skulle binda oss för en tid av 11 år. Ännu viktigare är emellertid, att såsom det synes, många länder, som deltagit i denna konferens, inte ännu ratificerat konventionen. Den föregående talaren räknade upp en hel del länder, som, enligt vad han under senare tid förnummit, skulle stå i beredskap att ratificera. För närvarande ha dock, efter vad jag vet, endast Grekland och Rumänien ratificerat konventionen. När sålunda de stora industriländerna ännu inte ratificerat och vi inte veta, om de komma att göra detta, är det klart, att Sverige under den ovissa tid, som nu råder, inte gärna kan binda sig för en period av 11 år vid denna konvention. Utskottet har emellertid i nästa utlåtande begärt en skrivelse om utredning, huruvida det kan vara möjligt att efter den provisoriska lags utlöpande, som vi för närvarande ha i vårt land, ansluta oss till Washingtonkonferensen med dess bestämmelser om åttatimmarsarbetsdagen.

Jag skall med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr Johanson i Stockholm uttalade, att det skulle vara en moralisk plikt, en hederssak för Sverige, att ratificera denna konvention. Då man kommer med ett sådant yttrande, synes det mig, att man måste göra alldeles klart för sig, vilka skiljaktigheter, som bestå mellan Washingtonkonferensens lagförslag och den lag, som vi antagit här i Sverige och som nu tillämpas som provisorisk lagstiftning.

Det torde då böra uppmärksammas, att Washingtonkonventionen uppräknar de områden, på vilka åttatimmarsdagen skall vara införd — den bestämmer, att den skall gälla för industri och hantverk och inom transportväsendet — under det svenska lagen återigen har en helt olika läggning, i det att den är snart sagt obegränsad till sin omfattning. Vår lag går sålunda vida utöver vad som gäller enligt Washingtonkonventionen. I den svenska lagen har det visserligen gjorts vissa undantag beträffande tillämpningsområdet, men densamma är likväl till hela sin läggning generell. Då t. ex. såsom vi veta, det i svenska lagen i viss utsträckning undantagits från tillämpningen sådana områden som sjukvård, fattigvård och verksamhet vid hotell och restauranger, falla däremot vissa hithö-

rande delar under lagen, något som inte är fallet enligt Washingtonkonventionen. Hos oss har vidare arbetsrådet en stor maktfullkomlighet i fråga om medgivande av undantag från lagen. Enligt konventionen skall det återigen inte förhålla sig så, utan det är uttryckligt bestämt, att undantagen skola regleras på ett allmängiltigt sätt genom författningar, som äro gällande för vissa verksamhetsområden. Redan detta visar ju, vilken betydande olikhet, som föreligger mellan Washingtonkonventionen och den i Sverige gällande lagen.

Nu säger herr Johanson och hans medmotionärer, att »i intet fall skall en medlem till följd av antagandet av ett konventionsförslag vara förpliktad att minska det skydd, som redan genom lagstiftning kan vara tillförsäkrad vederbörande arbetare». Alltså menar väl herr Johanson, förmodar jag, att, om man skulle ratificera konventionen, denna visserligen skulle tillämpas, men att dessutom de strängare bestämmelser skulle komma till användning, som gälla enligt den nuvarande provisoriska lagen. Med andra ord: här i Sverige skulle komma att tillämpas bestämmelser, som ginge längre än vad Washingtonkonventionen gör. Detta visar, hur farligt det är att gå sig in på en ratificering av denna konvention.

Herr Johanson i Stockholm talade om vad socialstyrelsen yttrat om en viss förpliktelse för oss att vara med om konventionen — herr Johanson anförde ju också, att lagförslaget antogs i Washington med mycket stor majoritet och att de svenska ombuden enhälligt röstade för detsamma. I trots av detta komma dock socialstyrelsen och Kungl. Maj:t, sedan båda parterna betygat sin stora önskan och vilja att ratificera, till den slutsatsen, att detta låter sig inte göra, det går inte, det är farligt att göra det.

Det förnämsta skälet för denna ståndpunkt är de mycket omtalade 11 åren; genom ratificeringen skulle Sverige under 11 års tid bli bundet vid denna lagstiftning. Vi skulle, mina herrar, bli bundna vid densamma, även om inte något annat land skulle ratificera — och på samma sätt bundna skulle naturligtvis de andra länder bli, som likaledes komma att ratificera, under det att de länder, som inte gingo med på detta, som nämnt, skulle stå fria i detta avseende. Jag förstår inte, hur man över huvud taget kan våga sig på ett sådant experiment som att förklara, att vi skulle här i vårt land binda oss på detta sätt utan att vi veta, hur andra stater komma att förfara.

Herr Johanson nämnde, att Grekland, Tjecko-Slovakien och Rumänien beslutat sig för att ratificera. Ja, det kan hända, att så är förhållandet — jag har hört, att Grekland gjort det, och det är möjligt, att detsamma gäller de båda andra länderna. Men vad har egentligen Sverige med den saken att göra? I vilka konkurrensförhållanden stå vi här i Sverige, med våra produkter, till dessa länder? Det torde vara ganska obetydligt detta.

Nej, faran ligger naturligtvis för vårt land däri, hur de stora industriländerna komma att förfara, de länder, med vilka vi måste konkurrera på hela vår exportmarknad och även här hemma, beträffande sådana industrier, som tillverka för svenska behov. Där lig-

I fråga om vissa vid de internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferens fattade beslut.

(Forts.)

ger faran. Herr Johanson nämnde, att Österrike, Frankrike, Bulgarien och Tyskland *väntas* skola ratificera. Ja, jag skulle hellre velat höra att de *hade* ratificerat. När dessa stater en gång gjort detta, äro skälen för reservanternas ståndpunkt något starkare än nu, men så länge man endast *väntar*, att de skola göra det och vi i själva verket icke veta, hur de komma att förfara, är det argumentet inte mycket att bygga på. Och vad gör England? Herr Johanson nämnde inte alls England. Jag skulle föreställa mig, att det är mycket säkert, att England icke kommer att ratificera, och detta är mycket naturligt, därför att Förenta staterna inte komma att så göra. Hur skulle England kunna ratificera konventionen, då en så betydande konkurrent, som de ha i Förenta staterna, inte velat vara med härom? Och att Förenta staterna inte komma att ratificera, torde vara ställt utom allt tvivel, om man får döma efter det uppträdande, som Förenta staterna ådagalade med hänsyn till själva konferensen i Washington, i vilken de som bekant inte ens deltog.

Herr Johanson sade, att det under kriget gavs löften åt arbetarklassen, att man skulle införa en lagstiftning i denna riktning. Ja, jag vet inte, i vad mån några löften givits i detta fall, men hos oss ha vi i alla händelser fått en arbetstidslag, varför från deras håll som tänka lika med herr Johanson ingen kan förebrå oss — om vi nu givit några löften, vilket ju för övrigt ej är fallet — att inte ha uppfyllt dem. Vi ha ju faktiskt en lag, som i viss grad innehåller ganska drakoniska bestämmelser och som på grund av sin allmänna omfattning kan bli betungande för Sverige på grund av den ställning det får i jämförelse med andra länder. Sverige lär väl sålunda inte kunna förebrås ha svikit några löften.

Beträffande skyldigheten att ansluta sig till och ratificera Washingtonkonventionen vill jag säga, att Sverige måtte väl kunna få resonera så, att de stora länderna, som varit upphovsmännen till hela denna sak, få gå i spetsen och i varje fall visa vad de vilja göra. Och om man förmenar, som utskottet synes göra i ett senare betänkande, nr 32, att Sverige är bundet vid åttatimmarslagen på grund av sin anslutning till Nationernas förbund, en åsikt, som starkt uttalats från många håll, vill jag för min del däremot ställa det påståendet, att Sverige *inte* är bundet vid något sådant. I Versaillesfreden står det i den avdelning, som handlar om dessa saker, nämligen avdelningen nr 13, i ingressen, att en förbättring av arbetsvillkoren erfordras, såsom t. ex. reglering av arbetstiden, innefattande fastställande av maximitid för dag och för vecka. Men på samma ställe, på samma sida något längre ned, utsäges det, att underlåtenhet av någon nation att antaga humanare arbetsvillkor är ett hinder för andra nationer, som önska förbättra dessa villkor. Däri ligger ett uttryckligt påpekande av faran för vissa länder att göra, vad andra länder *inte* göra på detta område. Detta uttalande är enligt min mening av så stor betydelse, att endast den omständigheten, att Amerikas förenta stater varken deltagit i konventionen eller ratificerat densamma, utgör ett hinder för Sverige att vara med om denna sak. Jag menar, att man kan åberopa, att denna bestämmelse måste tolkas så, som an-

gåve den en förutsättning för att konventionen i ifrågavarande ämne skall vara tillämplig för oss och vi vara skyldiga att tillämpa eller ansluta oss till densamma. Denna förutsättning är nu borta, och det är väl alldeles uppenbart, mina herrar, att så måste vara fallet, ty hur skulle det bli, om ett enda land ratificerade konventionen och alla andra läte bli att göra detta — det vore sedermera fullkomligt omöjligt för detta land att bestå i konkurrensen med de övriga.

Det står vidare i samma avdelning men i en senare sektion, nämligen sektion 2, artikel 427, att de kontraherande parterna anse, att det finns principer att reglera arbetet, som alla industriella länder skulle försöka att tillämpa, såvitt speciella omständigheter tillåta det, och bland dessa synes för de kontraherande parterna följande vara av speciell och brådskande natur — så uppräknas några saker, och bland dessa står det i fjärde punkten, att man skall sträva efter en åttatimmarsarbetsdag såsom en standard. Allt som framgår av detta är, att man skall *sträva* efter åttatimmarsdagen, och nog ha vi, mina herrar, gjort detta, ty vi ha redan fått en lagstiftning härvidlag. Vi ha sålunda inte åtagit oss några andra förpliktelser än vad här säges.

Om vi voro bundna och skyldiga att ratificera, frågar jag för övrigt: hur skulle man kunna göra sådana undantag, som nu finnas i vår lag. och sådana, som i dag äro föreslagna att ytterligare antagas, t. ex. dem, som gälla småindustrierna, hantverk på landet och dylikt, som sysselsätta fyra man eller mindre? I Washingtonkonventionen står det visserligen talat om, att det för vissa länder kan göras undantag vad angår sådana industrier, som sysselsätta ett mindre antal arbetare, men de länder, som där avses, äro speciellt uppräknade — så är fallet med Japan, för vilket land inskränkningar gjorts för sådana industrier, tror jag, som sysselsätta mindre än tio man — men dylika undantag ha inte skett för Sveriges del, och följaktligen skulle våra bestämmelser därom inte kunna upprätthållas.

Om man sålunda undersöker vad vi åtagit oss genom vårt inträde i Nationernas förbund, kan det inte vara någonting annat än det som i detta fall här omnämnts. Det kan inte talas om några förpliktelser för oss att vara med om ett ovillkorligt antagande av en konvention rörande åttatimmarsarbetsdagen.

Jag ber, herr talman, att på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Jonsson* i Hökhult.

Herr *Thore*: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att ett ögonblick få övergå från de bestämmelser, som föreslogos vid Washingtonkonferensen, till de å Genuakonferensen fattade besluten, som avse reglering av vissa förhållanden rörande fartyg.

Det har föreslagits i propositionen att den konvention, som antogs vid Genuakonferensen angående arbetsförmedling för sjömän, nu skall ratificeras. Denna konvention innehåller, att arbetsför-

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferens fattade beslut.
(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

medling för sjömän får icke, vare sig av enskild person, bolag eller annat företag, bedrivas såsom handel i förvärvssyfte. Jag har nu motionerat om, att vi icke skola ratificera denna konvention, och detta av den anledningen, att jag icke finner det är till någon fördel för oss att så göra.

(Forts.)

Jag anser först och främst detta onödigt, därför att det varken nu, ej heller så långt jag kan minnas tillbaka i tiden, här i landet bedrivits någon sådan arbetsförmedling för sjömän, som kan betecknas som »handel». Visserligen ha missförhållanden på detta område förekommit i utlandet på så sätt, att man genom vissa förespeglningar fått sjömän att lämna sitt fartyg varigenom de blivit av med innestående hyra; efter några dagar i land ha de sedan skickats ombord på ett annat fartyg, och så ha de för denna slags »arbetsförmedling» fått avstå en eller annan månads hyra. Dessa missförhållanden torde nog nu i det stora hela blivit stävjade även i utlandet. Möjligen kunna de finnas kvar på ett eller annat ställe, och därför kan det måhända för vissa länders del vara behöfligt, att en sådan konvention antages, men för vårt lands vidkommande finner jag det fullkomligt onödigt.

Det är emellertid inte egentligen denna sak, som för mig är den mest väsentliga, utan det förhållandet att genom ratificerandet av den ifrågavarande konventionen all arbetsförmedling för sjömän skulle bli så gott som förstatlignad, något som jag inte kan finna behöfligt. Om t. ex. en förestånderska för mathållning ombord på en mälarbåt skulle behöva anställa en kokerska och hon inte hade tillfälle att själv ordna om denna sak utan skulle vilja vända sig till en enskild tjänstebyrå i Stockholm eller Göteborg, t. ex. sjöfarande kvinnors anställningsbyrå eller någon dylik, skulle hon inte få lov att göra detta utan måste nödvändigt vända sig till statens arbetsförmedling. Jag tror inte, att det är lämpligt, att staten på detta sätt ingriper i den enskilda näringen.

Det förhåller sig så, att statsverket genom socialstyrelsen övertagit viss arbetsförmedling för sjömän, nämligen huvudsakligen vad angår sjöfarande i utrikes fart. Övertagandet skedde under fjolåret, och man har fått en viss erfarenhet av resultatet. Jag skall inte närmare ingå på denna sak, men det torde inte vara vederbörande obekant, att man har synnerligen grava anmärkningar att göra mot den arbetsförmedling, som nu där fungerar. Det förefaller mig, som om denna statliga arbetsförmedling i stället för att vara ordnad efter objektiva principer kommit helt och hållet i händerna på eldare- och sjömansunionerna, och så länge som man inte på tillfredsställande sätt fått den arbetsförmedling ordnad, som socialstyrelsen nu har om hand i fråga om sjöfolket, är jag ingalunda villig att gå med på att den statliga arbetsförmedlingen på sätt som är föreslaget i propositionen, ytterligare utsträcker.

På grund härav skall jag, herr talman, anhålla om bifall till min motion, som också biträtts av tre reservanter i utskottet och som går ut på, att förevarande konvention rörande arbetsförmedling för sjömän inte av Sverige ratificeras.

Herr W a h r e n: Herr talman! Washingtonkonferensen torde snart inte ha annat än historiskt intresse. Man kan ha vilken uppfattning man vill om en internationell reglering av arbetstiden, men i och med det förhållandet, att Förenta staterna inte från början ansågo sig kunna deltaga i det sammanträde, varvid denna konvention skrevs, var nog saken den gången fallen. Lika litet, som Förenta staterna ville avrusta, då det gällde krigsberedskapen, lika litet ville man avrusta, då det gällde den ekonomiska krigsberedskapen.

Vi ha av herr Johanson i Stockholm fått bekräftat, vad vi visste förut, att ententemakterna, trots att de möjligen gjort sina arbetare vissa förespeglningar, inte biträtt konventionen. Herr Johanson talade om Greklands anslutning. Ja, detta är en upplysning, som kan ha sitt värde, men inte i detta sammanhang i den riktningen, att det skulle kunna inverka på någon förständig och erfaren människas uppfattning om vådorna för Sverige att deltaga i denna konvention.

Herr Lindman har nyss ingående anfört de skäl, som motivera, att vi inte böra ansluta oss till konventionen. Jag vill inte upprepa dessa, utan jag vill bara gent emot herr Johanson i Stockholm säga, att jag aldrig hört talas om, att det skall vara någonting fint och rekommendabelt att vara försökskaniner. Herr Johanson föreslog, att vi skulle bli försökskaniner och inte överlåta åt de andra att vara detta. Jag kan inte tänka mig, att om vi ginge den väg, som herr Johansson ställde i utsikt, detta skulle höja vårt anseende. Enligt min uppfattning skulle vi tvärtom anses synnerligen oförsiktiga, om inte rent av dumma.

Då jag, som sagt, anser, att det rent av vore ett brott mot vårt ekonomiska liv att tänka sig, att vi skulle binda oss under 11 års tid vid en arbetstid, om vilken ingen människa vet, i vilket förhållande den kommer att stå till den arbetstid, som verkligen skall praktiseras ute i världen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Branting: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att man å de håll, där åttatimmarslagen angripits — och där man visst icke varit så undfallande för kraven på en lagstadgad arbetstid, som herr Lindman nyss lät förstå, att vi egentligen allesamman varit — skall vara motståndare till den tanken, att vi skola gå med på förevarande internationella lagstiftning. Detta ligger i sakens natur. Egentligen bottenar hela motståndet mot förslaget härom i en olika uppfattning, om verkligen åttatimmarsdagen har framtiden för sig och huruvida den är till gagn eller skada; det bottenar i hela den syn på den sociala utvecklingen, som framträder i hur man besvarar dessa frågor. Det är enellertid lika klart, att de personer skola ha en annan uppfattning, som äro övertygade om, att världens arbetareklass ingalunda kommer att någonsin gå ifrån det krav på åttatimmarsdagens genomförande, som den i mycket stor utsträckning har rest sedan över 30 år tillbaka, krav som i sammanhang med omvälvningarna efter världskriget vunnit spridning och blivit

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferens beslutade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

genomförda i en hel mängd länder — även i länder, där detta inte försiggått på lagstiftningens väg, har det skett genom överenskommelser mellan arbetsgivare- och arbetareorganisationerna.

Åttatimmarsdagen är nu, skulle jag våga säga, i fråga om de stora huvudlinjerna genomförd i den största delen av de industriella länderna. Om man tror att detta är något övergående och att man i dessa länder skall komma tillbaka till en arbetsdag av nio eller tio timmar eller kanske ännu mera, kan man naturligtvis hysa vissa betänkligheter ur konkurrenssynpunkt och kanske även ur andra synpunkter, när det gäller, att Sverige skall gå med på att ratificera denna lagstiftning, som dess representanter i Washington på sin tid voro ense om att godkänna. Har man däremot inte denna uppfattning, synes det mig däremot, att de avgörande skälen tala för, att ratificeringen företages. De betänkligheter, som här äro framförda, måste då stå tillbaka gent emot den synpunkt, som jag tillät mig beröra.

Det är naturligt, att det kan följa vissa formella vanskligheter av ratificeringen — det skall jag ingalunda bestrida — beroende på att omfattningen av vår lag inte är fullt densamma som Washingtonkonventionens. Den är inte så vittgående i somliga avseenden, och den går å andra sidan något längre i andra avseenden. Men när man hör, hurusom det göres gällande något sådant som detta, att de små industrierna på landsbygden, dessa som sysselsätta mindre än fyra arbetare, nödvändigtvis skulle bli lidande ifall ratificeringen komme till stånd, får jag säga, att man kommit alldeles bort från den argumentation, som man eljest åberopar. Det har nämligen annars gjorts gällande att det skulle vara den internationella konkurrensen, som skulle utgöra det avgörande hindret för en ratificering. Dessa småindustrier ha väl dock inte någonting att skaffa med den internationella konkurrensen, ty det är ju rent lokala förhållanden, som åberopats som skäl för att tills vidare ställa dessa industrier utanför lagen, skäl, som för övrigt inte synas mig vara tillräckligt starkt bärande och vilka jag hoppas komma i sinom tid att underkännas.

När det vidare anföres å deras sida, som försvara, att vi inte ratificera konventionen, den omständigheten, att vi i annat fall skulle binda oss för hela 11 år, under det att vår egen lag har karaktären av en försökslagstiftning och utgår den 1 januari 1924, är det alldeles sant, att vi genom ratificeringen förklara, att vi vilja vara med om en åttatimmarslag i överensstämmelse med huvudlinjerna i Washingtonkonventionen även efter den 1 januari 1924. Men vilja verkligen de, som motsätta sig denna ratificering, göra gällande, att vi då skulle helt och hållet upphäva denna lag, vilken visserligen formellt fått karaktären av försökslagstiftning men naturligtvis ändå är en lagstiftning, vars grunddrag allt framgent skulle innehålla de ledande och bestående principerna i ämnet, enligt vad den majoritet, som beslöt lagens införande var ense om, medan man förbehöll sig att göra en eller annan jämkning i detaljerna, sedan man vunnit praktisk erfarenhet? Det är sålunda för mig omöjligt att tillmäta ens detta skäl någon verkligt avgörande betydelse. Det huvudskäl,

som anförts, är dock just detta, att vi inte längre skulle stå med fria händer, när vår egen försökslagstiftning upphör att gälla.

Herr Lindman skrämde med farhågan för, att vi kanske skulle bli de enda, som komme att ratificera och att vi då skulle stå bundna i motsats till alla andra stater. Är det då verkligen så, att man tror, att det inte finns någon stämning inom dessa andra stater och länder för åttatimmarsdagen? Tror man, att arbetarklassen i de stora industriländerna låter åttatimmarsdagen gå ifrån sig, därför att man haft den ena eller andra betänkligheten mot att vara med om Washingtonkonferensens lagstiftning? Det är ett missförstånd i bästa fall, som här föreligger, och eljest är det en skildring, som är så missvisande, att man helt enkelt undrar, huruvida den verkligen rent av kan ha framställts i god tro, då man så totalt underkänner och ser bort från de krafter, som över allt i världen verka till försvar för och upprätthållande och utvidgande av principen om en åttatimmarsarbetsdag.

Den uppfattning, som här gjorts gällande även uti regeringens förslag, den innebär, såsom jag ser saken, att sätta det formella framför det reella. Man har icke velat gå med på att vårt land skulle vara med ibland de förtrupper, som skynda till att under-teckna denna för hela världens arbetarklass så omätligt viktiga internationella överenskommelse. Man vill vänta på att andra stater skola gå före, man vill att vi icke skola våga oss på ett steg i den här riktningen, utan att vi äro fullt säkra på att hava alla möjliga eventuella konkurrenser också med oss. Jag tror för min del, att risken i detta avseende är ingen, men att i själva verket Sverige skulle komma att intaga en hedrad plats, ifall man ser, att här i detta land den opinion, som kräver denna hörnsten för arbetarskyddet, som åttatimmarsdagen utgör, har en sådan styrka att vi trots vissa formella betänkligheter ändå velat vara med om att ratificera Washingtonkonventionen. Vill man gå framåt i utvecklingens riktning, då låter man icke avskräcka sig av dessa svårigheter, som man i mycket hög grad har uppkonstruerat, utan man är med om att tillstyrka att vi få ratificera, även med risk att i första taget icke hela värden, som var representerad i Washington, skall komma att följa med, utan att det kommer att bliva en ökning undan för undan av de ratificerande staterna.

Jag vet genom föreståndaren för den internationella arbetsbyrå i Genève, vilken betydelse han med all rätt tillmäter möjligheten att stater just i en sådan ställning som Sverige komma med i en internationell lagstiftning på Washingtonkonventionens grund, därför att den ställning vi hava såsom ett humanitärt föregångsland är ju i alla fall ganska starkt befast och erkänd. Och likaväl som på sin tid för länge sedan Schweiz tog initiativet till att föra fram hela åttatimmarsdagsfrågan och detta land sedermera har ytterligare försökt att föra den saken vidare, likaväl vore det önskvärt, om ett land som Sverige här icke lät en alltför stor försiktighet och betänksamhet råda, utan slöt sig till vad dess egna ombud redan 1919 voro med om att godkänna. Den ståndpunkten tror jag för min del

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferensers fattade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

skall visa sig vara i längden bättre för den fortsatta utvecklingen av hela denna fråga, och det blir hedersamt för vårt land, så ser jag det, ifall dess lagstiftning blir såsom ett föredöme på denna ofantligt viktiga punkt. Vi skola då icke ha tvekat att taga detta steg framåt, utan verkligen kunnat vara med, utan att här som vid andra tillfällen hålla oss i eftertruppen, försiktigt avvaktande att alla andra skola hava gått före, innan Sverige vågar gå med på en sådan åtgärd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! Jag har bevärt ordet för att framföra några synpunkter med anledning av det yrkande, som nyss framställts av herr Thore beträffande konventionen rörande arbetsförmedlingen för sjömän. I förbigående vill jag då meddela, att vi i vårt land beträffande den offentliga arbetsförmedlingen hava det ordnat på det sättet, att statsmakterna sedan 1916 hava medgivit, för att främja den offentliga arbetsförmedlingens utveckling, att vi skola slå in på linjen med speciella fackarbetsanvisningar för att på det sättet få ett grepp om speciella yrken, som dittills undandragit sig att anlita den offentliga arbetsförmedlingen.

Beträffande arbetsförmedlingsförhållandena bland sjömännen så var det tidigare på det sättet, att det rädde en strid mellan redare och personal om vem som skulle ha hand om arbetsförmedlingen i deras yrke, och redarna hade därvid till sist lyckats erhålla övertaget och ensamma tagit hand om arbetsförmedlingen inom detta stora och betydelsefulla yrke. Emellertid uppkom så småningom, i den mån sjömännen organiserade sig och slöto kollektivavtal, vid varje avtalsuppgörelse tvist om, huru arbetsförmedlingen skulle lösas, och det gick till sist därhän, att båda parterna hos socialstyrelsen gjorde framställning om att den offentliga arbetsförmedlingen skulle söka även på detta område införa paritetisk fackarbetsanvisning. En sådan fackarbetsanvisning för sjöfolk har också kommit till stånd och i huvudsak organiserats föregående år 1920. Och jag vågar för min del göra gällande, att de bestämmelser, som vi biträda, därest vi antaga denna konvention, i vad den avser arbetsförmedling för sjömän, dessa bestämmelser hava vi redan genomfört i vårt land på sådant sätt, att en anslutning till denna konvention i realiteten icke kommer att pålägga oss någon som helst ytterligare börda.

Jag vill vidare framhålla, att vad herr Thore för sin del alluderade på, då han talade om att arbetsförmedlingen på detta område i Göteborg icke är paritetisk, visar, att han syftar på förhållanden, som icke hänföra sig till arbetsförmedlingsområdet och till denna konvention, utan som hänföra sig till striden om arbetsvillkoren och de vanliga organiseringsmässiga åtgärderna, då det gäller att främja parternas olika intressen. Och på detta område kommer icke en anslutning till konventionen eller en icke-anslutning att betyda ett dugg i ändrande riktning.

Jag ber därför, herr talman, att, då vi här så att säga på en gång behandla samtliga yrkanden, som kommit till synes i det föreliggande utskottsutlåtandet, få beträffande punkt 1) ansluta mig till den reservation, som avgivits av herr C. E. Svensson, och beträffande den speciella punkt, som jag här yttrat mig om, eller arbetsförmedlingen för sjömän, få ansluta mig till utskottets hemställan om bifall till att godkänna konventionen.

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferensers fattade beslut.
(Forts)

Herr W a h r e n: Herr Branting vill dela upp kammarens ledamöter i denna fråga efter två linjer, av vilka den ena följes av dem, som vilja reglera arbetstiden, och den andra av dem, som icke vilja det. Vill man vara med om en reglering av arbetstiden — herr Branting sade visserligen åttatimmarsdagen — så skall man ansluta sig till konventionen. Herr Branting tycks alldeles bortse från den kolossala ekonomiska risk, som är förenad med denna anslutning, då herr Branting anför som skäl för att man icke behöver taga mycken hänsyn till den risken, att åttatimmarsdagen redan är i praktiken genomförd. Detta är, herr Branting, icke fallet i de flesta av ententeländerna, jag tror att det icke är fallet i något av dem. I Amerika finnes icke en sådan lag, där tillämpas i regel en annan arbetstid. I Canada är förhållandet detsamma. I England är visserligen arbetstiden kort, men det har den alltid varit av särskilda anledningar, som jag icke närmare skall ingå på, bland annat emellertid därför, att om man jämför med förhållandena hos oss, där egentligen icke finnas några helgdagar. I Frankrike finnes en lag, som jag varit mycket intresserad av att få veta om den efterleves. Tidningen Socialdemokraten för i onsdags var nog vänlig att själv lämna material till den frågans belysning. I en artikel med rubriken »Social fred» upplyser Socialdemokraten om att över huvud taget lagen icke efterleves. Tyskland hör ju icke till ententen, men är ett av de viktigaste industriländerna. Där är en obegränsad övertid tillåten. Och jag har vid ett tidigare tillfälle omnämnt, att jag har i min ägo två avtal, ett avseende metall- och ett annat järnindustrien, det ena i Württemberg och det andra i Rhenlandet, av vilka det ena innehåller, att arbetet fortgår på övertid med 25 % förhöjning under två timmar efter den ordinarie tiden, om arbetsgivare det fordrar, och det andra avtalet medger en övertid av tre timmar med samma förhöjning.

Jag tycker därför, herr Branting, att det är ett väl djärvt påstående, att arbetstiden blivit genomförd i de viktigaste industriländerna. Jag skulle vilja säga, att det är alldeles tvärt om.

Här säges, att vi skola taga initiativet — ja, och komma närmast efter Grekland, som är det enda land, som hittills anslutit sig. Här vädjas till kammarens känslor i den vägen. Ja, det är farligt efter min uppfattning, då man går känslövägen i ekonomiska frågor. Om herr Branting i stället för att ha sysslat med storpolitiken sysslat med tillverkningskalkyler, så tror jag, att herr Branting icke gjort det värdjandet. Det var icke mer än några veckor efter beslutet om lagens tillkomst, som det inlades

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

begäran om ändring i densamma, och sedan har man undan för undan ansett att den skall förändras — jag skall komma till den saken litet senare. Jag menar således, att då det gäller arbetstidslagen, så är regeringen och riksdagen i tillfälle att årligen göra ändringar. Att binda händerna i en ekonomisk fråga — ty detta är frågans viktigaste innebörd, det vill jag säga, utan att underskatta den andra sidan — den sociala — det vore efter min uppfattning ett fullkomligt felaktigt förfarande.

Herr Lindman: Herr talman! Herr Branting ville göra gällande i sitt anförande, att hela den meningsskiljaktighet, som råder i denna fråga, bottnar i själva uppfattningen om, huruvida man skall hava åttatimmarsdagen eller icke, med andra ord, om den skall vara eller icke vara. Jag vill framhålla för honom, att den frågan, huruvida åttatimmarsdagen skall bestå eller icke, är en sak alldeles för sig, behandlad av utskottet i nästa betänkande. Här gäller det, huruvida Sverige skall ratificera en lagstiftning, vara med om en lagstiftning och binda sig vid en lagstiftning, utan att kanske andra länder komma att vara med därom. Det är detta, som hela meningsskiljaktigheten rör sig om, och ingenting annat.

Herr Branting säger här, att världens arbetarklass under 30 år rest kravet på att få en åttatimmarsdag. Härpå vill jag svara, att vi ha den här i Sverige, såvitt jag förstår hava vi en åttatimmarsdag, som går längre, än om vi ratificera Washingtonkonventionen. Vår lag är strängare, tror jag, i huvudsak, om den ock måhända på vissa punkter är lindrigare, men den är strängare, därför att den har en generell omfattning. Vi ha ju nyss talat om det. Nej, här gäller det, huruvida vi skola våga rent ekonomiskt sett göra något, som andra länder icke göra eller kanske icke komma att göra. Och då det framställts av herr Branting, att det här endast rör sig om formella saker och icke om realiteter, så vill jag säga, att det är att underkänna sakens betydelse alltför mycket. Herr Branting talar om formella olikheter, men bakom detta ligga realiteter, och framför allt ligger där bakom, såsom herr Branting också erkänner, den olägenheten, att man skulle binda sig för de elva åren. Gentemot detta förklaras av herr Branting, att det icke är något farligt, därför att vår lag gäller visserligen endast till slutet av 1923, men ingen kan väl tänka sig annat, än att den då kommer att förlängas, och därför äro de elva åren icke av någon betydelse. Härpå vill jag svara, att det är ingen människa, som vet vad som kan hända innan slutet av 1923. Men i varje fall är det väl ingen anledning för oss att binda oss, bara för att vi skola komma att intaga en så kallad »hedrad plats» bland nationerna, när vi med den lag, som herrarna ha beslutat och genomfört, redan kunna påvisa ett sådant resultat beträffande vad vi gjort i det fallet.

Jag måste rätta en uppgift, som herr Branting anförde, nämligen då han talade om de små industrierna och framhöll gentemot

mig, att de små industrierna ha ingen betydelse för konkurrensen på världsmarknaden. Jag talade icke om de små industrierna i det sammanhanget. Jag sade, att de små industrierna komma, om vi ratificera denna konvention, icke längre att kunna undantagas, och jag åberopade såsom stöd för detta mitt påstående vad som finnes anført i de utdelade handlingarna, nämligen att beträffande Japan uttryckligt undantag gjorts för sådana företag av visst slag, i vilka det icke sysselsättes minst tio arbetare. Skulle Sverige kunna vara med om lagen, så borde den innehållit en särskild paragraf, som givit Sverige rätt att göra ett liknande undantag. Och detsamma som om Japan gäller om Brittiska Indien, som även fått ett sådant undantag i en särskild paragraf.

Herr Branting påstod, att jag skulle skrämt med att vi bleve ensamma, och han förmenar, att det icke blir fallet, därför att många andra länder infört 8-timmarsdagen och de, som icke infört den genom lag ha gjort det genom avtal o. s. v. Jag vill däremot erinra, att så icke är förhållandet, i varje fall gäller det icke Föränta staterna. Herr Branting säger, att jag i bästa fall skulle gjort mig skyldig till ett missförstånd, och han framställer nästan saken så, som om jag icke vore i god tro, när jag sade, att vi kanske skulle bli ensamma. Jag vill då påpeka, att det var i samband med frågan om ratificeringen, som jag talade om, huruvida vi skulle bli ensamma eller icke. Det blir en helt annan sak, när man går in på frågan om 8-timmarsdagen, som kan införas genom lagstiftning eller överenskommelse, oberoende av ratificeringen av konventionen. Menar herr Branting, att vi bara skulle sitta här och vänta på vad han säger skall inträffa, nämligen att arbetarna i de länder, där man icke har någon 8-timmars dag, icke skola bli lugna, förrän de lyckats åstadkomma detta? Skola vi ratificera konventionen för att sedan vänta på att andra länders arbetarklass skall tvinga sina regeringar och lagstiftande församlingar att genomföra densamma? Då befarar jag, att det kan hitta på och hända, att vi få vänta längre än de 11 åren, för vilka vi skulle binda oss. I engelska underhuset framhöll häromdagen vederbörande minister, att regeringen ansåge, att det under förhandenvarande omständigheter vore olyckligt att tillämpa Washingtonkonventionen i fråga om arbetstiden, och han tillade, att det vore förbundet med svårigheter att tillämpa 8-timmarskonventionen i fråga om de industriella förhållandena i landet. England, som måste betraktas som en av de allra främsta undertecknarna av Versaillesfreden och paktens Nationernas förbund, går följaktligen icke in på den uppfattning, som här uttalats av herr Branting.

För övrigt, mina herrar, är det på det sättet, att om en sådan lag, som det nu är fråga om, genomföres här i Sverige, så kommer den att strängt tillämpas i alla sina detaljer. Våra myndigheter, som ha med dylika saker att göra, tillämpa dem strängt. Vi äro över huvud taget i vårt land mycket noga med att lagarna tillämpas ordentligt, men det är långt ifrån fallet i andra länder. Herr Wahren anförde ett uttalande ur en korrespondens till Social-

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferens beslut.

(Forts.)

demokraten om den slappa tillämpning av 8-timmarslagen, som ägde rum i Frankrike. Jag kan bekräfta, att korrespondenten har rätt, ty jag har med egna ögon bevittnat, hurusom denna lag icke tillämpas i Frankrike inom sådan industriell verksamhet, där den skulle tillämpas.

Slutligen säger herr Branting, att direktören för den internationella arbetsbyrån i Genève, herr Albert Thomas, sagt honom, att det ligger vikt vid, att Sverige går med — Sverige, har han säkerligen sagt i utomordentligt artiga fraser till herr Branting, är ju ett sådant föregångsland. Tänk, vilken heder och ära vi skulle få, om vi ginge i tåten! Vi behöva bara tänka på hur herr Albert Thomas utvecklade detta för herr Branting, för att situationen skall stå klar för oss. Det vore bättre, att herr Thomas såge till, att Frankrike ratificerade konventionen och tillämpade 8-timmars lagen, men sannerligen jag tycker, att han bör lägga sig i våra förhållanden.

Herr Branting: Den bild, herr Lindman nu senast målade upp är fullkomligt oriktig. Det har icke varit på det sättet, att herr Albert Thomas talat med mig om denna sak med insmickrande tonfall. Det förhåller sig helt enkelt så, att jag sedan länge känner, vilket intresse han hyser för de nordiska länderna, och det är också alldeles naturligt med hänsyn till hans allmänna uppfattning, att han skulle vara intresserad av att så många länder som möjligt av dem, som voro med i Washington och då sade ja, också i fortsättningen skulle säga ja. Han har icke särskilt pekat på att vi skulle gå i spetsen. Om mina ord föllo så, vilket jag icke tror, har ett fullkomligt missförstånd uppkommit. Men jag har velat göra gällande, att om länder, vilkas skyddslagstiftning tillhör den kategori, att man dock kommit ett stycke på detta område, vilja vara med om att ratificera Washingtonkonventionen, så bringas de andra ännu tvekande stater att följa exemplet, och man får då hela ratifikationen i gång. Men det är klart, att om ställningen blir den, att det ena landet väntar på det andra och att det motstånd, som inom olika länder finnes mot hela denna lagstiftning och som önskar, att den måtte bli så begränsad som möjligt och att man icke skall binda sig för framtiden, får understöd därigenom att man kan peka på, att grannländerna icke gått med, så blir det ingenting av, utan hela den stora tanken om en internationell lagstiftning på detta område blir uppskjuten på obestämd tid. Och jag går säkert icke för långt, om jag säger, att herr Lindmans hjärta icke skulle blöda alltför mycket, om saken toge en sådan vändning. Det är verkligen detta, som man har skäl att tänka på. Vi ha nu tillfälle att ge regeringen det rådet, eftersom den begärt riksdagens yttrande, att den icke bör tveka på grund av de svårigheter, som kunna finnas, och de betänksamhetens skäl, som kunna anföras — jag vill ej förneka, att sådana finnas — utan verkligen gå med på ratifikationen. Det är den sats, som jag för min del sökt utveckla.

Herr Wahren ville göra gällande, att det var fullkomligt orik-

tigt av mig att påstå, att 8-timmarsdagen är gällande i en hel del länder. Han påpekade, att det i Frankrike visserligen finnes en lag i ämnet, men att den icke tillämpas så noga — och det har ytterligare upprepats av herr Lindman — och han hänvisade till en korrespondens, som stått införd i Socialdemokraten såsom exempel på detta. Ja, det förekommer naturligtvis en mängd överträdelser av lagarna, och denna lag kommer väl icke att tillämpas rigoröst, förrän opinionen blir tillräckligt stark för att se till, att den verkligen överallt efterlevs. Men det är icke likgiltigt, att man i Frankrike *har* en 8-timmarslag och att det sålunda icke föreligger något formellt hinder för att ratificera konventionen, såsom här blivit ifrågasatt. Herr Johanson uppräknade ju Frankrike bland de länder, där det är stor sannolikhet för, att det blir ratificering inom den utsatta tiden. Om det förhåller sig så, att man på en eller annan punkt överträder lagen, är det tyvärr en företeelse, som vi icke äro alldeles främmande för heller i vårt land, att sådant förekommer, men det hindrar ju icke vårt lagstiftningsarbete och bör framför allt icke hindra, att man uttalar sig för den princip, som ligger bakom hela den lag det här är fråga om.

Beträffande England erkände herr Wahren, att där sedan gammalt är kort arbetstid. Vad är det då för risk, att England på grund av lång arbetstid skulle bli en farlig konkurrent för oss? Vi ha emellertid alla läst i tidningarna, att den nuvarande regeringen i England icke är benägen att gå in för en ratificering av Washingtonkonferensens beslut. Det beror naturligtvis därpå, att man i England över huvud icke gärna går lagstiftningsvägen i dessa frågor. Lagstiftningen kommer långt efteråt och sätter sin prägel på de faktiska förhållanden, som blivit gällande. Jag tar emellertid fasta på herr Wahrens erkännande, att det på grund av tradition är kort arbetstid i England. Det är det väsentliga och det viktiga i denna sak, när man skrämmer oss med talet om att konkurrensen från länder med lång arbetstid skulle bli så svår för Sverige, ifall vi här ratificera konventionen och binda oss för att försöka hålla vår 8-timmarslag efter dess linjer.

Det talas om, att detta är känslopolitik, och att det är farligt att i ekonomiska ting driva känslopolitik. Det må vara någon sanning häri, men jag kan icke för min del vara med om att helt och hållet bortse från, att det här gäller för Sverige, om vi vilja gå med i ett försök till internationell lagstiftning på ett område, där vi själva varit, som här framhållits flera gånger, i viss mån ett föregångsland, då vi redan före Washingtonkonferensen antagit en lagstiftning, som i några avseenden går längre än den. Det förefaller mig alltså att man icke anfört tillräckligt starka skäl för en vägran att ratificera. Trots herr Lindmans uttalande nödgas jag vidhålla — och det är väl de flestas övertygelse, hoppas jag, här i kammaren — att vi även efter 1924 komma att ha en 8-timmarslagstiftning, som vill tillgodose arbetarklassens behov av skydd mot den exploatering, som äger rum genom för lång arbetstid. Och

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 57.

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferens fattade beslut.

(Forts.)

då är här inte bara en ekonomisk fråga, så att man sitter och räknar ut på kontoret vinsten av den ena eller andra anordningen, utan det är de långt djupare liggande sociala synpunkterna för 8-timmarsdagen, som med elementär kraft komma att göra sig gällande, ifall man på allvar skulle försöka rubba på dessa bestämmelser.

Jag är således säker om, att kammaren verkligen skulle taga ett steg i den riktning, i vilken utvecklingen i alla fall kommer att gå och som intet motstånd på längden kan hejda, om kammaren i dag ville besluta sig för att giva regeringen det rådet att ratificera, trots alla betänkligheter och trots det fruktansvärda, kan tänka, att vi för hela elva år skola vara bundna vid grundprinciperna i Washingtonkonferensens bestämmelser om åttatimmars arbetsdag och 48 timmars arbete i veckan!

Herr Thore: Herr talman! Det var ett högst egendomligt svaromål på mina anmärkningar rörande förhållandena inom sjöfolkets arbetsförmedling, som herr Hagman presterade. Det innehöll en hel del missvisande uppgifter. Tiden tillåter mig icke att gå närmare in på denna sak, men det kunde varit intressant att fullständigt belysa, huru denna statliga arbetsförmedling, som socialstyrelsen övertog i fjol, fungerar.

Det förekom under hösten i fjol en artikel i »Socialdemokraten», insänd av ombudsmannen i svenska eldarunionen, och där det meddelades följande: »På ett möte den 2 september 1920 hava svenska sjömansunionen och svenska eldarunionen med 60 röster mot 5 beslutat, att sjömännen, i den tur de bliva arbetslösa, skola anmäla sig å organisationernas expeditioner och att fördelningen av de platser, som förefinnas, skall ske i nummerföljd. I sammanhang härmed har all privat förhyrningsverksamhet liksom varje ansökan om hyra direkt ombord å fartygen förklarats i blockad.»

Är det meningen, att vi skola stabilisera förhållanden av den art som nu nämndes, eller är det meningen, att § 6 i konventionen om rätt för sjömännen att fritt välja fartyg och för redarna att fritt välja besättningen, skall tolkas på detta sätt? Jag anser, att när vi nu icke haft statlig arbetsförmedling för sjömän mer än ett halvt eller tre kvarts år och detta endast för utrikes sjöfart, så böra vi, innan vi ratificera dessa bestämmelser, först se till att nu förefintlig statlig arbetsförmedling för sjömän fungerat tillfredsställande.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt föregående yrkande.

Herr Wahren: Herr talman, mina herrar! Jag uppkallades av en enda nog så viktig punkt i herr Brantings senaste anförande.

Han säger, att vår lagstiftning borde ansluta sig till den internationella, och att vi borde gå i täten, när det gäller Washingtonkonferensen och dess mål. Jag ber då att få säga, att de länder, som redan skaffat sig en sådan skyddslagstiftning, som vi ha, borde ju kunna få vänta litet och låta de andra, som äro efter, göra någonting först.

Men det är någonting annat, som herr Branting menar. Han menar, att om ingen ansluter sig, så blir det ingenting utav. Mig förefaller det, utan jämförelse för övrigt, att det hänger ihop med denna sak på samma sätt som med en hel del överenskommelser, som äro vanliga i handels- och industrivärlden. Man vill ha förbättringar, som kunna vara bra på alla sätt, t. ex. gemensamma betalningsvillkor, billigare emballage på en vara eller annat dylikt. En ensam affärsman eller ett par av dem, som vilja genomföra dessa reformer, kunna det icke, ty då skulle konkurrenterna begagna sig av detta, komma i bättre ställning och vara färdiga att taga affärerna ifrån dem, som vidtog dessa reformer.

Ungefär på samma sätt förhåller det sig med denna sak. Kunna de stora makterna ena sig, då är den största risken med genomförandet av sådana här bestämmelser borta. Det kan vara riskabelt nog ändå. Men att man med öppna ögon skulle gå i spetsen och fördärva sin konkurrensförmåga, det kan jag icke förstå, att någon vill vara med om.

Herr Karlsson i Gasabäck: Herr talman! Blott ett par ord med anledning av herr Thores yrkande.

Jag ber att få påpeka, att vid utarbetandet av konventionen angående arbetsförmedling för sjömän hava redarna haft representanter med, och dessa ha för sin del godtagit konventionen. Herr Thore är följaktligen mera konungslig än konungen själv. Det är icke någon fråga om förstatligande av arbetsförmedlingen, utan redarna äga rätt att själva inrätta sådana arbetsförmedlingskontor. Meningen är endast att icke enskilda personer skola ha rätt att på detta sätt driva arbetsförmedling.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lövgren i Nyborg: Ja, herr talman, herr Thores resonemang om arbetsförmedling för sjöfolk ligger väl strängt taget utanför ramen för det ärende, vi nu diskutera. Men då herr Thore tagit upp saken och kritiserat den arbetsförmedling, som sjömans- och eldarunionerna inrättat, så vill jag säga, att det finnes mycket starka skäl att införa det nummersystem, som tillämpas från deras sida. — Ty hur blir det, om vi icke skulle använda detta nummersystem utan fortfara med den gamla formen, som tycks vara herr Thores ideal? Jo, då måste varje arbetslös sjöman gå och vänta i storstaden, tills han kunde få gå ut till sjöss. Vad det betyder att gå i en storstad och vänta, där det finnes en 5, 6, 7 hundra arbetslösa, det vet nog herr Thore själv, om han vill använda sina kunskaper på detta område. Tack vare detta nummersystem, som nu sjömans- och eldarunionerna infört, kan man låta de arbetslösa sjömännen resa hem till sina hemorter och sedan meddela dem, vilken tid de kunna komma ut till sjöss.

Men, säger herr Thore, då få redarna icke fritt välja besättning eller sjömännen fritt välja fartyg, såsom § 6 föreskriver. Jag vill härtill säga det, att man dock följt en princip, som möjliggör, att

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferensers fattade beslut.

(Forts.)

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.

(Forts.)

det ständigt finnes en stock av 40, 50 sjömän, bland vilka redarna kunna välja. Herr Thore känner också mycket väl till, att i realiteten har sjöfolket aldrig haft rätt att välja fartyg, ty under det gamla systemet, Schanghai-systemet, som herr Thore tycks vara anhängare av, hade sjöfolket mycket liten chans att välja fartyg annat än i enstaka fall, när det var brist på besättningar. I själva verket föstes de dit, där boningshushajarna ville ha dem; dit måste de gå för att få sitt uppehälle.

Det ligger utom ramen för detta ärende, men jag vill säga, att vare sig det finnes statlig arbetsförmedling eller en kombination av eldare- och sjömansorganisationerna, så föreskriva dock våra organisationer, när de äro tillräckligt starka, det som är bäst för oss, och då införa vi detta system, som också gagnar samhällets intressen, ty det kan icke ligga i samhällets intresse, att en flock arbetslösa samlas i en sjöstad, när de lika gärna kunna ligga i sina hemorter.

Herr Johanson i Stockholm: Herr Wahren har vid upprepade tillfällen angivit den uppfattningen, att arbetstiden i Sverige skulle vara mera inskränkt än arbetstiden i de stora med oss konkurrerande industriländerna, och han sade sig också äga kännedom om kollektivavtal i Tyskland, där en längre övertid var medgiven, än fallet är i vårt land. Herr Wahren talade i sådant sammanhang om en övertid av 2—3 timmar, men han glömde att tala om, hur lång den ordinarie arbetstiden enligt dessa avtal var. Jag känner till kollektivavtal, där den ordinarie arbetstiden är väsentligt lägre än 48 timmar i veckan: där den är satt till 47, och 46, t. o. m. ned till 44 timmar, och dessa avtal härröra sig från Tyskland, som för närvarande anses vara en av de allra farligaste av våra konkurrenter.

Vidare har man ofta pekat på Amerika, förmodligen huvudsakligen av det skälet, att det landet ligger på ett sådant avstånd från oss, att det är svårt att kontrollera, vad där förehaves. Jag är emellertid övertygad om att om löner och arbetsförhållanden vore sämre i Amerika, skulle det icke gå en ständig ström av emigranter från Europa till Amerika, ty ingen tror väl, att det är de sämre lönerna och arbetsvillkoren, som locka europeerna dit över.

Vidare anför man ständigt Frankrike som exempel. Men om vi taga del av vad som är anført i propositionen nr 359, angående arbetstiden, vilken vi komma att behandla som nästa ärende, står i den beträffande Frankrike: »Frankrike har den 24 januari 1921 med Belgien avslutit sex konventioner, fullständigt motsvarande de å Washingtonkonferensen antagna konventionsförslagen — däribland förslaget angående arbetstidens begränsning. De sålunda åstadkomna formliga konventionerna skulle sedermera underställas parlamentet för godkännande.»

Herr Thore: Herr Lövgren framhöll, att vad jag förut anført icke direkt skulle höra till åken, men jag vill påstå, att det har med konventionen att göra, ty det syftar på § 6 i konventionen angående arbetsförmedling för sjömän, vilken lyder sålunda: »Vid

arbetsförmedling skola sjömännen äga att fritt välja fartyg och redarna att fritt välja besättning», och jag tror, att om mitt anförande icke hade hört till saken och varit just själva kärnpunkten i denna, skulle herr Lövgren säkerligen icke ha uppträtt.

Skälet till att representanterna för redarna, redarna för utrikes gående fartyg varit m d om att tillstyrka bifall till konventionen, är naturligtvis just den omtalade § 6. Som arbetsförmedlingen för närvarande är organiserad inom den statliga arbetsförmedlingen för sjöfolk i Stockholm, Göteborg, Hälsingborg och Malmö sker icke valet efter objektiva principer utan efter ett nummersystem; och även om en person skall gå till sjöss för att utbilda sig till befäl, måste det — åtminstone var det så i fjol höstas, och jag tror icke, det har blivit bättre sedan dess — ske via eldar- och sjömansunionerna. Jag har här ett meddelande från ombudsmannen vid ett av landets största sjömanshus där han bland annat säger: »För mig framstår hela institutionen — statens arbetsförmedling för sjömän — som en registrering av platssökande sjömän utan att kunna fylla de minst ställda krav på en förmedling under normala tider, desto mindre om konflikt skulle uppstå. Trycket från sjömans- och eldarunionerna fortfar. Skillnaden är endast, att en större del av dess medlemmar ställas till befälets föfogande, men skillnaden blir i verkligheten ingen till förmån för fartygen. Det är således fortfarande omöjligt för befälhavare eller rederier att utan unionernas medgivande kunna placera sjömän ombord i fartygen. Självt har jag måst, för att kunna fullgöra mina åligganden som sjömanshusombudsman, när min hjälp påkallats för att placera ynglingar, hota unionernas ledning med att från sjömanshuset uppsäga till avflyttning statens arbetsförmedling samt avlysa alla platssökande och agitatorer från gården.» D. v. s. för att få någon kontroll över den statliga arbetsförmedlingen har man måst hota den med uppsägning till avflyttning.

Jag skulle nu vilja ställa den frågan till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: är det meningen, att denna § 6 skall tolkas på det sätt, som tydligen är syftet med densamma, eller är det meningen, att den skall tolkas så, som herr Lövgren vill?

Herr W a h r e n: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få upplysa herr Johanson i Stockholm om att i det kollektivavtal, jag nämnde, var den ordinarie arbetstiden satt till 48 timmar.

Vad Amerika beträffar, ligger det icke längre bort än att man kan få upplysningar därifrån. Jag har nyss, tyvärr alltför sent, fått en del upplysningar om arbetet och arbetstidslagstiftningen där, varav framgår, att arbetstiden inom vissa stater för kvinnor är begränsad till 54 timmar. Utvandringen kan ju möjligen bero på andra saker, kanske i någon mån på att det i Amerika icke finnes en sådan myckenhet lagar som här.

Angående den omtalade konventionen är det ju upplyst, att även där det finns konventioner, som parlamentet antagit, praktiseras de icke, och detta är ju en konvention, som parlamentet icke antagit. Det argumentet verkar därför icke särdeles övertygande.

I fråga om vissa vid den internationella arbetsorganisationens konferenser fattade beslut.
(Forts.)

*I fråga om
vissa vid den
internationella
arbetsorgani-
sationens kon-
ferenser fat-
tade beslut.*

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande utskottets i punkten A) gjorda hemställan, i vad anginge förslaget till konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag till åtta timmar om dagen och fyrtioåtta timmar i veckan, nämligen dels på bifall till vad utskottet i nämnda avseende föreslagit, dels ock på bifall till de av herrar Sigfrid Hansson och Johanson i Stockholm i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren beträffande ifrågavarande förslag till konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag till åtta timmar om dagen och fyrtioåtta timmar i veckan bifaller vad andra lagutskottet föreslagit i sitt förevarande utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de av herrar Sigfrid Hansson och Johanson i Stockholm i ämnet väckta motionerna.

Voteringen utvisade 119 ja mot 69 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda ämne.

Härefter gav herr talmannen i fråga om utskottets i punkten A) gjorda hemställan, såvitt den rörde förslaget till konvention angående arbetsförmedling för sjömän, propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande hänseende samt vidare på bifall till vad herr Thore härutinnan föreslagit i sin ovanberörda motion; och blev utskottets hemställan, i vad den avsåge sist omförmälda ämne, jämväl av kammaren bifallen.

Vidare blev på herr talmannens därå framställda proposition utskottets under punkten A) i övrigt gjorda hemställan likaledes av kammaren bifallen.

Utskottets hemställanden i punkterna B) och C) förklarades vara besvarade genom kammarens beslut i fråga om punkten A).

§ 6.

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.*

Vidare förekom till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning, dels i anledning därav väckta motioner, dels ock väckta motioner om upphävande eller suspension av samma lag m. m.

Genom en den 6 maj 1921 dagteknad proposition, nr 359, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om arbetstidens begränsning.

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling i ett sammanhang förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

- nr 71, av herrar *Trygger m. fl.*;
- nr 230 och 231, av herr *von Sydow*;
- nr 232, av herrar *Sigfrid Hansson* och *Carl E. Svensson*;
- nr 233, av friherre *Adelswärd*;
- nr 234, av herr *von Koch m. fl.*;
- nr 235, av herr *Frändén*;
- nr 236, av herr *von Hofsten m. fl.*;
- nr 237, av friherre *Barnekow m. fl.*; och
- nr 238, av herr *Lindley*; samt

inom andra kammaren

- nr 117, av herr *Lindman m. fl.*;
- nr 363, av herr *Wahren*;
- nr 364, av herr *Olsson i Ramsta m. fl.*;
- nr 365, av herr *Johanson* i Stockholm *m. fl.*;
- nr 366, av herr *Kaijser*;
- nr 367, av herrar *Magnusson* i Tumhult och *Bengtsson* i Norup; och
- nr 368, av herr *Rehn m. fl.*

Av motionärerna hade herr Trygger m. fl. och herr Lindman m. fl. i sina ovanberörda motioner, vilka väckts inom den ordinarie motionstidens utgång, hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen den 17 oktober 1919 om arbetstidens begränsning skulle omedelbart upphöra att gälla eller åtminstone tillämpningen därav inställas tillsviðare.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i punkten intaget förslag till lag om arbetstidens begränsning;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning beträffande

1. arbetstidslagens verkningar och dess anpassning efter den internationella lagstiftningen,
2. behovet och arten av reglering av arbetsförhållandena

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

inom de verksamhetsgrenar, som omförmäldes i det i propositionen intagna lagförslagets 5 § a);

C) att motionerna I: 71 och II: 117 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

D) att motionerna I: 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237 och 238 samt II: 363, 364, 365, 366, 367 och 368, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A) och B) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade:

dels åtskilliga reservationer angående särskilda delar av det av utskottet framlagda lagförslaget;

dels ock reservation av herrar *Boberg*, *Andersson* i Knäppinge, *Carlsson* i Solberga och *Sundling*, vilka hemställt om bifall till herr Tryggers m. fl. och herr Lindmans m. fl. ovan omförmälda motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Karlsson* i Gasabäck, som yttrade: Herr talman! I fråga om föredragnings sättet skall jag be att få hemställa, att detta utlåtande må företagas till avgörande punktvis; att de under punkt A upptagna lagförslagen må föredragas paragrafvis och, då så är lämpligt, momentvis med ingress och rubrik sist; att vid behandlingen av 1 § 1 mom. överläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet; att lagtexten ej behöver uppläsa i vidare mån än sådant av kammarens ledamöter begäres; att sedan lagförslaget blivit genomgången, utskottets hemställan i punkt A må föredragas; att för den händelse lagförslaget i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer m. m. vidtaga sådana jämkningar, som påkallas av kammarens beslut.

Denna hemställan bifölls.

Det av utskottet framlagda lagförslaget.

För 1 § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, för såvitt i rörelsen eller företaget till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas flera än fyra arbetare.

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.

(Forts.)

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande,

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj,

c) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider,

d) arbete, som bedrivs av staten,

e) arbete, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov,

f) skeppstjänst, som omförmäles i lagen om arbetstiden å svenska fartyg, ävensom fiske,

g) skogsarbete samt kolning i mila, ändock att arbetet icke är att hänföra till skogsarbete, ävensom flottning,

h) jordbruk jämte sådana därtill hörande binärningar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, ävensom trädgårdsskötsel och djurskötsel, ändock att arbetet bedrivs utan samband med jordbruk,

i) arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik,

j) arbete, som åligger biträde i handelsbod, rakstuga, frisersalong eller badinrättning, samt

k) sådant arbete i hotell, restaurang eller kaféerörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Carl E. Svensson, Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Johanson* i Stockholm och *Holmström*, föreslagit att paragrafen måtte erhålla denna avfattning:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, för såvitt i rörelsen eller företaget arbete utföres för arbetsgivares räkning.

Från lagens tillämpning undantages dock

a) arbete, som utföres — — — arbetets anordnande,

b) arbete, som utföres — — — arbetsgivarens familj,

c) arbete, som till sin natur — — — bestämda tider,

d) arbete, som bedrivs av staten,

e) skeppstjänst — — — ävensom fiske,

f) skogsarbete, kolning därunder inbegripen, samt flottning utom vid skiljeställe,

g) jordbruk, jämte — — — med jordbruk,

h) arbete, som åligger — — — allmän trafik, samt

i) arbete, som åligger — — — badinrättning.

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

Reservation hade vidare avgivits av herr *Karlsson* i Gasabäck beträffande mom. g).

Efter föredragning av paragrafen anförde:

Herr *H o l m s t r ö m*: Herr talman, mina herrar! Då jag var i tillfälle att under den remissdebatt, som fördes här i kammaren, då propositionen remitterades till utskott, något vidröra en del förhållanden, som angivits motivera den ställning, man på vissa håll nu intar till arbetstidslagen, så skall jag nu inte upptaga tiden med att närmare ingå på de skäl, som man framfört för att söka motivera sin uppfattning angående lagens omöjlighet i dess nuvarande tillämpning. Jag skall i stället mera ingå på att söka granska det förslag till revision av lagen, som föreligger här i utskottets utlåtande och till vilket förslag vi från vårt håll icke ha kunnat yrka bifall i alla dess delar.

Jag vill då till en början först yttra några ord rörande de motioner, som tidigare under riksdagen väckts och vari yrkats lagens upphävande eller suspension. Jag syftar på de av herr *Lindman* m. fl. i denna kammare och herr *Trygger* m. fl. i första kammaren väckta motionerna. Det förvånar åtminstone mig i mycket hög grad, att man från den sidan anser sig kunna framställa ett yrkande om lagens upphävande, då jag nämligen tror mig kunna vara förvissad om att ingen i denna kammare eller i riksdagen kan på allvar hävda den uppfattningen, att ett upphävande av lagen skulle för vårt samhällsliv medföra några tryggare förhållanden, utan snarare bleve väl följden den rakt motsatta. Icke heller torde man kunna framföra några verkligt bärande skäl för en sådan ståndpunkt till frågan. Detta visar sig också, när man något närmare granskar den motivering, som exempelvis herrarna *Boberg* m. fl. anført, då de i sin reservation yrka bifall till de väckta motionerna om lagens upphävande. Man kan förstå, hur svårt det är att få fram några bärande skäl för en sådan ståndpunkt, då man från dessa reservanternas sida ansett nödigt att tala om, att »denna lag är naturstridig till sitt innersta väsen, enär den lägger en hämmande boja på själva livets inneboende lust och behov att utlösa sin kraft i arbete till förkovran. I hela naturen finna vi icke någon motsvarighet till denna lag. Allt får där utveckla sig enligt sin egen inneboende livskraft. Där denna utveckling hämmas, blir resultatet förkrympning och död». Ja, i vilket fall ha herrarna kunnat konstatera, att man använder en sådan motivering eller att man måste anföra sådana grunder i fråga om en lagstiftningsåtgärd? Jag tror, att herrarna reservanter själva få ganska svårt att reda ut den saken. Dessutom har man ju även i denna reservation uttalat, att lagen har medfört stor skada såväl i vårt land som i övriga länder, där motsvarande lagstiftning införts. Man söker ju också gång efter annan göra gällande, att denna lagstiftning ingalunda tillämpats på samma sätt utom vårt lands gränser som här. Man har det betydligt bättre ställt i övriga länder, där tillämpas inte lagen så strängt o. s. v. Jag skall

för ögonblicket icke närmare ingå på den sidan av saken. Jag kanske får tillfälle att något senare återkomma därtill.

Jag skall emellertid säga några ord angående utskottets utlåtande, sådant det här föreligger, och jämväl angående den kungl. propositionen, då ju utskottets utlåtande i fråga om första delen av 1 § tydligen ansluter sig till den kungl. propositionen.

I nu gällande lag är ju förhållandet det, att ute på landsbygden i köpingar och samhällen med upp till 1,500 invånare tillämpas inte lagen för företag, som ha högst 4 arbetare, under det att däremot lagen tillämpas på större platser med ett invånarantal av över 1,500. Man har ju tidigare under lagens tillämpning sökt framhålla att just denna ojämnhet, som föreligger, att undantag i vissa fall beviljas för landsorten men icke för städerna, har åstadkommit en mängd svårigheter. Och framför allt har man sökt göra gällande, att detta för yrkesinspektionens vidkommande har framskapat en hel del svårigheter, vilket jag gärna är villig medgiva även betonats från yrkesinspektörernas sida. Men vad är det man betonat? Jo, man tycker, att det är oegentligt, att en sådan skillnad skall föreligga mellan dessa större och mindre platser. Men innan man då går så till väga, som man nu gjort, att utan vidare från lagens tillämplighetsområde borttaga även de grupper i större samhällen, som nu falla under lagen, tror jag, att det skulle ha varit klokt, om man något närmare sökt undersöka, vilka motiven voro till att ett sådant undantag som detta någon gång kommit in i lagen. Jag vågar nämligen hysa den uppfattningen, att man skall få ganska svårt att motivera detta undantag med några verkligt bärande praktiska skäl. Det är min bestämda uppfattning om den frågan. Men vill man också se till, vad som från yrkesinspektörernas sida säges i förevarande fall, så visar det sig, att man från deras sida eller åtminstone från en del av dem utgår från den förutsättningen, att om man skall ha ett undantag, så bör man i varje fall inte räkna med ett antal av 4 arbetare, utan då räcker det med 2, därför att de företag, som behöva undantagas, mindre hantverksmästare, smeder, vagnmakare m. fl. ute på landet, i regel inte ha fler arbetare än arbetsgivaren själv och dessutom en eller två arbetare. Således, antalet är för högt tilltaget i detta avseende, menar man. Nu vill jag säga såsom min uppfattning — och det är en sak, som nog för övrigt litet var kanner till — att det var mindre beroende på något verkligt behov av ett sådant undantag som detta, som gjorde att man vid lagens antagande år 1919 gick på denna linje, utan fastmera var det nog beroende på andra omständigheter, som det kanske skulle föra litet för långt att närmare ingå på i detta sammanhang. Jag vill blott erinra om att arbetstidslagstiftningskommittén på sin tid icke föreslog något sådant undantag. Och jag tror mig också kunna säga, att man från industriens representanters sida i stort sett icke heller har något som helst behov av ett sådant undantag. Utan riksdagen ansåg sig böra gå på den linjen mera därför att det ansågs önskvärt ur landsbygdens intresse, som man ville taga hänsyn till. Jag har nu den uppfattningen, att landsbygdens intressen mycket väl kunna tillgodoses, även om detta undantag icke finnes. Den förändring,

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

som nu föreslås, kommer däremot med all sannolikhet att leda till en hel del rätt betänkliga konsekvenser. Ty det ligger i sakens natur, att de arbetare, som en gång blivit tillerkända en arbetstid av 48 timmar i veckan, sannerligen icke äro nöjda och belättna med att nödgas frågå den arbetstiden och antaga en arbetstid, som är längre.

Nu kan man ju säga, att även om lagen skrives på detta sätt, så kan man ju inte därför tvinga arbetarna att arbeta längre tid, ty man kan ju säga, att man, oberoende av vad lagen innehåller, icke kan tvinga en arbetare att arbeta en enda timme, om han icke vill. Ja, det är gott och väl. Men vad blir resultatet? Jo, med all sannolikhet att man från arbetsgivarsidan kommer att med stöd av den nya formuleringen av första stycket av 1 § göra allt vad man kan för att vid upprättande av kollektivavtal söka få fram en längre arbetstid, vilket arbetarna å sin sida komma att motsätta sig. Och följden blir då den, att man framskapar en mängd strider och tvistigheter mellan dessa parter. Och jag förmodar dock, att denna kammare har den uppfattningen, att man på allt sätt bör söka vidtaga åtgärder för undvikande av dylika strider. Men det gör man sannerligen inte, när man går på denna linje.

Utöver vad jag här nämnt rörande första delen av 1 §, är det även en del andra saker i fråga om 1 §, som jag skall taga mig friheten påpeka samtidigt och i samband härmed. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att även i några övriga avseenden har det vidtagits jämkningar och förändringar i jämförelse med vad som är gällande i den nuvarande lagen. Sålunda har man t. ex. beträffande den s. k. kolningen vidtagit den förändringen, att s. k. platskolning, som utföres vid de större sågverken, skall falla utanför lagen. I den nu gällande lagen faller däremot detta arbete under lagen. Vad är det då, som motiverat att man gått på den linjen? Jo, säger man, det förhåller sig på det sättet, att vid utförande av kolningsarbete och i all synnerhet när man kommit så långt i detta arbete, att själva kolningsproceduren börjat, så är det ju nödvändigt, att man ständigt har någon, som vaktar milan. Och då är det inte lämpligt med 48 timmars arbetsvecka. Tillsätter man 3 man att vakta, så borde det väl åtminstone vara 56 timmar. Ja, hur har man hittills gått till väga? Jo, det är flera fall, där man för dylik vakthållning vid milor med stöd av nu gällande lag begärt tillstånd att få en arbetsvecka av 56 timmar. Och detta har av arbetsrådet beviljats. Man skulle ju sålunda för den omständighetens skull inte behöva vidtaga någon som helst förändring i nu gällande lag. Men denna förändring, som nu vidtages, den innebär icke allenast vad jag nyss påpekat, utan den innebär även någonting annat. Ty då man undantar arbete vid kolning i mila, så följer givetvis därav, att även den övriga personalen, som är till en början sysselsatt med resning av milan och dylikt, alla dessa falla utan vidare utanför lagen. Man förstår, varthän det skall leda, när en del grupper i samma företag skola ställas utanför lagen och andra stora grupper fortfarande vara inom densamma. Jag är livligt övertygad, att man genom en sådan förändring sannerligen inte

gagnar företagen på det sätt man avsett. Jag tror, att motsatsen blir förhållandet.

I detta samband har man nu också vidtagit den förändringen, att de s. k. skiljeställena, som tidigare fallit under lagen, nu skola läggas utanför densamma. Detta motiverar man huvudsakligast med den omständigheten, att arbetet vid i synnerhet de mindre skiljeställena i många fall är så pass oregelbundet att det icke finns någon möjlighet att lägga det inom lagen. Jag vill ingalunda förneka, att ett sådant förhållande kan vara för handen. Det har förekommit sådana fall, och arbetsrådet har medgivit undantag för en del mindre skiljeställen med stöd av 1 § c) just på grund av arbetets stora oregelbundenhet. I övriga fall, där oregelbundenheten varit mindre, har man ansett sig kunna ordna saken enligt lagens 5 § 3 stycket, som innebär, att man kan få räkna arbetstidens längd i genomsnitt för en tidrymd av fyra veckor. Arbetsrådet har sålunda redan med stöd av nu gällande lag vidtagit anordningar och haft möjlighet att vidtaga anordningar av sådant slag, att det enligt mitt förmenande icke föreligger någon som helst anledning att nu gå på den linje, som utskottet här gjort. Jag vill i detta sammanhang också erinra, att här om någonsin komma naturligtvis svårigheter många gånger uppstå, där förhållandena äro sådana, att man har ett sågverk alldeles intill skiljestället. Vid sågverket ha arbetarna då 48 timmars arbetsvecka men icke vid själva skiljestället. Och dock är arbetet, i all synnerhet vid de större skiljeställena, av lika regelbunden art som vid sågverken och inom industrien över huvud taget. Man kan då verkligen med skäl fråga sig, vad de verkliga motiven äro till att man lägger detta arbete utanför lagen. Vi ha i de av herr Svensson i första kammaren samt herr Johanson i Stockholm i andra kammaren väckta motionerna yrkat på att i dessa avseenden de nu gällande bestämmelserna i lagen fortfarande skulle bibehållas. Vi ha dessutom framfört det gamla kravet, som framfördes från socialdemokratiskt håll redan vid lagens antagande här i riksdagen år 1919, nämligen kravet att även statens arbeten, arbete som utföres för allmän trafik o. s. v., skola falla under lagen. Vi ha som sagt framställt samma yrkande även i år, ehuru väl vi icke ansett oss böra framföra det också reservationsvis nu, då vi nämligen utgå från den förutsättningen, att man väl nödgas, om inte förr så vid tiden för den provisoriska lagens utlöpande, något närmare se till, hur det är med de olika bestämmelserna i lagen. Då få vi ju också tillfälle att närmare framföra denna sak.

I övrigt har utskottet vidtagit den åtgärden i fråga om 1 §, att det gjort en väsentlig förändring i Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förhållandena vid sjukhusen och därmed jämförliga anstalter. Tidigare har det varit på det sättet, att den egentliga ekonomipersonalen vid sjukhusen fallit under lagen. Nu har man sagt, att det visat sig vara synnerligen oriktigt, att denna personal fallit under lagen, därför att det är i så ytterst få fall som lagens bestämmelser ha kunnat tillämpas. Det vill med andra ord säga, att sjukhusen ha hittills i mycket ringa utsträckning kunnat vidtaga åtgärder av sådan art, att den arbetstid, som lagen förutsätter för denna personal, har kun-

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

nat komma i praktisk tillämpning. Men även om så är förhållandet, så motiverar det ingalunda att förfara på det sätt, som utskottet här gjort. Just på grund av de svårigheter, som hittills förekommit och särskilt med anledning av att man framför allt från sjukhusdirektionerna och dylika alltid hävdad den uppfattningen, att det föreligger så förfärligt stora svårigheter vid sjukhusen och att sådana svårigheter framför allt komma att uppstå därigenom att arbetstiden blir olika fördelad för ekonomipersonalen och för sjuksköterskepersonalen, har man i stort sett utgått från den förutsättningen, att det vore önskligt, om arbetstiden för samtliga dessa grupper kunde regleras på ett mera enhetligt sätt. Vad har man då i den kungl. propositionen utgått ifrån? Jo, man har helt naturligt utgått från just den förutsättningen att genom att under lagen lägga såväl den personal vid sjukhusen, som nu faller under lagen, som även sjuksköterskepersonalen samt i övrigt genom införande av en sådan bestämmelse som 5 § i den kungl. propositionen, så har man ju möjlighet att reglera arbetstiden för denna personal på ett annat sätt än som avses i lagens 4 §. Nu ha ju häremot gjorts invändningar särskilt från deras sida, som motionerat i denna fråga. Det är ju flera, som här motionerat och som med kraft och styrka påyrkat, att dessa grupper skulle undantagas från lagen, därför att det inte är möjligt att föra in dem under lagen. Och jag förstår, att man kan se frågan på det sättet, när man resonerar så som t. ex. herr Kaijser i sin motion. Han framdrar där några exempel och säger bland annat: »Om man börjar en operation, som man beräknat taga 1 timme men den i stället tager 3, kan man ej låta den assisterande personalen gå, förr än operation är slut» o. s. v. Ja, det kan naturligtvis aldrig ett ögonblick falla mig in att på det kirurgiska området börja polemisera mot en läkare. Det är alldeles naturligt, att sådana fall kunna inträffa, som herr Kaijser framdragit i sin motion. Men däremot kan jag icke förstå, att detta utgör det ringaste bevis för omöjligheten att reglera arbetstiden på detta område. Jag vill förutskicka, att man har naturligtvis aldrig, förmodar jag, från regeringens sida tänkt, att t. ex. för sjuksköterskorna arbetstiden skulle kunna regleras på det sättet, att man fastställde ett bestämt fixerat timantal per dag. Ty detta måste naturligtvis stöta på ofantligt stora svårigheter. Men man kan ju reglera arbetstiden för denna personal genom att bestämma den till viss arbetstid per vecka. Har man ordnat det på det sättet och om vidare övertidsarbete tillåtits på sätt föreslagits från Kungl. Maj:ts sida, så tror jag verkligen, att denna operation kan utsträckas väsentligt mycket längre, utan att någon risk skall behöva föreligga, att läkaren blir utan sin personal. Jag anser sålunda att man använder fullkomligt oriktiga utgångspunkter, då man på detta sätt motiverar sin ståndpunkt till frågan. Nu säger man vidare — och särskilt framhölls detta vid frågans behandling i första kammaren — att då sjuksköterskorna själva inte varit intresserade av en lagstiftning på detta område, så är det förklarligt, att man inte gärna kan gå på denna linje. Ja, jag vill säga, att den ställning, som sjuksköterskorna intaga till denna lag, förefaller minst sagt egendomlig. Ty man har ju från deras sida mer än en gång klagat

över den långa arbetstiden. Det förefaller mig verkligen, som om den opinion, som kommit till synes från sjuksköterskornas sida, mera vore motiverad därav, att de anse sig själva stå i en sådan social ställning eller i en sådan rangklass, att de icke kunna jämföras med t. ex. den övriga sjukhuspersonalen eller med personalen på hotell, restauranger och kaféer. I den kallelse till sammanträde, som utfärdades, hava de också själva angivit detta såsom motiv för sin ställning till frågan. Emellertid vill jag erinra om att här utdelats ett flygblad — som väl också kommit övriga riksdagsmän tillhanda — från sjukhuspersonalen i såväl egentlig sjukvård som i ekonomitjänst vid samtliga inom Stockholm förlagda sjukhus, såväl statens som kommunala, landstings- och enskilda, och vari man bestämt påyrkar ett vidblivande av lagen. Man kan sålunda inte säga att den uppfattning, som framförts från sjuksköterskehåll delas så fullständigt allmänt, och framför allt kan man vara övertygad, att den icke ett ögonblick kommer att delas av den personal, nämligen ekonomipersonalen, som redan nu faller under lagen.

Jag skall nu icke närmare ingå på 1 § utan övergå till de andra paragraferna. Jag vill då först påpeka hurusom i den av herr C. E. Svensson m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen påyrkas sådan ändring av 2 §, att den icke kommer att omfattas fullt så många grupper som i paragrafen eljest upptagas. Vi ha nämligen den uppfattningen, att en del av den lägre personal, som genom paragrafens lydelse ställs utanför lagen, rätteligen hör hemma under densamma. Detta har motiverat vår ställning i den punkten.

Sedan skall jag övergå till 4 §. Det torde då vara skäl i att taga del av jämväl andra yrkanden än dem som framställts från socialdemokratiskt håll rörande förändring av paragrafens lydelse. I herr von Sydows motion, liksom ock i hans till utlåtandet avgivna reservation, har påyrkats, att den i första delen av paragrafen omnämnda arbetstiden per dygn skulle utökas till 9 ½ timme. Enligt nu gällande lag är det ju så, att arbetstiden ingen dag i veckan får överstiga 8 ½ timme. Varför har man över huvud taget från första början gått på den linjen att man medgivit en något längre arbetstid än 8 timmar? Jo, av det helt naturliga skälet, att i vårt land i mycket stor utsträckning, jag vågar säga inom vårt lands samtliga industrier, man har den s. k. engelska veckan införd, vilken innebär kortare arbetstid under lördagen. Arbetarna sträva med all sannolikhet efter att i fortsättningen få behålla denna kortare arbetstid på lördagen. Detta var motivet för en till 8 ½ timme utsträckt arbetstid på var och en av veckans fem första söckendagar. Av samma skäl har man givetvis ej velat vara med om en utsträckt arbetstid på lördagen.

Nu har emellertid i den kungl. propositionen föreslagits en utökning av arbetstiden till 9 timmar per dag. Man har därvidlag pekat på att i den i Washington antagna konventionen angivits högsta tillåtna arbetstid per dygn av 9 timmar. Det är riktigt,

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

att man i konventionen gått på den linjen. Jag vill dock å andra sidan säga, att det förefaller litet egendomligt när man i vissa avseenden hänvisar till denna konvention men i andra fall icke alls vill höra talas om den. När det gäller undantagen i 1 §, vill man icke höra talas om konventionen, oaktat man ifrån arbetsbyrån till svar å förfrågan om hur den ställde sig till vår lagstiftning på området, efter att först uttryckligen ha angivit att detta undantag »företag med fyra arbetare» vore obekant, förklarar, att i varje fall ett uteslutande av dylika mindre företag från att vara föremål för lagen om arbetstidens begränsning skulle strida mot konventionens anda; det vore ofta just i detta slags företag arbetarna överansträngdes och behövde skydd». Man har här sålunda sagt ifrån, att med hänsyn till konventionen något sådant undantag ej kan få göras. — Eljest är man oförhindrad att i lämpliga delar åberopa konventionen. Nu har emellertid utskottet stannat för samma yrkande som framstälts i den kungl. propositionen. Av herr Svensson m. fl. har påyrkats vidblivande av nu gällande bestämmelse i första delen av 4 §, och jag har den uppfattningen, att vi även i fortsättningen böra vidhålla detta yrkande.

Beträffande senare delen av denna paragraf har även från vårt håll framstälts yrkande om ett förtydligande, ett förtydligande som vi ansett nödvändigt att införa till förekommande av att den i denna del av paragrafen förekommande bestämmelsen blir uttänjd på sätt som hitintills skett. Det är nämligen så att arbetsgivare inom vissa områden sökt tillämpa arbetstidsbestämmelserna på det sättet, att de uttagit de 48 timmarna, som de ha rätt att per vecka uttaga, under 4 dagar i veckan. När på sådant sätt förfares inom ett område, där arbetet är av sådan beskaffenhet, att detsamma utförande måste för arbetarna medföra överansträngning, så är det orimligt, att man skall tillåta en sådan uttolkning av bestämmelserna.

Det har heller aldrig vid lagens tillkomst varit avsikten, att man skulle kunna förfara på det sättet, ty den genomsnittsberekening, som enligt senare delen av 4 § är medgiven, har medgivits uteslutande med hänsyn till möjligheten att bereda längre tid vid s. k. skiftväxling, men ingalunda av den anledning, som här angivits. Man har ju också i utskottets motivering tydligen varit på den linjen och insett att lagens andemening icke kan vara den, som en del arbetsgivare sökt tillämpa, då utskottet uttryckligen betonat, att det torde icke gärna kunna företagas så stora avvikelser från lagen med mindre arbetarna äro ense därom.

Kommer man sedan in på nästa paragraf i lagen, finner man att även där vidtagits vissa förändringar i vad som föreslagits från regeringens sida och likaså ändringar gentemot vad som finnes i nu gällande lag. I 1 mom. 6 § finnes i nu gällande lag en bestämmelse, som anger, att där arbetsrådet medger en längre arbetstid, så förefinnes dock den begränsningen, att medgivande från arbetsrådets sida icke kan gälla mer än högst fyra veckor. Nu är den bestämmelsen om fyra veckor borttagen, vilket i realiteten

innebär, att arbetsrådet, om det vill, fullt lagligt kan medgiva en arbetsgivare att under ett helt års tid söka reglera arbetstiden så att den under året genomsnittligt ej överstiger 48 timmar i veckan. Det torde ligga i öppen dag att med sådana bestämmelser bortfaller den reglering av arbetstiden, som är nödvändig att uppehålla.

Med utgångspunkt från denna förutsättning och med den motivering jag här angivit kommer här att från vår sida ställas yrkande i enlighet med den reservation, som är avgiven av herr Svensson m. fl.

I fråga om 2 mom. av samma paragraf har ju tvisten varit, kan man säga, vida större. Detta moment gäller ju bestämmelsen om 56 timmars arbete per vecka. I den kungl. propositionen har man vidtagit en liten förändring gent emot vad nu gällande lag föreskriver, ehuruval ingen förändring av större omfattning. Härvidlag har man däremot från herr von Sydows sida uti avgiven motion yrkat på en helt annan formulering. Det egendomliga är emellertid, att när man från herr von Sydows sida yrkar på en annan formulering av denna bestämmelse, så säger man samtidigt, att man önskar en omformulering, så att det mera sammanfaller med konventionens bestämmelser. Vad säger då konventionen om denna sak? Jo, den säger, att »angivna arbetstidsbegränsning må överskridas vid sådana arbeten, som på grund av sin natur måste drivas kontinuerligt». Det har man också insett från herr von Sydows sida, att skulle man taga den formulering, som konventionen innehåller, så torde det näppeligen bidra till att utöka antalet av de platser, där 56 timmar redan för närvarande äro medgivna. Man har därför gått på den linjen, att man på fri hand formulerar ut ett uttalande, som i sig själv innebär, att över huvud taget det skulle bliva arbetsgivaren, som själv bestämmer, huruvida det skall vara 56 timmar eller icke. Då är man icke angelägen om konventionen. Man pekar hän på konventionen men vrider lika lätt från den, när man föreslår en sådan formulering.

Beträffande sista momentet i denna paragraf har ju från utskottets sida vidtagits en del förändringar mot vad som föreslås av Kungl. Maj:t, och inom första kammaren vidtogs också vid dess beslut i frågan någon mindre förändring i denna bestämmelse. Den bestämmelsen åsyftar ju att bereda, kan man säga, möjlighet till undantag i fall, där det hittills icke varit möjligt att giva sådant. Men samtidigt som man söker framkalla denna möjlighet, bortser man alldeles från de nackdelar, som eventuellt kunna bli resultatet av den. Man säger här »till undvikande av allvarligt missförhållande, äger arbetsrådet lämna medgivande». Det är ju mycket omtvistat, vilka missförhållanden detta kan vara. Men så kommer man slutligen till, »då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetare, som skulle beröras av undantaget, finna detsamma önskvärt, och arbetstiden ej därigenom kommer att oskä-

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.

(Forts.)

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

ligt utsträckas» o. s. v. Hur kan man tänka, att det skall förfaras på detta sätt? Jag utgår från den förutsättningen, att i regel äro arbetarna icke böjda för att giva medgivanden om undantag i riktning mot att försämra den ställning, de i arbetstidsavseende nu intaga. Det finns sålunda enligt min mening inga förutsättningar för, att sammanslutningar av arbetare skola gå på den linjen, och att sålunda vinna någonting därmed. I andra fall, där man kan förutsätta att det finns en organiserad arbetargrupp på en plats och på grund av vissa förhållanden dessa arbetare känna sig stå i en tryckt ställning inför sin arbetsgivare, där skall man kunna förmå ett större antal av denna grupp att begära visst undantag, som arbetsgivaren kan önska och som sätter dem i tillfälle att arbeta något längre tid, då däremot vid en annan verksamhet av liknande beskaffenhet kanske strax intill det saknas möjlighet att få tiden utsträckt, därför att man där inga arbetare har, som vilja medgiva undantaget. Jag tror således, att obehagen av en sådan bestämmelse överväga de fördelar, som kunna ligga i densamma. Det är också av denna anledning, som vi yrka på att denna bestämmelse skall utgå.

I fråga om övertidsbestämmelserna ha ju föreslagits rätt vittgående förändringar mot vad som gäller i nu gällande lag. Särskilt ifråga om förberedelse- och avslutningsarbeten har ju vidtagits en förändring, som innebär en ökning av, låt oss säga, 20 timmar per månad, ett allt för långt gående undantag enligt min mening. I fråga om övertidsarbete i övrigt har jag ingenting annat att säga, än att jag anser den alltför högt tilltagen. Jag kan dock i detta sammanhang icke uraktlåta att peka på, varthän exempelvis herr Wahrens motion skulle leda, om den skulle antagas, i denna fråga. Och sak samma vad gäller herr von Sydows motion. Herr von Sydow har visserligen varit litet mera försiktig. Han har angivit 30 timmar per månad och icke talat om dessa 360 timmar per år, som faller mera i ögonen. Men vad är det man syftar till? Jo, man syftar helt enkelt till att under form av övertidsarbete få den egentliga arbetstiden förlängd upp till de mycket eftersträfvade 54 timmarna per vecka. Ty icke vill väl någon utgå från den förutsättningen, att övertidsarbetet, när det kan förekomma, i regel är av beskaffenhet att vara ungefär lika fördelat året om. Och det är för övrigt icke lagens mening. Utan övertidsarbete skall förekomma då särskilda förhållanden föreligga, och särskilda förhållanden lära icke föreligga året om. Hade det varit så, att man för de särskilda tillfällen, då övertidsarbete påkallas, önskat få en rymligare tilltagen övertid, då hade det varit naturligt, att man gått den vägen, att man yrkat på att sammanlagda antalet timmar per månad blivit större, utan att i det sammanhanget tala om övertiden per år. Men det har man icke gjort, och därav framgår tydligt, vad avsikten med hela denna historia är.

I övrigt har man här inom utskottet antagit den paragraf, som var införd i propositionen under 9 § och som återfinnes i utskottets utlåtande under 8 §, och där man också syftar till, att vissa undan-

tag skola kunna göras. Det är den bestämmelse, som talar om att överenskommelse skall kunna träffas mellan rikssammanlutningar för arbetsgivare och arbetare och därest de enas om något undantag och arbetsrådet gör framställning därom till Kungl. Maj:t, så skall det kunna fastställas en helt annan arbetstid. I det fallet tror jag icke jag begår något oegentligt, om jag bestämt vågar uttala, att förutsättningar för att med huvudorganisationerna träffa en dylik uppgörelse föreligga säkerligen icke. Men däremot föreligger en annan hake i detta, och det är den, att vid det tillfälle, då det blir fråga om upprättande av kollektivavtal på respektive platser, så ligger det mycket nära till hands, om arbetsgivareparten har ett visst bestämt intresse av att söka få arbetarna med på ett visst medgivande, att de kunna vid dessa avtals uppgörande pressa arbetarna kanske därhän att nödgas i något enstaka fall göra medgivanden, som de under normala förhållanden icke skulle göra. Och även om de icke medgiva det, riskerar man, att det leder till konflikter. Vi ha därför ansett, att denna bestämmelse bör utgå, då den icke har möjlighet att framkalla de fördelar, som man med densamma avser.

Jag skall i övrigt icke närmare ingå på bestämmelserna här rörande de yrkanden, som ställts från herr Sydows sida och som utskottet icke kunnat biträda, nämligen i 12 § i propositionen och 10 § i utskottets förslag, där det är fråga om appellrätten. Jag vill om detta endast säga: vad är det man har klagat över? Jo, man har i regel klagat över att arbetsrådet har icke medgivit undantag i vissa fall, där man anser, att med litet vid tolkning av lagen undantag kunnat medgivas. Över huvud taget utgår man från den förutsättningen, att arbetsrådet följt lagens bestämmelser allt för strängt, och därför vore det önskvärt att ha appellrätt till högre myndighet, som skulle få avgöra det. Finns det någon människa, som utgår från den förutsättningen, att en högre rätt, där uteslutande det juridiska intresset är representerat, skall ha någon möjlighet att taga hänsyn till praktiska skäl och omständigheter? Nej, herrarna kunna vara övertygade om att kommer frågan dit, så tvingas de att uteslutande se frågan ur rent juridiska synpunkter, något som arbetsrådet icke gör åtminstone icke i så stor utsträckning. Men därtill kommer, att man på samma gång naturligtvis därigenom framskapar omständigheter, som bidra till, att när ett undantag kunde behöva erhållas, så visste man icke, när man fick det beviljat under sådana förhållanden.

Vi ha ytterligare från vårt håll yrkat på införande av en bestämmelse i lagen, genom vilken den s. k. huvudsaklighetsprincipen i någon mån skulle kunna tillgodoses. Arbetsrådet har ju hitintills under sin verksamhet förfarit på det sättet, att om en arbetare den huvudsakligaste delen av året arbetat inom en verksamhet, som faller under lagen, så har man ansett, att hela hans arbete skall anses falla under lagen, även om en del av detsamma fallit utanför lagen. När man emellertid dels icke velat godkänna det yrkande, som ställts från herr Svensson m. fl., och dels icke heller kunnat godkänna det yrkande, som fanns intaget i den kungl. propositionen, så innebär

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

det med ett ord sagt, att i fortsättningen av lagens tillämpning blir det på det sättet, att om en arbetsgivare inom ett industriellt företag har arbetaren anställd inom industrien 8 timmar och han har en trädgård intill, så är han oförhindrad att skicka ut arbetaren i trädgården och låta honom arbeta 8 timmar till, utan att man med lagen kan komma åt honom. Jag må säga, att en sådan tillämpning av bestämmelserna är dock för långt gående och svarar ingalunda mot den sociala innebörd, som väl ändå ligger till grund för hela denna lag. Men dit tenderar det, när man icke vill taga någon som helst hänsyn till huvudsaklighetsprincipen. Vad är då motivet till att man är så rädd för denna princip? Jo, säger man, det är fullständigt orimligt att hindra en arbetare från att arbeta hur länge han vill, ty, säger man, där man tror sig sitta inne med så stor kännedom om vad arbetare vilja och icke vilja, arbetarna vilja arbeta längre. Det är icke de, som äro glada över tidsbegränsningen, utan de vilja arbeta längre. Jag önskar, att herrarna hade litet mer kännedom om dessa förhållanden, så fälldes nog icke dylika uttalanden. Nu kan man ju säga, att en arbetare är icke skyldig att gå från industriarbetet och till annat arbete och där arbeta längre tid. Det är sant. Jag nämnde tidigare, att en arbetare är ju egentligen icke lagligen skyldig att arbeta en enda timme, om han icke vill. Men vi känna ju väl till, vilka möjligheter i många avseenden man har från arbetsgivarnas sida att öva påtryckning på en arbetare att ställa sig till arbetsgivarens förfogande. Och när man har möjlighet att utnyttja honom på det sättet, då har man gått för långt, när det gäller ändringar i lagen. Och det kan icke heller leda till någonting annat, då man ju hittills inom arbetsrådet tillämpat den s. k. huvudsaklighetsprincipen. Ty genom borttagande av det förslag, som var framställt i Kungl. Maj:ts proposition — lika litet som man ansett sig kunna godkänna det yrkande, som framställdes av herr Svensson med flera — har man tydligt markerat, att den ställning, som arbetsrådet i det avseendet intagit, är oriktig, och då leder det verkligen till sådana konsekvenser, som jag här nyligen har angivit.

Herr talman! Jag skall icke uppehålla tiden längre i denna fråga nu, utan ber att med vad jag här sagt få yrka bifall till 1 § med den formulering, som den erhållit i den av herr Svensson m. fl. till utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Efter den stora teoretiska sakkunskap, som vi nu ha fått höra från arbetarhåll, från herr Holmström, så kanske det kan vara litet svårt för en lekman på området att uppträda, men för min del skall jag försöka hålla mig något mera till verkligheten än till teorien i detta hänseende.

Jag kan icke uraktlåta att något nämna om den första anmärkningen, som herr Holmström gjorde. Det första han gav sig in på var att kritisera vår reservation i ett dess uttalande, där vi egentligen hållit oss mera till verkligheten än till teorien. Han kan icke

finna det annat än löjligt, då vi tala om att denna lag är »naturstridig». Jag tror för min del, att om jag vänder mig till herr Holmström själv och reflekterar över hans naturliga instinkt även i det arbete, som han här har utfört, så visar det sig, att han har en verkligt naturlig förutsättning att driva sin vilja fram, och om det är någon, som har en annan mening, så torde säkerligen icke min vän herr Holmström erkänna en sådan sak. Då blir detta också en naturstridighet av ganska allvarsam art. Men denna naturstridighet hos herr Holmström blir enligt min övertygelse, som vi också i vårt uttalande sagt, en »hämmande boja» i alla fall, när man sätter sig emot hans åsikter och hans arbete för att genomföra densamma. Detta nog om detta.

Jag kanske skulle börja med de anmärkningar han har gjort och således komma till att giva ett uttryck även åt vad jag själv tänker om de sakerna. Han säger, att ingen kan tvinga arbetaren att arbeta — jag tror han sade icke ens en timme om dagen. Ja, det äro vi fullkomligt överens om. Vi vilja icke tvinga, och vi vilja icke att någon skall tvinga honom därtill, men vi vilja icke heller att någon skall tvinga honom att låta bli att arbeta, då han vill och kan och har kraft att arbeta. Det är detta, som är det svarta fåret i denna lag och som vi egentligen motarbeta. Det sorgliga förhållandet är, att det, som man väl kan säga är en hederssak, som varje individ i ett samhälle satt värde på, nämligen att vilja arbeta och kunna arbeta och sköta sitt eget, det kan man icke hädanefter få göra, utan det skall stå under överinseende och kontroll och bestämmelser från några få personer på en given plats med ett givet uppdrag, som de själva i mångt och mycket icke förstå. Således, i detta fallet stå vi ense.

Herr Holmström uttalade sig även mot § 1 mom. c och ansåg, att det icke var så lämpligt att denna bestämmelse blivit införd i denna paragraf, nämligen att arbetsrådet skulle ha rättighet att medgiva arbetarna längre arbetstid i fråga om sådant arbete, som var oregelbundet, och på detta sätt kunna hjälpa till att utjämna lagens brister. Ja, det är också en sak, som vi, som se praktiskt på förhållandena, icke kunna underskriva, utan vi anse i stället, att detta är ett steg i bättre riktning.

Så är det också något som fattas, påpekade herr Holmström, och det är, att statens arbeten icke blivit lagda under åttatimmarslagen. Ja, hade det fått bli utsagt allt som tänkes, så är det nog flera arbeten än statens arbeten, som detta gäller. Det är nog även jordbruksarbetet, som dessa entusiaster — såsom också andra uttalat vid andra tillfällen — vilja att åttatimmarslagen skall utsträckas till.

Allt detta är så beskaffat, att det redan visat, vad i en av reservationerna ganska tydligt utsagts, nämligen av herr von Sydow, då han säger, att »åttatimmarslagens genomförande var en fruktansvärd olycka för det svenska näringslivet». Man kan tryckt skriva under riktigheten av detta, och säkerligen är det så, att en mycket stor del — jag tror det skall vara den övervägande majoriteten av Sveriges folk — har detta som sitt ord i detta hänseende. Det är

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

således saker, som man icke så mycket behöver resonera och tala om, utan att lagen har varit till sina verkningar verkligt olycklig. Det känner var och en, och således behöver man icke tala så mycket om den saken.

Så var den ärade föregående talaren inne på att kritisera en hel del andra saker, som verkligen ha blivit påtalade och kanske något förbättrade i lagen sådan som den har varit, nämligen lagstiftningen rörande sjukvårdspersonalen med mera sådant. Men det hade varit mycket bättre, om herr Holmström också hade något talat om den bestämmelse, som finns i den nuvarande lagen och som ännu icke är förändrad, nämligen den att hela Sveriges arbetande och arbetsgivande folk skall ovillkorligen vara dömt till att — naturligtvis på denna lags grund — efter det godtycke, som mången gång det är plats för uti arbetsrådet, följa bestämmelser och leva efter domslut rent av, som fattas av detta och falla under arbetsåret, utan att det finnes någon kontroll eller myndighet för allmänheten att söka rättelse uti dessa förhållanden. Det hade varit en sak som, ifall man skulle tänka sig, att denna lag skulle fortsätta i längden — så länge hoppas vi åtminstone den icke skall räcka — hade behövts och måst rättas, nämligen besvärsrätt mot av arbetsrådet avkunnade beslut.

Något var också den föregående talaren inne på att tala om att försämringar — som han för sin del anser det vara — hade kommit med i utskottets utlåtande här, nämligen att det blivit något rymligare för övertidsarbete och mer. Det har, kan man säga, givits rum för arbetsrådet att lämna plats för övertidsarbete under vissa förhållanden. Det måste man ju erkänna är ett steg till ett bättre förhållande i det förmynderskap, som Sverige och de svenska arbetarna kommit i genom åttatimmarslagen. Men det är säkerligen under många och svåra förhållanden icke tillräckligt.

Går man till de allmänna uppfattningarna om vad som egentligen och i verkligheten har framkommit, så behöver man icke gå i detalj. Man behöver icke visa siffror, och man behöver icke upprepa givna förhållanden. Ty allmänt kända äro de svårigheter, de ekonomiska förluster, den arbetslöshet och de många andra obehag, som åttatimmarslagen redan har åsamkat, för att icke tala om denna lags andel i fördyringen av allt som finns. Jag har därmed icke sagt, att den har varit orsaken till allt. Det är dessa förhållanden, som äro så betydelsefulla och så allvarliga, när det gäller att stifta lagar, att man icke kommer in på sådana områden, som medföra, som herr von Sydow sagt, verklig olycka. Ja, säger den föregående talaren, det är ingen som har rätt att påstå det, och det finns inga arbetare som erkänna, att de icke vilja ha band över sig, när det är fråga om att arbeta. Ja, i detta fall är en överdrift sagd, som är gränslös, gent emot alla de människor i vårt land, som vilja arbeta och förkovra sig och bereda sig sitt dagliga bröd på det lämpligaste och av dem bäst ansedda sättet. Men vad skall man göra emot detta? Ja, ingenting annat naturligtvis än att det svenska folket måste så småningom självt och genom sina representanter fatta situationen sådan som den i verkligheten är och därefter rätta förhållandena och även lagstift-

ningen. Det är icke så riktigt, som jag tidigare hörde påstås från socialministern, att syftet med denna lag är endast det vackra och det humana, nämligen att bereda arbetarna möjlighet att få en så förkortad arbetstid, så att det skall fullt motsvara vad deras krafter tillåter. Mot detta vill jag anmärka, att det kan aldrig lagstiftaren eller de, som utses att vara lagstiftningens utövare och bestämmande män, bedöma från det rätta hållet. Ty det kan arbetaren och den, i vars arbete han är, bäst bedöma. Det enda syftet med att bereda arbetarna fördelar skulle således vara att förbättra deras hälsa, öka deras intelligens och kunskaper. I viss mån kan ju det ha sin betydelse, men det är i det minsta antalet fall. Min övertygelse är den, att den människa är friskast och sundast, som tänker och handlar fritt själv och arbetar efter sina egna förhållanden. Så ha våra förfäder sedan äldsta tider gjort, och beviset ligger däri, att de människor, som varit de arbetsammaste, de flitigaste, de intelligentaste, ha också kommit längst fram i världen. De ha också till kroppens befinnande varit de starkaste, de stoltaste av Sveriges folk. Den tiden kan ej bliva långvarig, när icke längre friheten för människornas eget välbefinnande, för deras egen kropps arbete och arbetskraft får råda över det bästa de äga i vårt land.

Jag skall icke uppehålla tiden med detaljer. Man skulle kunna framlägga ofantligt många sådana, men som jag förut nämnt, äro de alla så erkända, att ingen behöver vidare undervisas om dem. Men på grund av vad vi, som äro meningsfränder i detta hänseende, själva se och förstå vara nödvändigt för landets välgång, för dess utveckling, för dess möjlighet att uppehålla arbetet inom vårt land, att kunna bereda våra arbetare arbetsförtjänst och kunna uppehålla produktionen på det sätt, att vi kunna konkurrera med utlandet, så kommer jag till följande yrkande:

Med hemställan om avslag å nu föredragna § 1 yrkar jag, att riksdagen måtte för sin del besluta att lagen den 17 oktober 1919 om arbetstidens begränsning skall upphöra att gälla.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr R e h n: Herr talman! Jag skall icke inlåta mig i debatt med de föregående båda talarna, som haft ordet i denna fråga, men då jag avlämnat en motion i ämnet, skall jag be att först och främst få uttala ett tack till andra lagutskottet för det välvilliga tillmötesgående, som utskottet visat beträffande flertalet av de i motionen framställda önskemålen. Så i fråga om arbete i sjukvård, fattigvård och inom andra liknande områden, som enligt utskottets förslag helt och hållet undantagits från lagens tillämpning. Detta får dock icke fattas så, som om jag på något sätt skulle vilja förhindra eller förmena dem, som äro sysselsatta i denna verksamhet, att komma i åtnjutande av den ledighet och arbetsvila, som de behöva och som kan anses skälig, men jag tror, att detta kan ordnas lämpligare på annat sätt än genom att införa dem under en lag-

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.*

(Forts.)

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.

(Forts.)

stiftning som enligt mitt förmenande rätteligen borde omfatta endast industriellt arbete i vanlig mening.

Utskottet har också tillstyrkt vår framställning om, att arbeten vid skiljeställen i våra flottleder skall likställas med annat flottningsarbete och sålunda undantagas från lagens bestämmelser. Jag tror, att detta också skall komma att visa sig fylla ett verkligt behov och även komma att verka till belåtenhet för båda parterna, såväl arbetarna som arbetsgivarna, åtminstone vid det ojämförligt största antalet av dessa arbetsplatser.

Genom att utesluta den i propositionen föreslagna tionde paragrafen, som skulle hava givit arbetsrådet en ganska vidsträckt befogenhet att gripa in på områden, där bestämmanderätten enligt min och medmotionärens uppfattning bör tillkomma parterna själva, är jag övertygad om, att utskottet avlägsnat en bestämmelse, som skulle bidragit till att göra hela denna lagstiftning än mer osmaklig och impopulär, än den redan på många håll visat sig vara.

Det är min bestämda uppfattning, att lagens stora fel är det, att den sträcker sig ut över områden, som rätteligen icke borde ha inbegripits under densamma. Vi hava därför också i motionen påyrkat, att lagen om möjligt redan nu vid denna revision borde hava inskränkts till att gälla industriell rörelse i ungefär den omfattning, som i Washingtonkonventionen angivits, men med bibehållande av de undantag, som i gällande lag och i Kungl. Maj:ts förslag gjorts för mindre företag. Detta har utskottet emellertid icke velat vara med om, och som skäl för sitt avstyrkande säger utskottet, att »genom ett bifall till berörda hemställan skulle nämligen betydande grupper av arbetare, t. ex. handelsarbetarna, som redan kommit i åtnjutande av lagens skydd, ställas utanför densamma. Härigenom skulle onödigtvis framskapas arbetskonflikter. Härtill kommer, att vår lagstiftning å förevarande område ännu befinner sig på försöksstadiet, varför några så genomgripande förändringar icke böra vidtagas utan tungt vägande skäl.» Nu vill jag ingalunda bestrida, att det kan ha sina olägenheter att utesluta en och annan grupp av arbetare eller ett och annat arbetsområde, som redan inordnats under denna lags tillämpning, men å andra sidan håller jag bestämt före, att för så vitt en sådan ändring eller omreglering över huvud taget någonsin skall kunna låta sig göra, vilket jag tror vore både nyttigt och nödvändigt, så hade den nuvarande tidpunkten härför varit synnerligen lämplig. Dels har ju lagen icke så länge varit i kraft och följaktligen icke hunnit så starkt rotfästa sig i folkmedvetandet, och dels förefaller det mig, att den nuvarande ekonomiska depressionen och den ringa tillgången på arbete inom snart sagt alla områden och även och icke minst på handelsområdet borde vara ägnade att verka återhållande på lusten att framskapa de arbetskonflikter, som utskottet nämner och som utskottet synes hysa en viss fruktan för.

Jag föreställer mig också, att om vid den utredning, som utskottet i enlighet med vår motion tillstyrker i syfte att utröna ar-

betstidslagens verkningar och dess anpassning efter den internationella lagstiftningen, det skulle visa sig erforderligt att gå den väg, som Washingtonkonventionen anvisar, så skola de av utskottet befärade svårigheterna och olägenheterna icke bliva mindre, då det i så fall skulle komma att gälla en lag av mera permanent varaktighet, än nu, då frågan allenast gäller ett provisorium och då vi, som utskottet säger, ännu befinna oss på försöksstadiet, vilket borde i viss mån berättiga till, att under tiden försöka sig fram till vad som kan befinnas vara det bästa innan man fastslår något, som är avsett att gälla för en lång framtid. Hade utskottet eller en majoritet inom utskottet kunnat ena sig om och medhunnit en omarbetning till större likformighet med det internationella lagstiftningsförslag, som vi nyss behandlat, så tror jag för min del, att det skulle hava varit gott och gagneligt. Nu har detta icke skett, och det är ju självfallet, att någon ändring i sådant avseende icke numera kan förekomma vid denna riksdag.

Under sådana förhållanden anser jag, att man bör åtnöja sig med vad man vunnit, även om man icke fått allt vad man önskat, och jag har därför, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Herr K a r l s s o n i Gasabäck: Herr talman, mina herrar! Då tiden är långt framskriden och det vore önskvärt, att vi kunde gå igenom detta lagförslag i dag, skall jag försöka fatta mig kort och således icke ingå alltför mycket på detaljerna, utan i huvudsak uppehålla mig vid de paragrafer, där utskottet icke följt Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill då till en början säga, att när man läser socialstyrelsens utredning och ser de reservationer, som äro avgivna från arbetsgivare- och arbetarrepresentanterna, när man ser de motioner, som avlämnats från dessa båda motsatta poler, när man läser reservationerna i utskottsutlåtandet och åhör debatten, då känner man ett livligt behov av att instämma i de ord, som socialstyrelsen inledningsvis yttrat i sin allmänna motivering. Den säger nämligen: »Vid all lagstiftning på arbetarskyddets område påvilar det lagstiftaren såsom en av hans främsta och tillika svåraste uppgifter att, med tillbörligt beaktande å ena sidan av skyddssyftet och å den andra av näringarnas anspråk på oförkränkt självbestämmanderätt, riktigt avväga omfattningen och graden av statens ingripande. Den förra synpunkten hävdas, åtminstone när det gäller några avsevärdare förmåner, med kraft av arbetarna, och för den senare kämpa arbetsgivarna. För lagstiftaren gäller det då att, utan alltför mycket hänsynstagande till parternas givetvis ensidiga krav, söka i stort sett trygga skyddssyftets förverkligande utan att alltför ängsligt sträva efter dess fullständiga genomförande.»

I de ord, som socialstyrelsen här har yttrat, anser jag, att alla, som vilja en lugn och sansad utveckling på detta område, kunna fullständigt instämma, och jag anser, att vad socialstyrelsen här yttrat, har också socialstyrelsen och regeringen sökt förverkliga i det förslag

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

till revision av arbetstidslagen, som här föreligger. De arbetarerepresentanter, som här motionerat om lagens ytterligare skärpning eller bibehållandet av status quo, böra erinra sig, att förra årets skrivelse innehöll en begäran om utredning, huru man utan att rubba själva grunderna för lagen likväl skulle kunna åstadkomma sådana förändringar, att lagen bättre anpassade sig efter det levande livets krav. Å andra sidan synes arbetsgivareparten hava glömt, att det gällde att icke rubba grunderna för själva lagen. Det har tvärtom från det hållet motionerats dels om fullständigt upphävande eller suspension av lagen och dels också om en ändring av lagen i sådana punkter, att därigenom skulle i verkligheten själva lagens grundvalar rubbas. Utskottet har också i stort sett kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag såsom varande väl avvägt. Dock har utskottet i några, visserligen icke obetydliga punkter gjort avvikelser, såsom exempelvis i fråga om femte paragrafen, som berör personalen vid våra sjukhus och därmed jämfröliga inrättningar.

Som herrarna torde ha sett, har det från vitt skilda håll här inom riksdagen väckts motion om denna paragrafs uteslutande. Man har icke önskat få denna personals arbetsförhållanden efter Kungl. Maj:ts linjer lagda under arbetsrådets prövning, så att detta skulle få reglera arbetstiden efter grunder, som närmare angivas i propositionen. Man har ansett, att arbetet för denna personal är av den art, att, även om man erkänner, att här skulle behövas en reglering av arbetstiden det är ytterst svårt att reglera dess förhållanden. Därtill kommer, att sjuksköterskepersonalen betackat sig för att falla under lagen. Låt vara, att som från något håll framhållits, opinionsyttringen icke är så alldeles grundad, utan att det skulle finnas åtskilliga motiv bakom, som förringar opinionsyttringens värde, så är det dock ett faktum, att det till riksdagen och utskottet framkommit en opinionsyttring, för att denna sjuksköterske- och sjukvårdspersonal icke önskade falla under lagen. När därför, icke endast bland kammarens ledamöter, utan även bland sjuksköterskepersonalen fanns en utbredd mening att sjukvårdspersonalen borde undantagas från lagen har utskottet ansett sig böra bifalla motionerna om strykande av 5 § och införa den personal som där avhandlas till 1 § bland de där uppräknade undantagen. Men det har ju funnits även en hel del andra skäl, icke minst rent ekonomiska, som, skulle jag nästan kunna våga säga, för flertalet varit mest avgörande. Förhållandet är ju, att ett bifall till lagen skulle kunna göra, att våra landsting och kommuner skulle i dessa tider få underkasta sig avsevärt större utgifter för nybyggnader för att motaga den ökade personal, som blir en följd av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Den depressionstid, vari vi befinna oss, och de ofantligt stora skatterna till landstingen och utsikterna till minskade skatteobjekt på detta område hava icke minst gjort, att utskottet ansett sig böra tillstyrka motionärernas hemställan. Dessutom har det funnits en stark motvilja mot att överlämna en så vidsträckt makt åt arbetsrådet, som Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Utskottet har även i en del andra avseenden, som torde vara mindre viktiga, gått ifrån propositionen. Sålunda har en motion, väckt

av bland andra den talare, som företrädde mig här på talarstolen, av utskottet i avsevärd mån biträts. I § 9 i Kungl. Maj:ts förslag lämnas en möjlighet för rikssammanslutningar av arbetare och arbetsgivare att komma överens om en längre arbetstid, än den man på annat sätt, genom hänvändelse till arbetsrådet, kan erhålla. Nu har man från lantmannahåll, där man företräder en del smärre industrier, önskat att där få någon motsvarighet till den eftergift, som Kungl. Maj:t genom denna bestämmelse i § 9 velat lämna de stora rikssammanslutningarna av arbetare och arbetsgivare. Vi hava icke ansett oss kunna tillmötesgå denna önskan, åtminstone i den paragraf, i vilken man påyrkat ändring, men i stället ha vi sökt tillmötesgå denna önskan genom införande av ett fjärde moment i 5 § av utskottets förslag, d. v. s. 6 § i Kungl. Maj:ts förslag.

Vidare har också utskottet strukit § 10, som den föregående talaren var inne på och som jag därför icke behöver med många ord beröra. Man har ansett, att det skulle leda till en del rent moraliska vådor, om man skulle på detta sätt kriminalisera arbetet, även om det skulle i viss mån tangeras gällande arbetstidslagstiftning. Det skulle dessutom vid den undersökning och det domstolsförfarande, som kanske komme att bli en följd därav, leda till ganska pinsamma förhållanden i vissa fall.

Jag skall icke heller ingå på att bemöta den kritik, som av herr Holmström riktats mot utskottets förslag. Jag tror knappast, att det är behöfligt, och tiden tillåter det icke. I ett fall är jag likväl enig med honom, och det är, när han kritiserar utskottet, därför att det undantagit skiljeställena från arbetstidslagens tillämpning. Jag har, såsom herrarna se, avgivit en blank reservation på denna punkt. Jag har icke kunnat där följa utskottets majoritet. Även jag tror mig hava en del kännedom angående flottning, och jag vet med bestämdhet, att vid de stora skiljeställena, som finnas på en del platser nere vid älvmyningarna, bedrivs verksamheten fullständigt industriellt och oftast på mekanisk väg. Vid dessa s. k. buntverk sker arbetet vid artificiell belysning och pågår natt och dag, och dessa verk skilja sig så obetydligt från industrien i övrigt, att det icke finnes något bärande skäl för att undantaga dessa stora skiljeställen. Vad de små enskilda skiljeställena uppefter floderna beträffar, är det helt naturligt, att dessa böra undantagas, och de ha väl också i stort sett hittills undantagits. Jag ber också att få erinra om att i Finland, där man ansett sig nödsakad att tillgripa en ganska långt gående revidering av arbetstidslagen, har man dock i den reviderade lagen bibehållit de s. k. sorteringsarna, eller vad man kallar skiljeställena.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, utan jag skall be att med dessa få ord få yrka bifall till 1 § 1 mom. i utskottets förslag.

Herr Lindman: Herr förste vice talman! Då riksdagen i fjol avlät sin skrivelse, kunde man förstå av dess innehåll, att det reviderade förslag, som skulle komma oss tillhanda i år, endast skulle innefatta en del förändringar. Riksdagen skrev uttryckligen, att icke någon rubbning skulle äga rum i lagens grunder,

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

utan att man endast ville, att den skulle bättre anpassa sig efter det praktiska livets krav. Nu finner man också på grund därav, att jämförelsevis små ändringar äro vidtagna. Jag vill icke säga annat än att jag anser, att det är en del förbättringar, som gjorts, och det är med en viss tillfredsställelse man finner, att utskottet i sitt betänkande även gjort en del ändringar, som måste betraktas såsom förbättringar. Men i stort sett förblir dock allt i huvudsak vid det gamla, såsom det varit förut.

Jag skulle vilja inom parentes uttala min förvåning över att detta revisionsarbete skjutits upp så länge. Kungl. Maj:t låg på detta ärende i fyra månader, innan Kungl. Maj:t satte i gång med revisionen, vilket medförde, att vederbörande myndigheter icke blivit hörda. Såvitt jag kan finna, har kommerskollegium icke hörts, arbetsgivar- och arbetarorganisationerna äro icke hörda, utan omarbetningen har gjorts huvudsakligen av de personer, som sysslat med dessa saker förut. Precis detsamma klagade man över den gången, när denna lag antogs. Då var det också en sådan förfärlig brådska, att de myndigheter, som yttrat sig, hade haft ytterst kort tid på sig. Denna anmärkning drabbar icke den nuvarande regeringen, utan den föregående, men jag kan icke förstå, varför man icke kunde ha satt i gång utredningen så tidigt, att man hunnit få in yttranden i detta ämne och fått det bättre belyst.

Vad som mest klandrats såväl i den nu gällande lagen som i det framlagda lagförslaget är väl, att lagen har en så ofantligt generell omfattning. Den sträcker sig över snart sagt allt, som på något sätt kan kallas för industriell verksamhet, således icke blott över den stora industrien, verkstäderna, där man arbetar vid maskiner, och de verkliga fabrikena, utan den griper även in på en mängd sådana förhållanden, som beröra de mindre industrierna på landsbygden och hantverket, där i själva verket förhållandena icke äro jämförbara med dem, som råda vid den verkliga industrien, utan mera likna förhållandena inom jordbrukets område. Socialstyrelsen säger också i sitt betänkande, att näringslivet företer en mångfald skiftande arbetsförhållanden och att ett skydd på ett område kan vara nödvändigt men kan vara alldeles onödigt på ett annat område. Det är ett mycket starkt klander emot hela lagen, som ligger i detta socialstyrelsens yttrande, och socialstyrelsen har just med detta uttalande slagit huvudet på spiken. Socialstyrelsen säger också, att den omständigheten icke tillräckligt beaktades, när lagen skrevs. Vad som beaktades eller icke beaktades, vågar jag icke säga, men det var mycket, som icke beaktades, därför att lagen, såsom jag nyss nämnde, kom till i en sådan hast, att där finnas många bestämmelser, som borde ändras. Vi se också här, att det är många bestämmelser, som äro föremål för ändringsyrkande.

Men det är icke blott detta, att lagen har så generell omfattning, det är även en annan sak, som jag icke kan underlåta att påpeka, en sak som av herr Holmström vidrördes och bemöttes. Det är nämligen den bestämmelsen i lagen, som den för övrigt

har fått just genom sin generella omfattning, att det måste vara många undantag och att dessa undantag skola beviljas av arbetsrådet. Därmed har efter min mening en mycket stor makt blivit lagd i arbetsrådets hand. Arbetsrådet kan beträffande paragraf¹ efter paragraf medgiva undantag, och den näringsidkare, som faller under lagen, vet icke på förhand, vad han har att rätta sig efter. Han har icke någonting i lag bestämt eller någon författning angående sin näringsgren att hålla sig till, såsom vi sett vara fallet enligt Washingtonkonventionen, utan han är beroende av vad arbetsrådet kommer att bestämma, och någon möjlighet att överklaga arbetsrådets beslut finnes icke. Arbetsrådet är suveränt; sedan det har bestämt, att så och så skall det vara, blir det på det sättet, och det finnes ingen möjlighet att kunna få ändring i dess beslut. Om, såsom tänkbart är, även ett upplyst arbetsråd begär ett missstag på ett visst område, därför att det är massor av ärenden, som dragas inför arbetsrådets prövning, finnes ingen möjlighet att komma någon vart. Detta är något, som är föga svenskt. Vi äro vana vid, att få gå från en lägre domstol till en högre, och när man kommit till den högsta domstolen med sina besvär, finner man sig alltid och tror, att den högsta rättvisa nu blivit skipad. Här är det arbetsrådet, som suveränt bestämmer, och man kommer som sagt ingen vart. I det förslag, som föreligger från Kungl. Maj:ts sida, har Kungl. Maj:t gått längre än förut i detta avseende och ytterligare utvidgat arbetsrådets befogenhet, och det är efter mitt förmenande icke den rätta vägen att gå. Så har till exempel Kungl. Maj:t gjort beträffande arbetstiden på sjukhus, hotell och restauranter. Enligt det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, skulle arbetsrådet icke blott kunna medgiva undantag från lagen, utan arbetsrådet skulle helt enkelt bli lagstiftare och bestämma, hur lagstiftningen skall vara på detta område. Med andra ord, riksdagen och Kungl. Maj:t skulle överlämna sin lagstiftningsrätt i detta fall till arbetsrådet, på annat sätt kan jag icke tolka bestämmelserna i Kungl. Maj:ts förslag. Nu förfaller detta, därför att utskottet har gått en annan väg. I stället för att, som Kungl. Maj:t vill, helt låta denna personal falla under lagen har utskottet sagt, att personalen skall vara helt undantagen från lagens bestämmelser.

Ett annat område, som jag också skulle vilja vidröra, är den mycket omtalade och mycket överklagade bestämmelsen om kontinuerlig drift. Jag vet icke, om man kan inrätta sig för kontinuerlig drift utan att ha ett s. k. hoppande skift. Jag vet icke, om man kan få arbeta på tre skift utan en dylik anordning. Men om man inrättar sig på ett visst sätt, så kommer arbetsrådet och säger, att på det sättet får man icke göra, och det oaktat ett sådant arbete mången gång kan vara av ganska lindrig beskaffenhet. Nu säger herr Holmström gentemot detta, att om man hade en överinstans, skulle denna bedöma saken mera ur rent formell synpunkt, och den skulle icke taga hänsyn till de praktiska synpunkter, som gjorts gällande. Jag tror icke, att så skulle bli för-

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

hållandet. Jag tror, att om ett ärende dock undergått prövning av arbetsrådet och detta har fällt sitt utslag, och om det då blir av någondera parten överklagat hos överinstansen, har ju denna att tillgå alla de praktiska synpunkter och uttalanden, som förekommit inför arbetsrådet. Jag tror ingalunda, att man behöver befara, att det skulle ligga någon större risk i detta, men för den stora allmänheten skulle det i alla fall kännas som en mycket stor trygghet. Med vad jag nu sagt har jag icke velat rikta något klander mot arbetsrådet.

Vidare kan jag icke underlåta att, ehuru endast i förbigående, påpeka den stora fara, som ligger i en lag sådan som denna för ett litet land som Sverige, om de stora industriländerna icke ha en liknande lag. Den saken har jag nyss talat om vid behandlingen av det föregående utskottsbetänkandet, och jag skall därför inte mycket gå in på det, men det är dock uppenbart en fara att binda sig så hårt, som Sverige här gjort genom denna lag. Vi kunna bli handikapade i den industriella verksamheten, när vi komma att ställas i paritet med de större länder, som ha större frihet i detta fall, och som icke äro bundna av några lagbestämmelser alls eller kanske endast av sådana, som icke äro så stränga eller tillämpas så strängt. Det hjälper icke, huru man än bär sig åt, att vi stå inför det faktum, att Sverige är ett land, som på industriens område ligger i många avseenden efter. En mängd råvaror saknas hos oss, som finnas hos andra och rikare länder, och vi äro i detta fall ett fattigt land; och det kan icke hjälpas, att man måste taga hänsyn till det.

Nu säger utskottet gentemot den motion, som avgivits av mig m. fl., att utskottet icke kan fästa något avseende vid densamma. Utskottet intager samma ståndpunkt som i fjol, och då återopade utskottet såsom ett andra skäl, att vi äro bundna av vårt inträde i Nationernas förbund. På grund av vad jag anfört vid behandlingen av det föregående betänkandet, kommer jag givetvis icke att ingå på något vidare bemötande av den saken, än jag redan gjort.

Nu frågar man, mina herrar: Huru kan man intaga den ståndpunkt, att man anser, att hela lagen bör upphävas? Och varför yrka ni på detta och icke nöja er med en förbättring av lagen? Jo, mina herrar, för det första är detta den ståndpunkt, som jag intagit ända från första stund. Jag har ansett, att den lag, som då antogs 1919, var en olycklig lag, att den framför allt kommit till vid en utomordentligt olämplig tidpunkt, då Sverige band sig vid denna 8-timmars dag, och vidare, att det sedermera visat sig, att lagen verkligen, om man noggrant undersöker saken, medfört för vårt land ganska ödesdigra verkningar. Jag vet väl, att utskottet i fjol skrev, att de förhållanden, som gällde vid lagens antagande, sedermera icke i någon avsevärd mån förändrats, och att utskottet även i sitt utlåtande i år återopat detta, men jag frågar: Kan man verkligen i denna stund säga, att det icke är något, som förändrat sig sedan den tiden? Nog har väl den förändringen skett, att vår industri, som då blomstrade, nu ligger så gott som lamsla-

gen. Är det möjligt, att icke någon gång den tanken kunnat uppstå hos dem, som skrivit detta betänkande och uttalat den satsen, att 8-timmarsdagen dock kanske i någon mån haft ett visst inflytande på de olyckliga förhållanden, som vi för närvarande lida under? Häromdagen, mina herrar, talade jag i denna kammare om att det viktigaste, när det gällde industrien, var att skapa skydd åt den, att hindra, att Sverige översvämmas av billiga varor från utlandet. Men då fanns det blott ett, som från vänsterhåll ansågs till fyllestgörande, och det var ett nedbringande av produktionskostnaderna; det skulle vara a och o. Och för att göra detta var man till och med beredd att låta alla dessa billiga varor, som stå utanför all konkurrens för oss med våra möjligheter, komma in över vårt land. Vill man verkligen fullfölja vad man då talade om, nämligen att förbilliga produktionen, finns det en väg att gå, som bidrager i hög grad, och det är att tillsvidare stryka ett streck över 8-timmarsdagen. Ingenting skulle kunna förbilliga produktionen i så god mån som det, och det skulle för arbetareklassen vara rent av en fördel, om så bleve fallet. Det är nämligen uppenbart, att den produktionskostnad, som lägger sig på en viss enhet av producerade varor, blir större, när man arbetar under 8 timmar, än om man arbetar under t. ex. 8½ timme eller 9 timmar. Att så är fallet, ha vi det allra mest lysande bevis på från den tid, då 8-timmarsdagen trädde i tillämpning i början av förlidet år, då nämligen efter en lång arbetsstrid det blev bestämt, att lönerna skulle höjas väsentligt i och med genomförandet av den förkortade arbetstiden. Med detta blev det ju alldeles klart, att vi i början av förlidet år gjort en väsentlig ökning i produktionskostnaderna på varor, som producerats i vårt land, där 8-timmarsdagen har sin tillämpning. Och det är lika klart, att om man nu gjorde en återgång i detta till, såsom jag sade, en jämförelsevis obetydlig ökning av en halv timme eller något sådant för dag, skulle lönerna kunna hållas högre med ett sådant utökande av arbetstiden i stället för såsom nu det blir nödvändigt sänka lönerna mera, därför att man envist skall behålla en arbetstid av 8 timmar. Jag undrar, om herrarna, som föra arbetareklassens talan, icke skulle vilja erkänna, att det i dessa tider vore angenämare för en arbetare att arbeta en halv timme eller en timme mera om dagen för en högre lön än att få arbeta åtta timmar för en lägre lön. Lagen gör det omöjligt. Lagen schabloniserar allting och gör inga sådana undantag möjliga. Den fastslår en gång för alla under hela sin giltighetstid, att så skall det vara, och när det levande livet kommer med i spelet, såsom i detta fall inträffat, med de utomordentligt dåliga tiderna, som nu äro, finns inte någon möjlighet att kunna vidtaga någon förändring i den. Den saknar fullständigt varje tillstymmelse till anpassningsförmåga.

Nu vet jag väl, att man säger, att när det talas om att öka arbetstiden under en tid av stor arbetslöshet, detta är en paradox. Jag vill säga herrarna, att det är icke någon paradox. Det är en av de allra kraftigast bidragande orsakerna till att över huvud taget kunna få ned arbetslösheten. Så länge arbetstiden förkortas, så-

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.*

(Forts.)

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

som nu på sina ställen, till åtta timmar utan möjlighet att öka den, då inräffar det förhållandet, som jag alldeles nyss talade om, nämligen att man står fastlåst vid de höga lönerna, d. v. s. de höga löner, som måste vara för en arbetsdag, vare sig den räcker 8 eller $8\frac{1}{2}$ timme, och detta samtidigt med att det talas om såsom härom dagen, att allt skall göras för att bringa ned produktionskostnaderna. Efter min uppfattning skulle här i landet i detta ögonblick vidtagas sådana åtgärder, som kunde verka till ett nedbringande av arbetslösheten, och icke envist blott tänka på det enda, som man tänker på, nämligen att se till att vi få köpa så billiga varor som möjligt. En ökning av tullarna vore en sådan åtgärd. Järnvägsfrakternas nedsättning hade varit en annan. Suspension av arbetstidslagen hade varit en tredje. Billigare räntor hade varit en fjärde, och det finns åtskilliga andra. Men när man på arbetaresidan, den ene efter den andre, bara säger bestämt ifrån: Nej, det vilja vi icke göra, det vilja vi icke göra, komma herrarna aldrig att få ned arbetskostnaderna annat än på den väg, som ni själva äro inne på, nämligen att låta oss stå med korslagda armar och se på den stora tillströmningen av billiga varor från utlandet. Men det är en väg, som jag tillät mig beteckna såsom ödesdiger.

Jag anser, herr förste vice talman, alltjämt, att denna lag är en olycklig lag. Jag förstår, att man bland arbetareklassen skall säga, att när vi kämpat och strävat för denna i trettio år och nu äntligen fått den, vilja vi ogärna släppa den. Men min tro är den, att detta envisa fasthållande vid den under livets alla förhållanden, hurudana än tiderna må vara, komma herrarna icke att kunna i längden upprätthålla. Det går icke, därför att förhållandena komma att bli er övermäktiga. Den lagen betyder i ekonomiskt avseende för vårt land mera, än vad kanske de flesta av oss någonsin tro och ana, och om man en gång kommer att objektivt och opartiskt göra en undersökning om vad arbetstidens begränsning i själva verket spelat för en roll för att i dessa tider fördyra de olika produkterna, skola herrarna komma att bli ganska förvånade, därför att detta fördyrande sker från den ena arbetsprodukten till den andra, från råvaran hela vägen, till dess den är framställd såsom en fullständig och färdig vara.

Det är på grund av vad sålunda anförts, herr förste vice talman, som jag alltjämt anser mig både böra och kunna fasthålla vid det förslag, som jag gjort i min motion, och därför instämmer jag i det yrkande, som framställts av herr Andersson i Knäppinge.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Norman*, *Sundling*, *Clemetson*, *Sommelius*, *Winkler*, *Olsson* i Berg, *Larsson* i Kroken, *Gustafson* i Kasenberg, *Pettersson* i Vrätsered, *Gustafsson* i Örebro, *Andersson* i Storegården, *Nilsson* i Landeryd, *Broander*, *Jonsson* i Hökhult, *Jonson* i Remröd, *Thorsell*, *Jönsson* i Boa och *Olsson* i Broberg.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet *Elmqvist*:

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

Herr förste vice talman, mina herrar! Då jag nu anhåller att till bemötande få upptaga en del av de erinringar, som framställts emot den kungl. propositionen, skall jag trots ärendets vikt och erinringarnas mångfald söka fatta mig så kort som möjligt med hänsyn till den långt framskridna tiden.

Jag ber då att först få säga några ord om det förslag, som framställts om lagens suspenderande, till förmån för vilket nu den siste högt ärade talaren har yttrat sig och fått så många instämmanden. Det synes mig vara klart, att en sådan åtgärd lämpligen icke kan vidtagas redan av den anledningen, att riksdagens direktiv förliket är åsyftade som redan förut upprepade gånger har framhållits endast en revision av lagen med bibehållande av dess grunder. Detta synes mig vara avgörande, mina herrar, icke enbart därför, att riksdagen har givit ett sådant direktiv, utan därför att enligt regeringens uppfattning detta direktiv har varit riktigt och rätt och att revisionsarbetet borde företagas efter de linjer, som riksdagen där angivit.

Man har å ena sidan erkänt, och det väl nästan från alla håll, att den nuvarande lagen har åtskilliga brister, och framför allt har man ansett, att den vidlades av en stramhet, som i många fall gjort den obekväma i tillämpningen, och av olägenheter, som måste undanröjas. Men man har å andra sidan också ansett det vara uppenbart, att då riksdagen på försök antagit en sådan lag som denna, skulle det icke vara riktigt och rätt, att man utan att avvakta de erfarenheter, som verkliga kunde vinnas av dess tillämpning — i all synnerhet om man omedelbart undanröjer de förefintliga olägenheterna — nu skulle upphäva lagen, innan försökstiden gått till ända.

Därtill kommer, såsom också har framhållits i den kungl. propositionen, att man måste anse, att vårt land genom sitt inträde i Nationernas förbund åtagit sig förpliktelser, som vi icke kunna komma ifrån, att verka för åttatimmarsdagen och 48-timmarsveckan på de områden, där denna begränsning av arbetstiden ännu icke blivit genomförd. Det skulle väl då vara ett underligt sätt att uppfylla sina förpliktelser, om vi, som redan ha en sådan lagstiftning, skulle ta oss för att upphäva den.

Herr Lindman har, icke i sitt sista utan i sitt föregående anförande, med förbundstraktaten i hand sökt visa, att vi skulle ha full rätt att upphäva åttatimmarsdagen. Jag får för min del säga, att jag redan förut har hört herr Lindman antyda denna tolkning, men icke annat än jag kan förstå, är det en högst underbar tolkning av förbundstraktaten, som han här gjort sig skyldig till. Om jag icke missförstod hans citat, åberopade han inledningsorden i kapitlet om »arbetet, avdelning 1, arbetsorganisation», där det konstateras, att man kommit överens om att försöka åstadkomma bland annat maximalarbetsdag och maximalarbetsvecka, och att man som *motiv* för den organisation, som för ändamålet skall skapas, i ingressen konstaterar, att underlåtenhet från en nations sida att införa verkligt människovärdiga arbetsvillkor utgör ett hinder för de övriga nationernas ansträngningar att förbättra arbetarnas läge i det egna landet. Att

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

ur denna motivering för organisationens tillkomst draga den slutsatsen, att man därmed fastslagit, att om ett land icke går in i organisationen och omedelbart vidtager samma åtgärder som de övriga, är man fri från förbindelsen att verka för maximalarbetstiden, är ett sätt att citera, som jag icke kan förstå vara annat än fullkomligt oriktigt.

I detta sammanhang skall jag också be att något få vidröra de skäl, som ha anförts av dem, som yrka på att lagen skall upphävas. Dessa skäl ha icke framförts så mycket i denna kammare som i medkammaren, men de förekomma i varje fall i högermedlemmarnas reservation emot utskottsförslaget. Man gör där gällande, att man givetvis skulle ha gått med på lagstiftningen under förutsättning, att, som det heter i denna reservation, »lagen varit begränsad att gälla arbeten av särskild hälsofarlig och ansträngande art», i vilket fall den, säges det, hade varit »rätt inriktad och haft en mission att fylla». Det vill alltså förefalla, som om de ärade reservanterna och i övrigt de personer, som dela deras uppfattning, skulle mena, att lagstiftningen om normalarbetsdagen syftar och bör syfta åt medicinskt-hygieniskt håll, och att den bör bedömas ur den synpunkten. Så är, mina herrar, emellertid icke alls förhållandet. Lagen om arbetstidens begränsning är icke alls någon hälsovårdsstadga. Jag skulle vilja gå så långt som att säga, att den icke ens i främsta rummet är en arbetarskyddslag i vanlig mening. Den har icke till ändamål att fastställa den längsta tid, som ur sanitär synpunkt kan vara tillräddig, eller den maximitid, som en arbetare kan vara verksam i sitt arbete utan att bli överansträngd. Lagstiftningens syfte är däremot i främsta rummet att garantera arbetarklassen ett visst mått av regelbundet återkommande ledighet för att på så sätt bereda de i mekaniskt förvärvsarbete sysselsatta medborgarna tid och tillfälle att också de kunna få rå sig själva till rekreation och annan verksamhet, som för samhället är betydelsefullt, t. ex. familjeliv, föreningsliv, allmänbildning, fackbildning, deltagande i allmänna värv m. m.

Ur denna synpunkt är, som jag redan tillåtit mig uttala i medkammaren, arbetstidslagen att betrakta som ett komplement, och ett mycket viktigt komplement med hänsyn till samhällets och statens intressen, till det genomförda demokratiska statsskicket. Den uppfattningen hyser man icke allenast hos oss, utan det torde ha varit huvudskälet även på andra håll, att man i samband med reformer av det slaget skulle tillmötesgå arbetarklassens, som herr Branting erinrade om, trettioåriga strävan att komma till en normalarbetsdag. Enligt min uppfattning bör arbetstidslagen i främsta rummet bedömas ur den synpunkten. Gör man det, är det ju uppenbart, att denna lagstiftning icke i första rummet framstår som ett arbetarklassens intresse, utan att det främst är en samhällets angelägenhet, att en dylik lag för reglering av arbetstiden blir genomförd och upprätthållen.

Betydelsen av arbetstidens reglering i detta avseende har ju också på senare tid erkänts även från kyrkligt och annat håll än det, som står den organiserade arbetarrörelsen nära. Jag tror för min del,

att det vore synnerligen angeläget, att man i den fortsatta diskussionen om arbetstidslagen ville anlägga dessa mera samhällseliga synpunkter och icke uteslutande uppehålla sig vid de ekonomiska och materiella sidorna, vilka hittills varit de dominerande.

Då jag nu ansett och fortfarande anser, att denna lag ur samhällselig synpunkt är av ofantlig vikt, vill jag ju samtidigt även här erkänna, och i viss mån även ge den siste högt ärade talaren rätt därutinnan, att genomförandet av lagen kanske icke hos oss skett på det allra lyckligaste sättet.

Herr Lindman sade nyss i sitt sista anförande, att tidpunkten för lagens genomförande icke var så lyckligt vald, därför att vi då hade goda konjunkturer, men, om jag icke missförstod honom, sade han i satsen därefter, att det nu var nödvändigt att upphäva lagen, därför att vi hade så dåliga konjunkturer. Jag vet icke riktigt, hur den tidpunkt skulle se ut, som i detta fall skulle passa den ärade talaren.

Jag vill även erinra mig, att man från den sida, som han representerar, även vid lagens genomförande var synnerligen angelägen om att framhålla, att det var ett fel av oss att gå i spetsen, och att vi borde vänta för att se, hur andra länder förhålle sig. Det skälet kunde ju då ha något fog för sig. Nu har det det mindre, ty, mina herrar, det förhåller sig nu så, att om vi bortse från Amerika, som icke har inträtt i Nationernas förbund och följaktligen icke heller har några förpliktelser med avseende å kapitlet »arbetet» i traktaten, ha så gott som samtliga europeiska stater numera genomfört en lagstiftning angående en längd av arbetstiden på 48 timmar i veckan, och det i en omfattning, som i varje fall i flera stater är mera vittgående än vår. I de båda länder, där denna lagstiftning icke är genomförd och som för oss i detta avseende ha någon betydelse, är en reglerad arbetstid på frivillighetens väg, genom avtal, förd så långt, att jag tror, att om vi jämföra oss med dem, skall det visa sig, att de, trots det vi ha en lagstiftning, ha kommit betydligt längre än vi. De länder, som jag här åsyftar, äro Danmark och England.

Jag har emellertid erkänt, att mjukare övergång vid lagens genomförande hade varit önskvärd, något, som då även framhölls från socialstyrelsens sida. Jag hade ju tillfälle att deltaga i dess yttrande härutinnan. Emellertid var man icke i tillfälle att göra så, utan genomförde lagen på en gång. Det hade kanske också varit önskvärt, att man försökt gå den andra vägen, att, som man gjort i Danmark, på avtalets väg mellan huvudorganisationerna för arbetare och arbetsgivare få en reglering genomförd, men icke heller den vägen kunde man gå hos oss.

Efter denna parentes vill jag stryka under, att jag med tillfredsställelse konstaterar, att man här i kammaren, i motsats mot vad fallet var i medkammaren, erkänt, att arbetstidens reglering i England utan lagstiftning genomförts så långt, att vi icke med vår lagstiftning kommit dithän. Jag är i tillfälle att förelägga de av herrarna, som så önska, den officiella statistiken från England, som visar, att normalarbetstiden per vecka utgör för fack efter fack 44, 47 å 48 tim-

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.

(Forts.)

mar. Detta var också det huvudsakliga som anfördes av den engelske socialministern vid en debatt för några veckor sedan i underhuset, då han förklarade, att man åtminstone icke för närvarande var beredd att ansluta sig till konventionen i Washington. Skälet var detsamma som hos oss, nämligen att Washingtonkonventionen var mycket snävare och gick väsentligt längre än vår lagstiftning i vissa punkter gör, icke med hänsyn till omfattningen — jag ger herr Lindman fullkomligt rätt uti, att vår lagstiftning är mera omfattande — men med avseende å sina bestämmelser. Huvudskälet för engelsmännen var, att konventionen även omfattade järnvägarna, vilkas arbetstid man i England har något annorlunda reglerad än i konventionen. Vidare äro konventionens övertidsbestämmelser väsentligt snävare än de, som man nu tillämpar i England. Jag vill gentemot kritici på den punkten i förbigående framhålla, att konventionens bestämmelser härutinnan äro väsentligt snävare än vår nuvarande lag, och då naturligtvis ännu mycket snävare än det förslag, som nu föreligger.

Då alltså förhållandena nu äro sådana, att man i så gott som samtliga övriga länder antingen redan har en lagstiftning genomförd och i många av dem mera vittgående bestämmelser än hos oss, eller också i med hänsyn till förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare starkt organiserade länder som Danmark och England har frågan ordnad på avtalets väg, undrar jag verkligen, om det finns någon anledning just för oss att i detta fall försöka gå i spetsen för lagens upphävande.

Jag har också, herr Lindman, som jag en gång tidigare haft tillfälle att framhålla, försökt att på ort och ställe i Frankrike skaffa mig förvisning om, hur lagen tillämpas i detta land. Jag erhöi då från högsta vederbörande, som där ha med lagens tillämpning att göra, försäkringar om, att man ansträngde sig till det yttersta för att verkligen få respekt för lagens upprätthållande. Man har ju dock redan från början i Frankrike gjort undantag med hänsyn till de genom kriget skövlade provinserna. En jämförelse mellan våra förhållanden och de franska förhållandena lär väl knappast kunna göras, i all synnerhet som de undantag, som man i Frankrike gör, ske för att försöka få till stånd en nödvändig produktion, framför allt med hänsyn till återställelsearbetet, och knappast kunna åberopas vid jämförelser med oss.

Jag vet ju för övrigt, att det enda land, där man sett en lika energisk agitation gentemot denna lagstiftning som hos oss, är just Frankrike. Det uttalades härom dagen i första kammaren, att denna agitation redan skulle ha lett till resultat och att lagen där skulle vara suspenderad. Jag förklarade då i en kort replik, att den uppgiften mig veterligt icke var med verkliga förhållandet överensstämmande, och jag har i dag fått en bekräftelse därpå, så tillvida att strax innan jag gick till detta plenum ingick en rapport från vår socialattaché i Paris, vari närmare redogöres för en i dagarna utkommen förordning rörande åttatimmarsdagens tillämpning i

Frankrike. Man har där en allmän, generell lag, och sedan genomför man särskilda förordningar och reglementen fack för fack. Och denna tillämpning skall enligt den nu åsyftade förordningen utsträckas till magasin, lager, lastageplatser, källare, upplag och kontor, där arbete för partihandel eller medelstor handel bedrivs. Och förordningen avser ej endast den ordinarie personalen på dylika platser utan även de personer, som tillfälligt äro sysselsatta vid dessa etablissemang. Jag skall icke citera vidare, utan vill bara avsluta denna del av mina invändningar mot herr Lindman med att förklara, att det förefaller mig omöjligt, att vi i detta fall skulle göra, vad icke något annat land gjort, nämligen gå i författning om att upphäva en lagstiftning, som numera får sägas i varje fall hava vunnit europeiskt burskap.

Vidare har också här — och jag skall be att få stanna något även vid denna punkt — framförts talet om, att denna lags genomförande varit en fruktansvärd olycka. Redan den, som i sin reservation har skrivit detta uttryck, erkände under den sena nattdebatten i första kammaren, att i oppositionen mot lagen har man nog gjort sig skyldig till åtskilliga överdrifter. Jag tror, att man utan överdrift kan säga, att detta, att lagen skulle utgöra en verklig olycka — även om man tar bort »fruktansvärd» — knappast håller streck. Därmed vill jag naturligtvis ingalunda säga, att icke lagens genomförande varit förenat med olägenheter och att det, såsom jag redan tidigare i förbigående var inne på, varit lämpligare, om man kunnat införa den så småningom, d. v. s. i några etapper i stället för på en gång. Emellertid har man också försökt sig på en rätt ingående siffermässig bevisning för att ådagalägga, huru olycksdiga verkningarna av denna lagstiftnings genomförande varit. Jag ber att få erinra om, att själva uppräningen till denna del av kritiken gavs redan av reservanterna inom arbetstidslagstiftningskommittén. Dessa reservanter uttalade nog en viss tvekan om dessa principers tillämplighet, men man tycks sedan hava glömt denna tveksamhet, och man återfinner nu samma sätt att lägga upp sin bevisföring i exempelvis verkstadsföreningens framställning och även här i avgivna motioner. Man har där resonerat på följande sätt. Arbetstidslagen måste teoretiskt taget framkalla ettdera av följande två alternativ: antingen skall vid oförändrat arbetarantal en produktionsminskning inträda utan motsvarande minskning i tillverkningskostnaderna, eller också skall vid oförändrad produktion en ökning av arbetarantalet inträda med motsvarande ökning av tillverkningskostnaderna. Från denna teoretiska utgångspunkt skulle man sedan i praktiken hava att räkna med en kombination av dessa båda alternativ och som ekonomiskt slutresultat ett medeltal av båda alternativens resultat. Minskning i produktionen, respektive ökning i arbetarantalet skulle i båda fallen motsvara arbetstidens minskning efter lagens genomförande. Efter detta resonemang kommer man till det resultatet, att arbetstidslagen förorsakat den svenska industrien en merkostnad av 150,000,000 kronor för år 1920. Och vidare vill man göra gällande, att en sådan merkostnad skall allt-

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

jämt komma att kvarstå. Mot detta sätt att resonera skulle man ju kunna inskränka sig till den erinran, att man med precis samma bevisföring skulle kunna bevisa, att arbetstidens sänkning från forna tiders 13 à 14 timmar om dagen till 10, 9, 8 ½ och 8 timmar vållat industrien motsvarande förluster, och att den frivilliga nedsättning av arbetstiden, som den svenska industrien gång efter annan gått med på, framkallat fördärvbringande resultat. Det är ju i stället så, att förhållandet är det motsatta. Tar man industri efter industri, kan man konstatera, om man räknar med någon längre period, att trots det att arbetstiden väsentligt minskats, har årsproduktionen ökats. Tar jag exempelvis maskinpappersindustrin, där arbetstiden minskats med 33 % under en mannaålder, så har årsproduktionen per arbetare i stället ökats med 300 %. Anledningen härtill är bland annat den, att produktionsförmågan per maskinenhet mer än fördubblats samtidigt som maskinernas betjäande betydligt underlättats. På samma sätt förhåller det sig ju inom andra områden, exempelvis inom verkstadsindustrin. Det är dock alldeles uppenbart, att alla moment, som påverka de ekonomiska slutresultaten, icke infalla samtidigt. Det ena året stiga debetposterna, det andra året kreditposterna. Jag måste därför konstatera såsom alldeles orimligt att, som verkstadsföreningen gjort, ta ett enda års, och till på köpet ett ganska onormalt års, siffror och därav dra det generella resultatet.

Med avseende på verkstadsindustrin ber jag i övrigt få erinra om, att den industrien själv på frivillighetens väg har vidtagit en högst väsentlig nedsättning av sin gällande arbetstid utan att man i det fallet ansett detta vara för industrien på något sätt ruinerande. År 1917 var sälunda nettoarbetstiden inom verkstadsindustrin 55,6 timmar per vecka. År 1919 åter var den på överenskommelsens väg nedsatt till 51 ½ timmar. Man hade där alltså själv på avtalsvägen under dessa år vidtagit en nedsättning av arbetstiden, som var större än den, som nu lagstiftningens genomförande har medfört. Och man har ju icke hört någon klagan över den åtgärd, som då vidtogs. Den senare vidtagna, mindre inskränknin- gen kan uppenbarligen icke hava medfört fullt och helt sådana olägenheter, som man nu velat påstå, då den något tidigare vidtagna större nedsättningen icke alls gjorts ansvarig för några menliga verkningar. Jag har velat något närmare vidröra denna sak för att visa, att detta tal om den olycksaliga verkan av denna lagstiftning är betydligt överdrivet, och att man ifrån våra företags sida — och det gäller icke bara dessa områden utan alla områden — redan förut varit med på att få arbetstiden betydligt reducerad.

Jag skall vidare be att något få ingå på detaljerna i förslaget, och skall då försöka att mer än jag hittills gjort ställa mig till efterrättelse min föresats från början, att fatta mig så kort som möjligt. Jag måste till min förre, värderade kollega inom arbetsrådet säga, att jag nog för egen del varit tveksam om en och annan av de jämkningar i lagen, som upptagits i Kungl. Maj:ts förslag. Min strävan, liksom

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

socialstyrelsens, som utarbetat det förberedande förslaget, har dock varit den, att icke minst med hänsyn till de nu rådande svåra förhållandena sträcka revisionsarbetet så långt, som över huvud taget enligt min uppfattning gärna kan vara möjligt utan att träda allt för nära en av de huvudregler, som riksdagen uppställt för revisionsarbetet och som även jag för min del anser vara riktig, nämligen att icke rubba lagens grunder. Jag erkänner villigt, att man på en eller annan punkt kommit i kollision med denna gränslinje, som man velat följa. Och alldeles särskilt gäller detta naturligtvis arbetet vid små företag. När man emellertid redan vid lagens antagande hade funnit sig nödsakad, och enligt min uppfattning i huvudsak med rätta, att göra de undantag, som då gjordes, så ansåg jag för min del, att man borde utgå ifrån, att den frågan, huruvida sådana undantag borde kvarstå, redan var avgjord, så att om den frågan icke nu skulle rivas upp strid och att en sådan strid i varje fall skulle för dem, som vilja taga bort dessa undantag, vara hopplös, samt att det då vore riktigare och naturligare enligt min uppfattning, att där sakliga skäl förelågo för de undantag, som då stadgades, utsträcka dessa undantag, så att man icke lät ett onaturligt streck mellan större och mindre orter kvarstå.

Med hänsyn till övriga erinringar skall jag be att punkt för punkt något få stanna vid dem. Vad ändringarna i 1 § beträffar vill jag för min del instämma såväl med den ärade reservanten, som här först hade ordet, som också med den av kammarens ledamöter, som förde utskottets talan, ehuru han i den punkten själv icke hade samma uppfattning som utskottsmajoriteten, då han nämligen uttalade sitt livligaste beklagande över, att utskottsmajoriteten har velat ur lagen utesluta arbetare vid flottningsledningens skiljeställen. Den frågan har så utförligt behandlats av de båda talarna, att jag för min del icke skall ytterligare ingå på densamma, utan skall inskränka mig till att få instämma med dem. Jag vill endast utöver vad som anförts såsom ytterligare skäl, som för mig varit bestämmande i denna punkt liksom i den föregående, jag nyss berörde, anföra, att den striden utkämpades enligt min uppfattning redan när lagen antogs, och då är det onödigt att riva upp strid om den saken nu. Det förefaller mig, att bestämda praktiska skäl tala för, att dessa skiljeställen fortfarande böra stanna under lagen, och jag skulle naturligtvis gärna se, att på den punkten Kungl. Maj:ts förslag bleve bifallet.

Den andra delen, där jag också likaledes bestämt beklagar, att utskottet icke har kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag, gäller uteslutandet av § 5. Jag gör mig emellertid ingen som helst förhoppning efter den ståndpunkt, som utskottsmajoriteten i det avseendet intagit och efter de framställningar, som från så många olika håll inom kammaren gjorts med avseende på det förslag, som Kungl. Maj:t framburit vid § 5, att det skall finnas något utsikt att få detta antaget. Jag skall därför icke alltför länge uppehålla mig vid denna del av förslaget. Jag vill endast i korthet även i denna kammare upprepa, att det är min bestämda övertygelse, att de ekonomiska farhågor, som här uttalats mot ett bifall till det förslag, som den kungliga propositionen

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

i detta fall inrymmer, äro högst väsentligt överdrivna. Jag vill därjämte också framhålla, att jag tror, att ett beslut enligt utskottets förslag i denna del kommer inom mycket kort tid att få lov att göras om. För mig står det klart, att ett mjukare sätt för att tillmötesgå riksdagens upprepade framställningar om att få en reglering och en ordning i denna del för den hithörande personal, som icke redan faller under lagen, kan näppeligen utfinnas. Om riksdagen nu följer utskottet, skulle riksdagen begära en ytterligare utredning, den tredje i ordningen, i fråga om ordnandet av arbetsförhållandena för denna personal, och icke annat än jag kan förstå, måste det möta betydande svårigheter att ordna dessa frågor, om de icke, på sätt som här föreslås, får ordnas från fall till fall. Jag vill samtidigt i detta sammanhang erkänna, att jag dock är medveten om det fullt berättigade i den tvekan, som man här kan hava i det avseendet, nämligen att också i denna punkt överlämna avgörandet till arbetsrådet utan appellrätt. Den betänkligheten kunde hava övervunnits därigenom, att man i detta särskilda fall hade medgivit appellrätt till det enda håll, dit appell enligt min uppfattning kan medges i sådana frågor som dessa, nämligen till Kungl. Maj:t. Nu gör jag mig som sagt ingen förhoppning om, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del skall följas, men jag har ej kunnat underlåta att uttala mitt beklagande, och detta även ur den synpunkten, att jag fruktar, att de svårigheter, varmed den önskvärda rekryteringen av den här åsyftade kåren är förenad, genom detta riksdagens beslut skola komma att ytterligare ökas. Sedan är det naturligtvis uppenbart, att jag alldeles särskilt beklagar, att — då huvudmotivet för utskottet varit att tillmötesgå den högre sjuksköterskepersonalens önskan att icke bliva jämställd med arbetarna och falla under lagen — detta medfört, att utskottet fört även sådan sjukvårdspersonal, som redan nu faller under lagen, utanför densamma och sedan, medan man var i färd med att utesluta, också undantagit all personal även vid andra anstalter.

När jag sedan går vidare i fråga om detaljerna i förslaget, vill jag till en början förklara, att ehuru jag måst i de punkter, som jag nu vidrört, uttala mitt beklagande över, att utskottsmajoriteten icke kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag, jag dock för min del, ehuru med ledsnad, är beredd att acceptera utskottets förslag även i dessa punkter. I övrigt ber jag emellertid att få uttala min tillfredsställelse och tacksamhet över, att utskottsmajoriteten i varje fall, även om den icke kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag i allt, dock följt Kungl. Maj:ts förslag i alla de punkter, som för mig och min ställning äro avgörande. Jag skall i det följande i huvudsak uppehålla mig vid de punkter, som för mig framstå såsom kardinalpunkter. De äro för det första, att avfattningen av § 4, huvudbestämmelsen i lagen, blir sådan som Kungl. Maj:t har föreslagit, och att man alltså där gör avgränsningen sådan, som den förekommer i Washingtonkonventionen. Jag kan icke finna, att man från arbetarhåll behöver särskilt beklaga sig över de möjligheter till jämkning, som man där bereder helt generellt, utan att frågan skall behöva underställas arbetsrådet.

Däremot vill jag gentemot det yrkande, som reservationsvis fram-

kommit, att man skulle kunna få gå ännu längre med jämkning i den dagliga arbetstiden säga, att möjlighet till att kunna förlägga de fyrtioåtta timmarna på fem dagar i veckan, för att citera den erinran, som riksdagen gjort i sin skrivelse, har man berett genom avfattningen av den s. k. kautschukparagrafen — 6 § 4 mom. i lagförslaget. Det är ju för övrigt en relativt liten fråga, men i de fall, där vederbörande verkligen önskar ordna det så, har man möjlighet därtill genom 6 § 4 mom. Något skäl att i detta fall gå längre än Kungl. Maj:ts förslaget i avseende på avfattningen av fjärde paragrafen synes icke föreligga.

Går jag därefter till nästa kardinalfråga, så gäller den frågan om den s. k. kontinuerliga driften. I detta fall ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär en jämkning i nuvarande avfattning, men dock icke längre, än att den innebär ett stadfästande av den praxis, som arbetsrådet, om än med en viss tvekan, har slagit in på för att få en tillfredsställande lösning av denna viktiga fråga. Det har redan här framhållits att reservanternas åberopande av Washingtonkonventionens avfattning i denna punkt icke är riktig, då enligt förklaring från direktören för arbetsbyrån i Genève man avsett att genom dess avfattning begränsa avgörandet endast till tekniska skäl. Den avfattning åter, som det kungl. förslaget innehåller, avser att bereda möjlighet till undantag, även om ekonomiska skäl sådant kräver. Herr von Sydow, som är huvudreservant och huvudmotionär i denna punkt, har ju också icke, ehuru han åberopat Washingtonkonventionen såsom skäl för sitt förslag, dock vågat föreslå Washingtonkonventionens formulering, vilken ock enligt min bestämda uppfattning icke lämnar de förmåner för näringslivet som avfattningen enligt det kungl. förslaget, utan han har i stället tillagt, att undantag skulle kunna ske utan vidare, då det föranledes av tekniska, ekonomiska och *andra* skäl. I sitt anförande i första kammaren utbytte han själv detta ord mot »samhälleliga skäl». Jag vill framhålla, att såvitt jag förstår, innebär det förslag, som här reservationsvis har framförts, icke endast ett avsteg från vad Washingtonkonventionen innehåller, utan det innebär ett avsteg helt och hållet från vad man menar med kontinuerlig drift. Jag skall icke uppehålla mig längre vid denna punkt utan som sagt endast konstatera, att det förslag, som den kungl. propositionen i detta fall innehåller, bör vara i alla avseenden tillräckligt och tillfyllest för att tillmötesgå alla nödvändiga krav.

Övergår jag sedan till en tredje huvudfråga, nämligen om övertiden, som också har givit anledning till erinringar, så skall jag icke heller länge uppehålla mig vid den.

Jag vill endast upprepa — eftersom det har motionsledes och även i riksdagens skrivelse förlidet år kommit till uttryck, att Washingtonkonventionen skulle innehålla vidare bestämmelser i det avseendet än den svenska lagen — att så icke alls är förhållandet. Tvärtom synes det mig förhålla sig så, att ett av skälen, och kanske det viktigaste skälet till att vi icke kunna för närvarande ratificera Washingtonkonventionen är, att vi kunna icke införa i vår lagstiftning en så snäv

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.

(Forts.)

begränsning av övertidsbestämmelserna, som där finnes. Det är min bestämda mening, och jag tror, att ingen, som vill sätta sig in i frågan, skall jäva, att vår nuvarande lag och ännu mindre i så fall Kungl. Maj:ts förslag med de vida gränser och de bestämmelser, som där finnas om övertidsarbete, icke stå i överensstämmelse med Washingtonkonventionens bestämmelser om vad som med övertid åsyftas. Nu vill jag också påpeka, att såvitt jag kan finna, har ingen av de många som motionerat i denna punkt, velat gå längre i avseende å den tillåtna arbetstiden per månad än vad Kungl. Maj:t har föreslagit, utan man har inriktat sig på att få den utsträckt längre per år. Men därmed har man väl också, såvitt jag kan förstå, om jag får använda ett sådant ord, avslöjat, att det icke är det lojala behovet av övertid, som man velat tillgodose, utan man vill genom omformuleringen här egentligen avskaffa själva lagen och hava möjlighet att när så behagas sätta lagen åsido. Med de 360 timmar per år, som övertiden här enligt vissa förslag skulle utsträckas till, skulle man ju komma till att normalt kunna arbeta under hela året 54 timmar i veckan, d. v. s. förslaget av arbetsgivarreservanterna inom arbetstidskommittén, vilka ansågo det vara den reglering, där man borde stanna. Men övertid, varom här är fråga, är ju, för att citera Washingtonkonventionens definition, en tillfällig utökning av arbetet för att möta extra beställningar. Under sådana förhållanden ber jag få upppepa, att med de bestämmelser, som vi redan hava, och ännu mera med de möjligheter, som det nu föreliggande förslaget erbjuder till övertidsarbete, hava vi gått synnerligen långt. Jag ber att få förklara, att jag i denna punkt redan gått längre än jag för min del skulle önskat, men detta har jag gjort för att tillmötesgå de krav, som kunna göras gällande alldeles särskilt under de svåra tider som nu råda. Att då gå ännu längre, därom kan jag icke vara med.

Eftersom det icke torde bli tillfälle att under den fortsatta debatten få uppehålla mig vid den frågan, skall jag nu be även att få nämna ett par ord i fråga om 10 § i det kungl. förslaget, den paragraf, som ju helt och hållet uteslutits i utskottets förslag. Utskottet anför bland annat, att det icke vill hava denna paragraf med, därför att den kunde föranleda ett kringgående av lagen, och man har också anført, som också här kommit till uttryck i debatten, att man icke vill vara med om denna paragraf, ty den skulle innebära ett kriminaliserande av arbetet självt. Detta sista mina herrar, finner jag vara ett ganska hårt ord, och jag ber att få försäkra er, att det har ingalunda varit förslagsställarnas mening att försöka ådagalägga några tendenser till arbetets kriminalisering. Jag kan också för min del omöjligt förstå, att den anordning, som här ifrån Kungl. Maj:ts sida föreslagits, kan mer än en hel del andra bestämmelser i denna lag innebära tendenser till en kriminalisering av arbetet. Skulle detta uttryck hava förekommit i den reservation, som ställer sig fullkomligt oförstående emot hela denna lagstiftning, såsom där man talar om att förbjuda arbetet, då skulle jag hava kunnat förstå det, men jag upppepar det ännu en gång, då det nu förekommer i utskottsmajoritetens uttalande, att denna bestämmelse lika litet som lagens bestämmelser

i övrigt innebär några sådana tendenser. Förslaget är ju egentligen ett försök att få en paragraf, som skulle innebära möjlighet att verkligen komma missförhållanden, som uppstått, till livs. Men stadgandet är lagt på ett sådant sätt, att det naturligtvis icke skulle komma till användning i andra fall, än när det skulle vara fråga om ett oskäligt utsträckande av arbetstiden eller där man kunde befara, att det verkligen vore fråga om, att lagens syfte uppenbarligen äventyrades. Emellertid vill jag ju samtidigt erkänna, att denna paragraf mest vore att betrakta som en snygghetsparagraf för att verkligen möta den speciellt populära agitationen emot lagen och för att förekomma dessa ideliga påpekanden av hur det skall tillgå att överträda lagen. Men jag vill samtidigt tro, att något större behov av denna paragraf i praktiken icke finnes, och jag föreställer mig, att man därvidlag kan räkna med våra arbetsgivares lojalitet och därtill våra arbetares solidaritet, som kommer att utgöra den säkraste borgen mot att några allvarligare överträdelser av lagen i detta fall icke skola behöva förekomma, även om paragrafen, som utskottet vill, uteslutes.

Vad slutligen angår den sista punkten, som jag också skulle vilja beteckna som en kardinalpunkt för mig och som den kanske allra viktigaste, nämligen att arbetsrådets beslut i regel icke skall kunna överklagas, skall jag även fatta mig kort. Det är ju så, att när lagen upprättades, var man angelägen att i själva lagen skriva in regler för en på särskilt sätt sammansatt myndighet, som skulle handha lagens tillämpning och som skulle vara fullt sakkunnig för den uppgiften. Man var fullkomligt medveten om, att i det fallet var det en bestämd fördel framför Washingtonkonferensens förslag, att man kunde bereda möjlighet att lämna huvudregeln efter de föreliggande behoven på olika håll. Men den enda möjligheten att kunna göra något sådant och den bästa vägen i varje fall är, såvitt jag förstår, att för det ändamålet ha en verkligt sakkunnig institution.

Har det varit i det fallet anledning till några verkliga klagomål — jag har sedan så länge varit ifrån arbetsrådet, att jag kan göra anspråk på att se på den frågan såsom tämligen utomstående — så bör det vara möjlighet att genom bättre sammansättning av arbetsrådet undanröja dessa olägenheter. Men jag kan icke förstå annat, än att man skulle i betänklig grad motverka vad man vill vinna, om man skulle bifalla yrkandet på appellrätt över arbetsrådets beslut till regeringsrätten. Förhållandet är det, att det här i regel icke gäller tolkning av paragrafer, inga juridiska tolkningsfrågor, utan det gäller praktiska, tekniska spörsmål rörande tillämpning av och dispenser från lagen. Jag kan inte föreställa mig, att detta skall kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt under annan förutsättning, än att det blir en sakkunnig myndighet, som får avgöra dessa saker, och avgöra dem ofta synnerligen summariskt, på grund av att det måste vara utomordentligt snabba beslut efter undersökningar, ofta nog företagna på ort och ställe. Man skulle inte vinna något på, att dessa ärenden skulle kunna överklagas hos en myndighet, som tillkommit för helt andra ändamål och som inte besitter sakkunskap på förevarande område, utan tvärtom skulle därav följa allvarliga olägenheter.

*Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
arbetstidens
begränsning
m. m.
(Forts.)

Därjämte vill jag också påpeka, att för att en sådan anordning skulle kunna ske, arbetsrådets hela arbetssätt måste omläggas. Det bleve då nödvändigt med vidlyftiga utredningar, med protokoll och domslut, utredningar i mycket elementära frågor, för att därigenom möjlighet skulle kunna beredas den överordnade myndigheten att över huvud taget bedöma frågan. Jag vill för min del beteckna detta förslag om appell till regeringsrätten med ett så hårt ord som att det är en förflugen idé, och jag är alldeles övertygad om, att skulle något sådant komma till utförande, vilket jag bestämt måste avråda ifrån, förslagsställarna själva komma att bittert ångra, att de framställt detta förslag, vilket, som sagt, helt säkert skulle komma att medföra högst väsentliga olägenheter.

Ja, mina herrar, jag skulle ha ytterligare ett och annat att anföra i fråga om detaljkritiken, men jag finner, att jag icke ställt mig till efterrättelse mitt ursprungliga löfte att ej alltför länge upptaga tiden och skall därför be att få sluta detta anförande. Antagligen får jag väl anledning att under debattens fortsättning återkomma, åtminstone med kortare repliker. Jag vill emellertid redan nu säga, att även om de punkter, som jag nu talat om, stå för mig såsom kardinalpunkter — dessa, som gälla 4 §, övertidsarbetet, ordnandet av den kontinuerliga driften och arbetsrådets ställning såsom första och sista instans — så är det alldeles uppenbart, att jag även i övrigt inte finner längre gående ändringar i det föreliggande förslaget än dem, utskottet redan företagit, vara önskvärda.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr förste vice talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan förekommande ärenden till morgondagens plenum kl. 11 f. m.

§ 7.

Ordet lämnades härefter till

Herr a n d r e v i c e t a l m a n n e n, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att å föredragningslistan för morgondagens plenum måtte bland två gånger bordlagda ärenden sist uppföras andra lagutskottets utlåtanden nr 33, nr 34, nr 35, nr 36 samt nr 37.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Anmälde och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 311, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning om ändrad lydelse

av 4 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, dels ock förordning om ändrad lydelse av rubriken nr 160 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fonder av rusdrycksmedel m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Thorsson* under 3 dagar från och med den 11 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6,39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
